START

CONTROL TEST TARGET
for Kodak Quality Monitoring

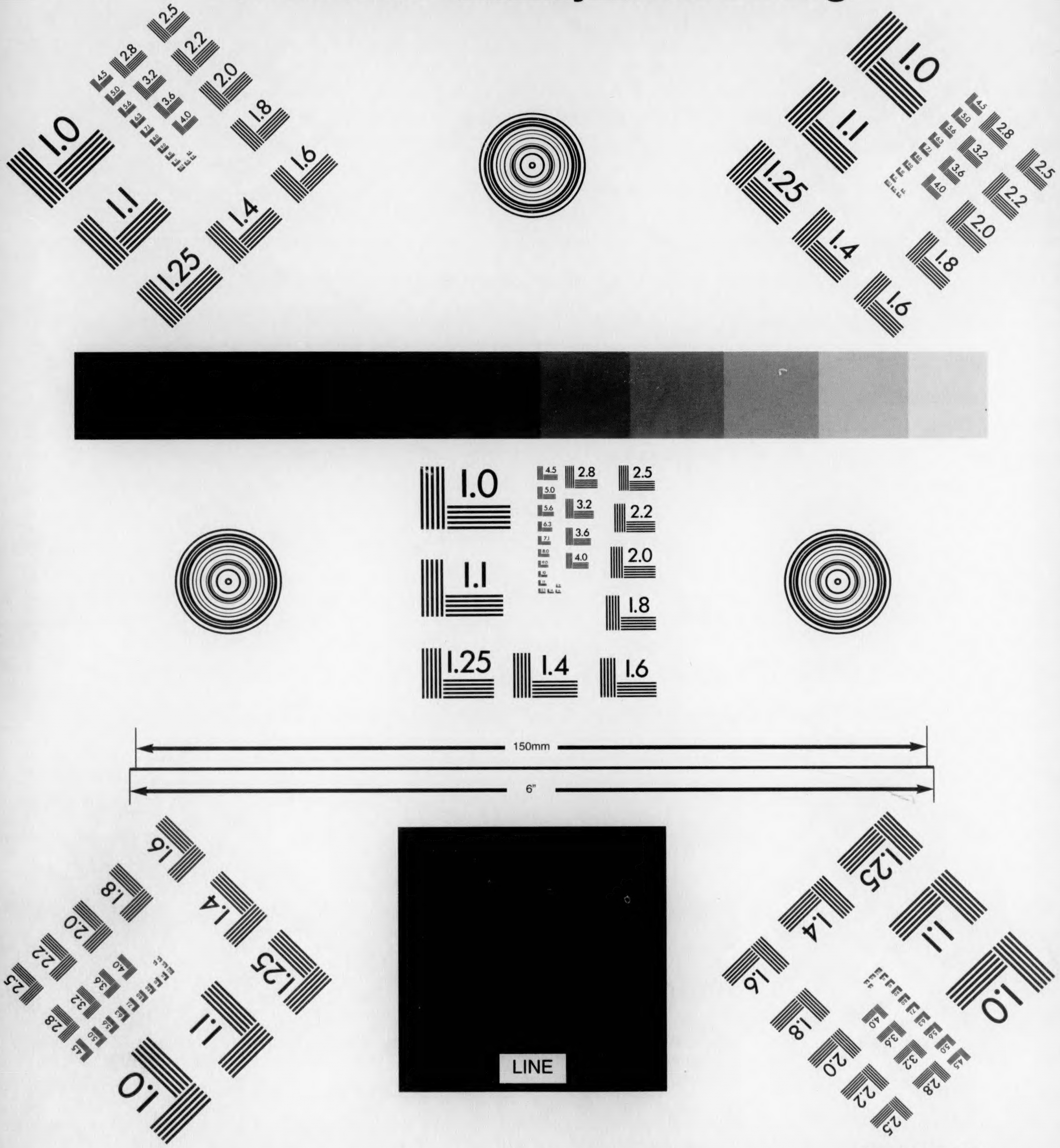

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww

Note: This target is intended for routine quality control checking and uniformity.
It is not to be used for certification of meeting any ANSI or ISO Standards for image quality requirements.
Note: To record background density, use a blank sheet of white paper.

A-2289 CAT 800 7403 Rev. 2/00 @ Eastman Kodak Company, 2000 Printed in U.S.A.

Document Imaging
EASTMAN KODAK COMPANY
Rochester, New York 14650
1-800-232-8811

DOCUMENT IMAGING

Kodak

Microfilmed 2005
By the
Center for Jewish History

For
YIVO Institute
For Jewish Research

NEW YORK, NY

Reproduction may not be made
without permission.

YIDDISH DRAMA

PRESERVATION

PROJECT

YIVO
LIBRARY

REEL
Y-2005-1909.2

Halkin, Shmuel.
Mayn biografye in kurtsn.
Der shpilfoygl: drame in fir aktn.
In: Fir pyesn.
Moskve, 1977.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET

YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2005- 1909.2

Halkin, Shmuel, 1897-1960.
Mayn biografye in kurtsn.
Der shpilfoygl: drame in fir aktn.
In: Fir pyesn / Shmuel Halkin.
Moskve : Sovetski pisatel, 1977.
Pp. 1-98.

1. Yiddish drama.--lcsh
I. Russia (Federation)-Moscow

ID : NXYH01-B18453
CALL #: /78454

CC: 9114 DCF: [HBR]

Reduction ratio x10.0

שמועל האלקין

פיר
פיעסן

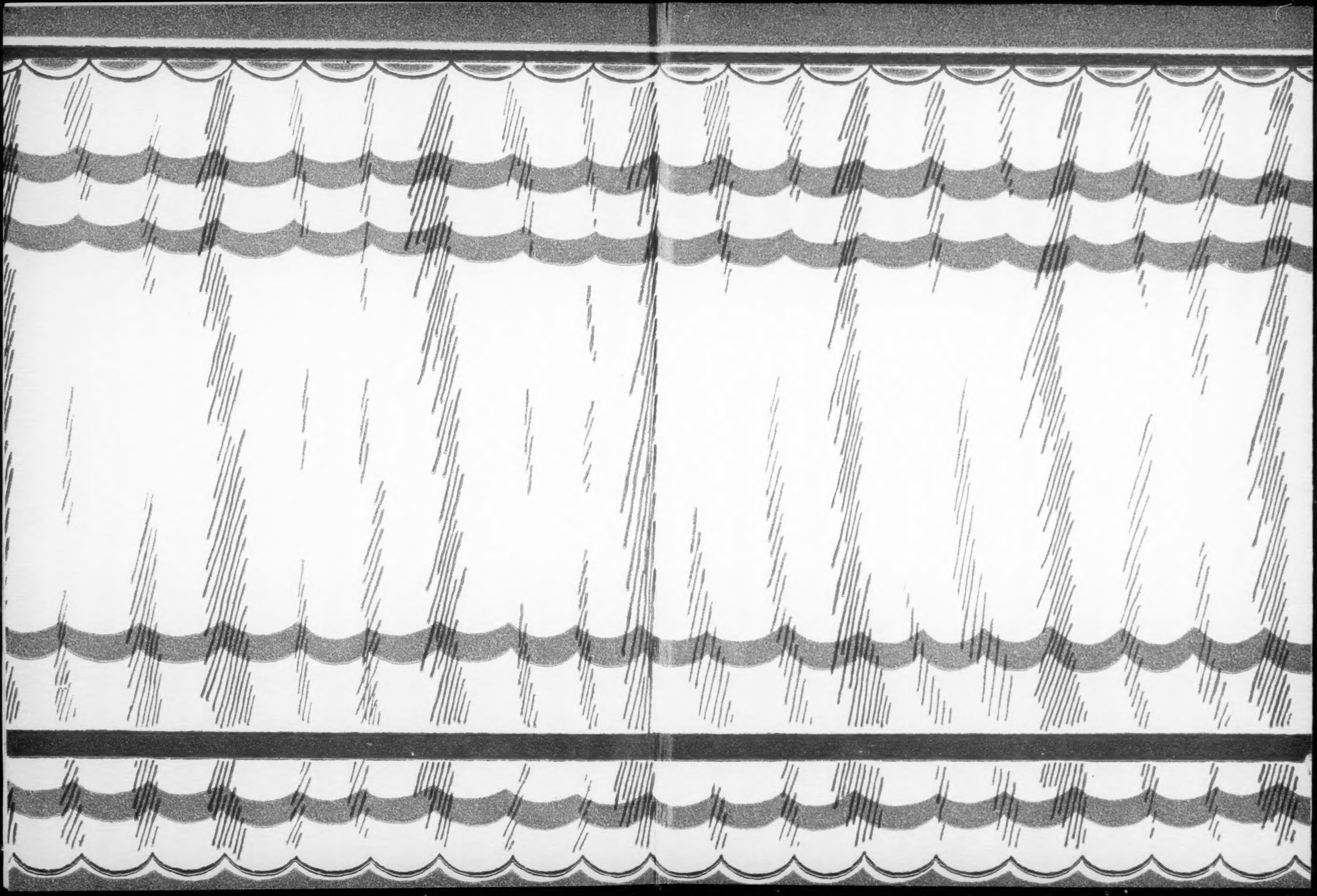

שמועל האלקין

פיר פיעסן

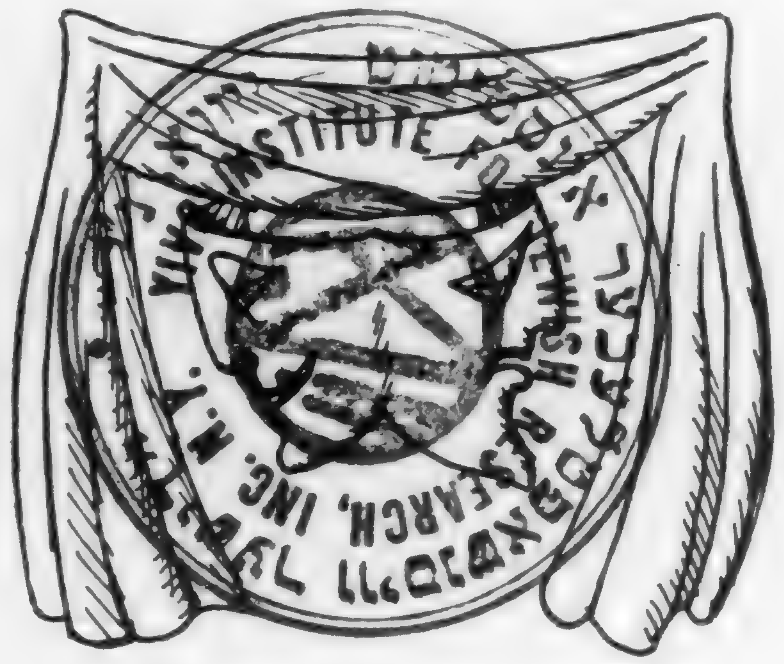

YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH, INC. N.Y.

פארלאג „סאָוועטסקי פּיסאַטעל"
מאָסקווע. 1977

С(Евр)2
Г 16

דאָס בוך שליסט איַין אין זיך פיר פיעסן, וואָס דער מערקווירדיקער סאָוועטישער ייִדישער דיכטער און דראמאטורג שמועל האַלקין האָט אָנגעשריבן דירעקט ערעוו דער גרויסער פאָטערלענדישער מילכאָמע און אין די מילכאָמע־יאָרן. לויט דער טעמאטיק און סצענישן זשאנער זיַינען דאָס ווערק גאַנץ פארשיידענע. די דראמע „דער שפילפויגל“ (1942), וואָס איז טיילוויַיז געשריבן אין דער מאניר און אין נוסעך פון א פאָלקסשפּיל, שילדערט דעם פּיַינפולן וועג פון א הויך־באגאבטן ייִדישן פידלער אין ביזרעוואָליוציאָנערן רוסלאנד; „ארן פרידמאן“ (1939) איז א פּראָבלעמען־פּיעסע, אין וועלכער עס ווערן באהאנדלט פראגן פון ייִדישער ערד־איַינאָרדענונג אין ראטנפארבאנד און ס'ווערט באוויזן ייִדיש שטייגער־לעבן אין א קרימער קאָלווירט; די פילאָסאָפישע דראמע „אומשטערבלעכקיַיט“ (1940) הייבט אוף וויכטיקע מאָראליש־עטישע פּראָבלעמען, וועלכע קלינגען אקטועל ביז היַינט־צו־טאָג און ווערן דיסקוטירט אין די קריַיזן פון דער סאָוועטישער שעפערישער אינטעליגענץ, וואָס אירע פאָרשטייער זיַינען געמאָלט אין דער פיעסע; „אָף טויט און אָף לעבן“ (1944—1945) — א דראמאטישע פּאָעמע, ווי דער אווטאָר האָט באשיידן באצייכנט, אין טאָך א טראגעדיע, — איז געווידמעט דעם העראָישן געראנגל, וועלכן עס האָבן געפירט קעגן די פאשיסטישע טאליאָנים די אסירים פון די געטאָס אין אָקופּירטן פוילן.

שמועל האלקינס דראמאטישע ווערק צייכענען זיך אויס מיט דער פארשארפטקיַיט פון די קאָנפליקטן, שפּאנענדיקער האנדלונג, שטיַיפקיַיט און פינקטלעכקיַיט פון דיאַלאָג. געשאפן פון א גרויסן מיַיסטער, האָבן זיי ניט בלויז א סצענישן, נאָר אויך אן אויסשליסלעך באדיַיטנדיקן ליטערארישן ווערט.

די טעקסטן צוגעגרייט
מ. שולמאַן

© *Издательство «Советский писатель», 1977 г.*
Произведения, отмеченные в содержании звездочкой, печатались до 27 мая 1973 г.

Г $\frac{70600-166}{083(02)-77}$ 341—77

מיַין ביאָגראפיע אינקורצן

איינער א קלוגער מענטש האָט געזאָגט: „ווילסטו קענען דעם דיכטער, באזוך זיַין קאנט“. מיַין קאנט האָט זיך אָבער נאָך די רעוואָליוציע־יאָרן אזוי געענדערט צום שענערן און צום בעסערן — סיַי לויטן אויסזען און סיַי לויטן טאָך — ביז ניט צו דערקענען. דעריבער, קעדיי צו געבן כאָטש אוועלכן־ניט־איז באגריף, אין וואָס פאר אן ארומרינגלונג איך בין דערצויגן געוואָרן און אויסגעוואקסן אזא ווי איך בין, מיט מיַינע וועלט און וועלטעלעך, מיט גליַיכן וועג און אומוועגן מיַינע, וועל איך אינקורצן דערציילן דאָס, וואָס אן אנדערער, אויסער מיר, וואָלט דערציילן ניט געקאָנט.

געבוירן בין איך אין וויַיסרוסלאנד, אין דער שטאָט ראָהאטשאָוו, דעם 5 דעקאבער 1897.

איך האָב געהערט זאָגן, אז דאָס ניַינטע קינד איז א מאזלדיקס. לאָמיר אָננעמען, אז ס'איז אזוי, ביפראט, אז בא אונדז אין שטוב, ניט זייער געראמער, ניט ריַיכער, ניט אייגענער שטוב, — בין איך געווען דער ניַינטער. און מאזל נומער איינס איז געווען, ווען ס'פלעגט אויספאלן א טאָג און אין אונדזער הויכן, שמאָלן אלמער זיַינען אָף דער פּאָליצע געשטאנען, פארטרויט־אָנגעשפארט איינער אָן דעם אנדערן, א גענוגע צאָל קיַילעכדיקע לאבנס קאָרן־ברויט — פון אויבן פארברוינט און פון אונטן באמעליקט. יענע געשמאקע זעט ליגט מיר נאָך ביז היַינט אין טאם.

ביז הײַנט געדענקט זיך מיר דער מאַמעס שמייכל, ווען זי פֿלעגט נאָכן וואַרעמען אָראָפּציִען פֿונעם אַלטן, גרויסן טיש דעם טישטעך און פֿאָרזיכטיק אויסטרייסלען פֿון אים אין ברייטן צעבער אַרײַן אַ הײַפֿעלע מעל־שטויב — דאָס אַלץ, וואָס דער גרויסער לאַבן קאָרן־ברויט האָט נאָך זיך איבערגעלאָזט.

פֿאַרבײַגייענדיק לאָמיר דערמאָנען אויך דעם טישטעך. פֿון ריינעם לײַן, אין אַ סאַך קעסטעלעך געוועבטן טישטעך, וואָס ערשט געבראַכט פֿונעם דאָרף, איז ער נאָך געווען גרוי און קניפֿלדיק און גראָב, און פֿון לאַנגע יאָרן ניצן — געוואָרן בלייך און שטאָטיש־אויסגעיידלט.

דאָס הײַפֿעלע מעל, וואָס די מאַמע פֿלעגט פֿון אים אָראָפּטרייסלען אינעם צעבער, האָט באַדאַרפֿט ווי צופּוצן דאָס ווייניק־נערהאַפֿטע שפּײַז פֿאַר דער בעהיימע. פֿאַר אַלע שטעטלדיקע יאָרן מײַנע געדענק איך אָבער נאָר איין קורצע צײַט, ווען בײַ אונדז איז געווען אַ בעהיימע — אַ רויטע, וואָס האָט זיך פֿאַרגינט גראָד מיך, דעם מאַזלדיקן, אַרויפֿנעמען אויף די הערנער און נאָך דערפֿאַר, וואָס איך בין געווען נײַגעריק צו טאָן אַ פּרוּוו, ווי האַרט איז איר האָרן; צי זײַנען אירע הערנער פּינקטלעך אויסגעקײַלעכט און צי איז אין זיי פֿאַראַן פֿון יענער היימישער וואַרעמקײַט, מיט וועלכער איר דיך אָטעמט.

מיטן קנאַפּן שטעטך צווישן אָט די צוויי גראָע הערנער וואָלט איך געקאָנט אויסמעסטן מײַן גאַנצע קינדערשע וואַכעדיקײַט.

און מײַן יאָמטעוו?

ווען דער טאַטע (אַ בראַקער אין וואַלד) — אַ מענטש מיט אַ סאַך ייִדיש וויסן; מיט אַ קלאָרן ניכטערן קאָפּ און מיט אַ ברייט טרוימעריש האַרץ, — ווען ער, דער טאַטע, פֿלעגט, זיצנדיק בײַם טיש אויבנאָן, אונדז אַלעמען — פֿינף ברידער און פֿינף שוועסטער — מיטאַמאָל ווי אָפּרופֿן מיט אַ שמייכל און פֿאַרציִען אַ ניגון מיט ווייניקע ווערטער, צי גאָר אָן ווערטער, אָדער מיט ווערטער ווײַסרוסישע, ווי לעמאָשל:

בודיעם ליקאָ דראַטי,
בודיעם לאַפּטי פּלעסטי...
בודיעם דיעטאָק האָדוּוואַטי...

מיר, קינדער פֿון דער זייער ניט רײַכער שטוב, האָבן נאָך דעמאָלט זיכער ניט פֿאַרשטאַנען, נאָר בעכּוש האָבן מיר געפֿילט, אַז אין אָט דער פֿולער צוניפֿגעלעבטקײַט פֿון ייִדישן ניגון און ווײַסרוסישע ווערטער זאָגט זיך אַרויס דאָס בידנע האַרץ פֿון צוויי ווײַט ניט מאַזלדיקע פֿעלקער: וואָס

טרויעריקער דער ניגון — אַלץ טיפֿער דער מיין; וואָס טיפֿער דער מיין — אַלץ פֿײַערלעכער, יאָמטעוודיקער דאָס געזאַנג. און אין אָט דער באַהעפֿטונג פֿון וואָך און יאָמטעוודיקײַט איז באַשטאַנען מײַן קינדעריש מאַזל נומער צוויי.

העיוים ווי קיין מאַיאָנטקעס, קיין פֿעלדער און וועלדער, וואָס זאָלן איבערגיין פֿון דאָר צו דאָר, האָבן אונדזערע אורזיידעס בעירושע אונדז ניט איבערגעלאָזט, קיין באַזונדערע טיטלען און מישפּאָכע־הערבן — אויך ניט, האָבן מיר און אונדזער גלײַכן ניט באַזונדערס אַכט געלייגט און ניט זיכער פֿאַרגעדענקט די העראַלדיק, דאָס מיינט דעם ייִכעס־בריוו אויף אַ סאַך דוירעס צוריק.

וואָס זשע האָבן מיר, קינדער פֿון אָנהייב צוואַנציקסטן יאָרהונדערט, פֿאָרט געיאַרשנט פֿון זיידעס און עלטערזיידעס? — אַ שיינעם ניגון, אַ גוטן נאָמען, אַ טיפֿזיניק, מוסערהאַסקלדיק שפּריכוואָרט, אַ וווּנדערלעכע געשיכטע, וואָס איז אין דער מישפּאָכע איבערגעגאַנגען פֿון דאָר צו דאָר, פֿון מויל צו מויל.

— ווייניקלעך, — וועט עמעצער זאָגן.

— אָן אָרעמאַנסקע ירושע, — וועט אַ צווייטער אַ טראַכט טאָן.

— ניין, — ענטפֿער איך, — אַ רײַכע, אַ שיינע ירושע.

ביז הײַנט האָט זיך מיר פֿאַרגעדענקט אַ מײַסע, געהערט פֿון מײַן טאַטן, וואָס איר טיפֿער נאָבעלער זין האָט געהאַט אַ ווירקונג אויף מײַן לעבנס־אַרט בכּלל און אויף מײַן שאַפֿן בפֿרט.

איינער פֿון מײַנע זיידעס — אַ טוישעוו פֿון אַ דאָרף אַרום מײַן געבורט־שטאָט, — אַז ס'איז געקומען די צײַט זיך שיידן מיט דער וועלט, האָט ער, ליגנדיק אין בעט אַ גרײַז־גרויער, אָנגעטאָן אין אַ ווײַסן לײַנען־העמד מיט אַ ברייטן אָפּגעלייגטן קאָלנער, ווי די מאָדע איז דעמאָלט געווען, זיך אָנגעשפּאַרט אויף אַן עלנבויגן און אַ צײַט אַרויסגעקוקט אין דרויסן דורכן קליינעם פּירשויביקן פֿענצטער. די עטלעכע האָרעפּאַשנע דאָרפֿישע ייִדן, וואָס זײַנען געקומען צו אים אָפּשייד נעמען, זײַנען געבליבן שטיין און זיך ניט דערוועגט עפּעס צו זאָגן אָדער פֿרעגן בײַ אים: אַ מענטש פֿאַרן טויט, אָנשטאָט צו מאַכן אַ כעזשבן־האַנעפֿעש, פֿאַרגינט זיך צו קוקן רויִק אין דרויסן, גלײַך ווי ניט ער וואָלט זיך געגרייט אין לעצטן וועג אַרײַן.

— הערט איר, ייִדן, — האָט דער אַלטער אַ זאָג געטאָן שפּעטער, זוכנדיק פֿאַרן קאָפּ אַן אָרט אויפֿן קישן, — הערט איר, אַ שיינע, אַ גוטע, אַ נאַכעסדיקע וועלט.

די דערבײַשטייענדיקע זײַנען געבליבן ווי דערשטוינט.

— סטײַטש, אַז איר זאָלט אַזעלכעס זאָגן! אונדזער זינדיקע וועלט איז דאָך נאָר אַן אַרײַנגאַנג אין דער עמעסער וועלט, ווו מאַלאָכים...

— עמעס, — האָט דער אַלטער געענטפערט, פונעם אינערלעכן ווידעראַנאַנד נאָך מער אָפּגעשוואַכט, — עמעס, אָבער דאָ, אויף דער זינדיקער ערד, ווען איך טו עפּעס אויף רעכטס, ווען איך גיב, לאָמיר זאָגן, אַ נעדאָווע אַן אָרעמאַן, ווערט פון מײַן גוטן ווילן געבוירן אַ מאַלעך, אָבער דאָרטן, ווו מאַלאָכים זײַנען, וועל איך דאָך עס שוין ניט קאָנען אויפטאָן.

וואָס עמעס, איז עמעס — די דערציִונג אונדזערע איז געווען ווײַט ניט קיין בעהאַדראָגעדיקע. צו דרײַצן יאָר — זיך יוגנטלעך פאַרטיפט אין אַזעלכע עטיש־פילאָסאָפישע פּראָבלעמען פון „ידיעה ובחירה" — פון געטלעכער פאָרויסבאַשטימטקײַט און דעם מענטשנס פרײַען ווילן; פון צדיק, ורע לו, — דאָס הייסט, פאַרוואָס איז דאַפקע דעם גערעכטיקן אויף דער וועלט שלעכט און דעם ניט־גערעכטיקן גוט, און נאָך און נאָך אַזעלכע פאַר אַ קינד צו הויכע ענינים, פאַרנעפּלטע, וואָס האָבן מיט זיך פאַרשטעלט פון מיר אַזאַ פּאָשעטע זאַך, אַז די ערד דרייט זיך אַרום דער זון.

נאָר אויב איר ווילט וויסן, איז דער איקער פון אַלע איקרים אין אונדזער דערציִונג געווען: „לא המקרא אלא המעשה": ניט דאָס ווילקענען, נאָר דאָס ווילטאָן. דאָס הייסט, די מידעס, וואָס אַליין דער מענטש איז מעכויעוו אַ גאַנץ לעבן זיי צו פאַרשענערן און צו פאַרבעסערן. יעדער מענטש איז אַן עולם קטן — אַ קליין וועלטל, אָבער אַן אָרעוו, וועלכער טראָגט אַכרײַעס פאַר דער גאַנצער גרויסער וועלט. ביידע זייערע גוירעלעס זײַנען אַזוי אָפּהענגיק איינס פונעם אַנדערן, אַז דײַן מינדסטע געמיינהײַט לאָזט איבער אַ פלעק אויפן אָנזיכט פון דער וועלט דער גרויסער.

און פון דער אַנדערער זײַט, האָט בײַ אונדז אין דער מישפּאָכע געהערשט דער קולט פון לערנען, קענען, וויסן. פון דער סאַמע פריִער קינדהײַט האָט מען אין אונדז אײַנגעפלאַנצט, אַז ווען עמעצער האָט דיך אויסגעלערנט ניט מער אַפילע ווי איין אָס, ביסטו שוין מעכויעוו אים אַכטן, אים אָפּגעבן קאָוועד.

און ווײַל קיין מעגלעכקײַטן צו צאָלן פאַר מיר סכאַרלימעד איז ניט געווען (פאַרט דער נײַנטער), האָט אַ סאַך יאָרן נאָכאַנאַנד מיט מיר געלערנט אַן עלטערער ברודער — אַ גרויסער ווייסער און ליבהאָבער פון

דער אַלטערטימלעכער העברעיִשער פּאָעזיע און וועלכער האָט אין דער שטיל, ווייס איך, געשריבן שירים. ער האָט אַליין געלערנט זייער פלײַסיק, געווען אַ מאַסמיד און אויך מיר ניט געלאָזט קיין פרײַע מינוט. ווינטער, פינף אַזייגער פאַרטאָג — ער וועקט מיך שוין:

— שטיי אויף, ברודערקע, מע קאָן דאָך אַזוי פאַרשלאָפן די וועלט.

אַזוי אַ גאַנצן טאָג ביז אַ שטיק אין דער נאַכט אַרײַן.

— לאָז מיך אַרויסגיין אַ ווײַלע אין דרויסן, — פּלעג איך זיך בעטן בײַ אים.

— עפּשער קאָנסטו מיר זאָגן, וואָס וועסטו דאָרטן טאָן?

— כ'ווייס, אַ ביסעלע מאַכן „הו־הא".

— ווייסטו וואָס, זאָג אָפּ אָט דאָ אָפּדערגיך „הו־הא", און לאָמיר זיך ווידער זעצן לערנען.

איצט, פאַרשטייט זיך, בין איך אים זייער דאַנקבאַר: וואָס ווייניקער הו־הא — אַלץ בעסער. אָבער דעמלט, צו דרײַצן יאָר, האָב איך דען געקענט טראַכטן דאַנקבאַר זײַן מײַן פּײַניקער. און אָט דער ברודער מײַנער האָט דאָך מיר אָפּגעגעבן אַזויפיל צײַט און געזונט! ער האָט מיך עפּשער מער ליב געהאַט ווי זיך אַליין. אָפּט פלעג איך צוליב דעם לאָזן פילן מײַן שליטע איבער אים. און ער האָט דאָך בעעמעס געוואָלט אין מיר וואָס מער פאַרפלאַנצן... אַלץ, וואָס ער האָט געוווּסט, — אַ שאַרף לאָקאָניש וואָרט, אַ שיינער פּאָעטישער פאַרגלײַך, אַ טיפזיניקער מוסערהאַסקל, — אַלץ אַרײַנשטופּן אין מיר, זײַן ליבלינג. דאָס פלעגט ער אין אַ פרילינג־פאַרנאַכט מיר צוליב, און צוליב אייגענער האַנאָע אויך, מיך אַוועקפירן אַהינטער דער שטאָט, דאָרט, ווו דער שאָסיי, וואָס פירט אין דער גרעסערער שטאָט באַברויסק, שנײַדט זיך דורך צווישן צוויי, ווי מיר האָט דעמלט געדאַכט, הויכע בערג. אויף איינעם — ער, אויפן צווייטן — איך. אַזוי פלעגן מיר ביידע זיצן און שטילערהייט באַוווּנדערן די זון, וואָס באַם פאַרגיין שפּיגלט זיך אינעם פרילינגדיק־צעגאָסענעם דרוטש; דאָס האָט ער, דער ערשטער, אָנגערופן פאַר מיר באַם נאָמען אַ סאַך שיינקײַטן פון דער נאַטור, וואָס געשטאַנען זײַנען זיי פאַר מײַנע ייִנגלשע אויגן, און איך האָב ניט געוווּסט, אויף וועלכער שפּראַך מע ווענדט זיך צו זיי.

קיין לידער האָב איך נאָך דעמלט ניט געשריבן. אָנגעהויבן האָב איך פון אַ דראַמע וועגן די פּלייטים בײַס דער מילכאָמע 1914. איך געדענק, אַז מײַן ניט אויסגעטראַכטע העלדין האָט געהייסן „ציליע די בעזשענקע", אַז מײַן עלטערער ברודער, דער רעבע מײַנער, איז אין איר געווען שטאַרק

פאַרליבט און אַז מיר איז זי אויך געווען געפֿעלן. איצט בין איך זיך מודה, אַז דאָס האָט ניט ווייניק געשאַט מײַן ברודערס דערפֿאָלג. די דאָזיקע „אינטריגע“ איז געלייגט געוואָרן אין גרונט פֿון מײַן ערשטער „דראַמע“, וועלכע מײַן ברודער און לערער האָט מיט אַ געקלעמט האַרץ געמוזט באַגיטיקן.

געטרוימט האָב איך אָבער צו ווערן אַ מאָלער.

ווען און פֿונוואַנען אָט דער טרוים האָט זיך צו מיר גענומען, וועלכע וואָרצלען האָבן אים גענערט, איז שווער צו זאָגן. נאָר מײַן זיקאָרן האָט פֿאַרהיט אַזאַ מין פֿאַל:

געקומען איז צו אונדז צוגאַסט פֿון דער שטאָט באָברויסק מײַן טאַטנס ייִנגסטער ברודער — הילעל, אַ מענטש אויסערלעך זייער אַ שיינער און דערצו שטאַרק אַ געראָטענער, מיט אַ שאַרפֿן דערפֿינדערישן קאָפּ. דער טאַטע האָט זיך פֿאַר אים באַקלאָגט (און עפּשער זיך אויסבאַרימט), אַז איך, אַ באָכערל פֿון גאַנצע אַכט יאָר, אָנשטאָט צו לערנען, פּאַטער איך גאָר צײַט אויף „מאָלן מענטשעלעך“, אַז ס׳איז באַ מיר אַ מין כאַלאַס — ווי איך שטיי און גיי מאָל איך. דער פֿעטער איז געשטאַנען און צופֿרידן געשמייכלט אין דער שוואַרצער, שיינער באָרד אַרײַן.

— אַנו קאָרשט, קום אַהער, — רופֿט ער זיך אָפּ צו מיר, — נעם אַ פּאַפּיר מיט אַ בלײַער און מאָל מיר אויס אַ פּאָשעטן, אַ געדרוקטן אַלעף. זע אָבער, ער זאָל שטיין פֿעסט, ער זאָל זיך ניט וואַקלען.

וואָס ער האָט געמיינט דערמיט, האָב איך דעמאָלט ניט אינגאַנצן פֿאַרשטאַנען. אין קאָפּ האָט מיר אַ שווינדל געטאָן מײַן גאַנצע קינדערשע „דערפֿאַרונג“ — די קרומע שטעטלדיקע שטיבלעך, די זיך וואַקלענדיקע פּלויטן, אַפֿילו מײַן אייגענער שאָטן, וואָס איינמאָל, ווען איך האָב אים געפּרוּווט אויסמאָלן מיט אַ שטעקן אויפֿן זאַמד און מיר האָט זיך ניט אײַנגעגעבן, האָב איך, אָנשטאָט שלאָגן זיך אַליין איבער די הענט, געשלאָגן אים, מײַן ניט־אײַנגעגעבענעם אויטאָפּאָרטרעט.

דעם עקזאַמען האָב איך אויסגעהאַלטן, אַלע אַרום זײַנען געבליבן צופֿרידן, וואָס מײַן אויסגעמאָלטער אַלעף וואַקלט זיך ניט. און איך — מיט אַ סך צענדליקער יאָרן שפּעטער, שרײַבנדיק די דאָזיקע אויטאָבײאָגראַפֿיע, — טראַכט, אַז דעמאָלט, מאָלנדיק יענעם ערשטן אָס, האָב איך שוין פֿאַראַטן מײַן מאָלערײַ און אַז פֿון יענעם אַלעף הייבט זיך גאָר אָן מײַן ליטעראַרישע בײאָגראַפֿיע.

...קיין מוזייען און בילדער־גאַלערייעס זײַנען אין מײַן געבורטשטאָט, פֿאַרשטייט זיך, ניט געווען. די איינציקע מוסטערן פֿון קונסט זײַנען געווען די שילדן. איינע אַזאַ האָב איך פֿאַרגעדענקט ביז הײַנט. אַן אָפּגעבליאַקעוועטער, ערטערווײַז פֿאַרזשאַווערטער באַוואָנצלטער יונגערמאַן שטייט יאָרנלאַנג מיט אַן אַראָפּגענומענער הוט און מיט אַן עלעגאַנט־פֿאַרנייגטן קאָפּ פֿאַר זײַן אויסגעמאָלטער דאַמע, וואָס איז געווען אויסגעפּוצט אין אַ ברייטער באַפֿעדערטער הוט און אין אַ גרויסער נאָרקע־שאַל, וואָס נעמט אַרום אירע פּלייצעס און מיט די נעגלדיקע לאַפּקעלעך קלאַמערט זיך אין איר צו הויכן בוזעם. איך ווייס ניט פֿאַרוואָס, נאָר פֿאַרבײַגייענדיק די דאָזיקע לאָדנס־שילדן, פֿלעג איך, צו יענער צײַט אַ הויכער, שטאַלטנער יונג מיט פֿעסטע אַקסלען און מיט אַ הויפֿן פֿינגער, וואָס כאַפּן שטײַף אַרום דאָס קײַלעכדיקע הענטל פֿון אַ צווייפֿודיק געוויכט אויף לאָזן עס לײַכט פֿאַרבײַפֿלײַען דעם קאָפּ און העכער, — איך, צו זעכצן יאָר, אַ לערער אין דאָרף און ביז מעשוגאַס, ביז דער העכסטער אָנציקונג אין הימל און ערד אַ פֿאַרליבטער, — איך פֿלעג אַמאָל בלײַבן שטיין ווי געפּלעפֿט פֿון אָט דער אָפּגעבליאַקעוועטקײַט און פֿון דער אומפֿאַרענדערלעכקײַט, וועלכע האָט פֿאַר מיר ווי סימבאָליזירט די פֿאַרגליווערטקײַט און רוטינע פֿונעם שטעטל.

איך זאָג: פֿונעם שטעטל אינגאַנצן גענומען, אויסטיילנדיק דערבײַ יענע אונטערערדיש־יוירנדיקע קראַפֿט פֿונעם באַוווּסטזיניקן טייל באַלמעלאָכעס — ייִדישע און ניט־ייִדישע, וועלכע האָבן נאָך פֿאַרהיט די טראַדיציעס פֿון 1905 און וואָס האָבן אין זייערע האַלב־כאָרעווע שטיבלעך געהאַלטן אין איין פּרוכפּערן זיך און מערן, גלײַך ווי זיי וואָלטן געפֿילט, אַז די קומענדיקע רעוואָליוציע וועט פֿאָדערן פֿון זיי ברייטע פּלייצעס און טרײַע הערצער אויף זי צו פֿאַרטיידיקן.

א גרויסע צערודערונג אין שטעטל האָט אַרײַנגעבראַכט די מילכאָמע פֿון 1914. איר פֿײַער האָט געברענט ערגעץ העט־ווו, און איר שאָטן האָט זיך אויסגעשפּרייט אויך אויף מײַן געבורטשטאָט.

א שווערע, אַ גרויזאַמע קייט פֿון צענדליקער טויזנטער פֿויערשע פֿורן מיט הויכע לײַוונטענע בוידן, אָנגעשטאָפּט דעריקער מיט קינדער, פֿרויען און אַלטע לײַט, האָט זיך געצויגן פֿאַרבײַ אונדזער שטוב. באַטאָג און באַנאַכט האָט אָט דער שרעקלעכער שטראָם פֿון ווײַסע בוידן זיך ניט אָפּ־

געשטעלט: אַף די צעפּאָרענע רעדער און לאַנג ניט־געשמירטע אַקסן זיך געוויגט אַלץ פאָרויס און פאָרויס. וווּהין? — פרעגט ניט. פונוואַנען? — פון די פּוילישע גרענעץ־גובערניעס — פון סאַמע פּײַער. אָפּט פלעגט אַזאַ הויכבוידיקע פור פלוצעם אַרויס פון דער ריי, זיך אָפּקערן אין פעלד, אַף איבערצולאָזן דאָרט אַ פריש בערגעלע אָדער בערגל ערד און איבער דעם — אַ צייכן פון צוויי איבערגעקרייצטע ברעטלעך. די שפּעטער־אָנקומענדיקע פורן פלעגן שוין וויסן, וואָס זיי האָבן צו טאָן: אַף אַ ווײַלע איבעררײַסן די קייט, אַף ווידער אײַנצושליסן אין זיך דעם אַרויסגעפאַלענעם רינג.

אויב אָט דער מענטשלעכער טרויער־צוג האָט ניט געוווּסט, וווּהין ער פאָרט, האָב איך אָבער געפילט, אַז ער פאָרט מיר גלײַך אין האַרצן און אין מויעך אַרײַן, ווי שוין די ערשטע פור וואָלט מיטן דישעל מיר געגעבן אַ זעץ אין דער ברוסט און געעפנט דאָרט דעם טויער און דורכגעלייגט אַ וועג פאַר גרויסע מענטשלעכע ליידן, פאַרן אומגליק פון אַ פאָלק.

און דאָ האָט זיך געענדיקט מײַן ייִנגלשקײַט. איך האָב שוין מער ניט געקאָנט זיך פאַרגינען דעם וועג פון דאָרף אין שטעטל דורכצומאַכן, ווי פריִער, זאָרגלאָז לויפנדיק, צופאַלן מיטן פּאָנעם צו דער ערד, זינגענדיק דערבײַ אַ לויב דעם הימל. ניין, די ערד, וואָס האָט איבער איר רוקן אַדורכגעלאָזט אַזאַ פאָלקס־אומגליק, האָט בײַ מיר אין די אויגן באַקומען אַ נײַעם, גאָר אַן אַנדערן באַטײַט. און דער הימל — אויך.

ווי שוין לאַנג פריִער, נאָר איצטער מיט אַ סך אַ גרעסערער קראַפט, האָבן אין מיר זיך גענומען ראַנגלען צוויי קויכעס. איין קויעך האָט געשטויסן: אײַל זיך צו דאָס געזעענע און דורכגעלעבטע אויסצומאָלן. ווי דו קענסט, נאָר מאָל. מאָל אויס די ראָד אַזוי, מע זאָל פונעם שטומען פּאַפּיר דערהערן איר סקריפּ. און דער צווייטער קויעך האָט מיר אונטערגעזאָגט: אײַל זיך צו און פאַרשרײַב, זינג אויס דײַן לויב דעם מענטשן, וואָס לײַדט אַזוי שווער צווישן דײַן הימל און דײַן ערד. אַמאָל פלעג איך זיך אונטערגעבן איינעם, אַמאָל — אַ צווייטן קויעך, אַמאָל זייביידן צוזאַמען, נאָר וועמען פון זיי אָפּגעבן די בכורה, האָב איך ניט געוווּסט.

„גאַנצע צען יאָר לעבן גיב איך אָפּ פאַר אָנקוקן אַ לעבעדיקן פּאָעט", — אַזוי האָב איך זיך געזאָגט אין דער יוגנט, און דעמלט בין איך געווען זיכער, אַז איך וואָלט געהאַלטן וואָרט. נאָך ביז הײַנט — נאָך צענדליקער

יאָרן זײַן מיט זיי נאָענט באַקאַנט, און מיט אייניקע ברידערלעך־באַפרײַנדעט, — קוק איך נאָך אַלץ אַמאָל מיט פאַרוווּנדערונג און מיט ייִראַס־האַקאָווועד אַף אַן עמעסן פּאָעט. איך קוק אַף אים און טראַכט: וויִאַזוי? פונוואַנען נעמט זיך עס בײַ אים?

מיט גאַנצע יאָרצענדליקער, ווי אין דער יוגנט, וואָלט איך עפּשער איצטער זיך ניט געוואָרפן. אָבער ניט כאָלילע, ווײַל פּאָעטן זײַנען בײַ מיר געוואָרן ביליקער, נאָר די יאָרן זײַנען געוואָרן טײַערער.

פרעגט זיך אָבער: פאַרוואָס גאַנצע צען יאָר לעבן פאַר אָנקוקן אַ פּאָעט דעמלט, ווען מײַן טרוים איז געווען צו ווערן אַ מאָלער? עפּשער דערפאַר, ווײַל גרויסע פּאָעטן האָב איך שוין צו יענער צײַט געלייענט אַ סאַך. און געהאַט וועגן זיי מײַן אייגענע באַגײַסטערטע פאָרשטעלונג. איך האָב גוט געקענט די שאַפונגען פון די נעוויִים, פון די ווווּנדערלעכע מיטלאַלטערלעכע ייִדישע פּאָעטן פונעם שפּאַנישן פּעריִאָד און אויך פון אַ סאַך שפּעטערדיקע; איך האָב געוווּסט, כאָטש ניט זייער גוט, פּושקינען און לערמאָנטאָוון, נעקראַסאָוון און קאָלצאָוון און אַנדערע רוסישע פּאָעטן, מיט וועלכע מיך האָט באַקאַנט געמאַכט מײַן פּריוואַטער לערער — פּונקט אַזאַ אַוטאָדידאַקט, ווי איך, נאָר שוין מיט אַן אַטעסטאַט אין בוזעם־קעשענע פון זײַן קורץ שוואַרץ „דעמאָקראַטיש" רעקל.

און פון גרויסע מאָלער האָב איך אַפילע ווייניק נעמען געוווּסט.

דער לערער פון רעאַל־שול — אַ טאַלאַנטפולער מאָלער און אַ גוטהאַרציקער רוסישער מענטש, וועלכער האָט מיך געלערנט מאָלערײַ פון מיצווע־וועגן, צוליב אַ פּראָטעקציע פון מײַן עלטערער שוועסטער, וועלכע פלעגט אים נייען פּײַנע, ברייטע און לופטיקע זומער־העמדלעך, — ער, פאַרשטייט זיך, גייט אין כעזשבן ניט אַרײַן, כאָטש דעמלט האָבן מיך זײַנע אַקוואַרעלן, און דערהויפּט פּאַסטעלן, מאַמעש באַצויבערט און מיר האָט זיך געדאַכט, אַז אַזאַ מײַסטערשאַפט איז אומדערגרייכבאַר. שפּעטער מיט אַ צײַט פלעגט ער מיך שוין אַליין אײַנלאַדן גיין מיט אים אויסער דער שטאָט „אַף עטיודן". דאָס האָט ער פאַרפּלאַנצט אין מיר דעם גלויבן, דאָס האָט ער מיך פאַרזיכערט, אַז מאָלערײַ איז מײַן באַרוף. און באַלד נאָך דער פעוורואַל־רעוואָליוציע האָבן מיך שוין קיינע צוימען ניט געקאָנט אײַנהאַלטן.

אויסגעמאָלט עטלעכע שילדן פאַר שוסטער, שנײַדער און אַ דעקאָראַציע פאַר אונדזער שטעטלדיקן פּאָטאָגראַף, פאַרדינט אַ פּאָר „קערענקעס" און מיט דעם „קאַפּיטאַל" זיך געלאָזט אין דער גרויסער וועלט אַרײַן.

פאָרן גוירל פון מײַן געבורטשטאָט בין איך געווען זיכער. איך האָב געפילט, איך לאָז זי איבער אין ראיעלע הענט. גלײַך נאָך דער פעוואראל־רעוואָליוציע האָט זיך ארויסגעוויזן, אז אין אונדזער שטאָט האָט עקזיס־טירט א גוט־אָרגאניזירטע באָלשעוויסטישע גרופע, וואָס איז באשטאנען פון ארבעטער, וועלכע איך האָב גוט געקענט, און פון סטודענטישער יוגנט, וועלכע איך האָב געקענט נאָר פונדערווײַטנס.

אין שטעטל האָט געראשט: ס'האָבן זיך געעפנט קלובן, פאָלקס־הײַזער; ס'האָבן זיך אָרגאניזירט פראָפעסיאָנעלע פאריינען, אין וועלכע די באָלשעוויסטישע גרופע, איצטער שוין א היפש־צעוואקסענע, האָט געהאט א פעסטע דייע צו זאָגן; שארף אָנגעצייכנט האָבן זיך די צווישנבאציִונגען פון באַזונדערע שיכטן באפעלקערונג, און פאר מיר פערזענלעך האָבן זיך שוין דעמלט געהאט אויסגעקלאָרט מײַנע סימפאטיעס און אנטיפאטיעס. א סאך זאכן און באגריפן האָבן פאר מיר באקומען זייער קאָנקרעטן באטײַט און נאָמען.

די גראָבע, שווארצע קייט פונעם דאמפער רוקט זיך איבער לאנגזאם און שווער, און דאָס רוישן פונעם וואסער פארטויבט ביסלעכווײַז דעם ראש פונעם שטעטל. מיטן געדאנק בין איך שוין געווען נעענטער צו דער גרוי־סער אומבאוווּסטער שטאָט קיִעוו, ווו קיינער ווארט אף מיר און קיינעם האָב איך ניט, אכוץ א ווײַטן קאָרעוו, וועמעס אדרעס איז געלעגן אינעם מיטלסטן טייל פון מײַן זייער מאָגערן געלט־בײַטעלע.

דערפאר איז אָבער דאָס הארץ געווען פול מיט שרעק און האָפענונג.

שטוטשענקאָ טאראס — איך בין אין דער פרעמד דאָ,
און דו ביסט א היגער — באשיץ און באהיט.
געקומען אין קראך אין א ציצענעם העמדל
א הויכער, א שלאנקער, מיט ייִנגלשע טריט.

אף די הויפט־גאסן פון דער שטאָט קיִעוו, קימאט פון אלע פענצטער האָט אף מיר געקוקט א פאָרטרעט פון א מיטליאָריקן פעסטגעבויטן מענטשן אין א פויערישן פעלץ און אין א הויכער, פוטערנער פאפאכע: די לאנגע, האלברונדיקע וואָנצעס געבויגן אראָפצו, און די אויגן — אי מילדע, אי שרעקלאָזע — האָבן געקוקט גלײַך אין הארצן ארײַן.

ווער איז ער? פארוואָס — אין אלע שויבן? פארוואָס האָב איך זײַן

פאָרטרעט קיינמאָל ניט באגעגנט אין מײַן געבורטשטאָט, וועלכע שטייט אפן ברעג פון דעם זעלבן טײַך דניעפער?

מיט א קורצער צײַט שפעטער האָט מיך איינער פון זײַנע פארערער באקאנט געמאכט מיט זײַנע דערשיטערנדיקע לידער און מיט זײַן שווערן לעבנס־גוירל. אגעוו, אייניקע לידער פון זייער שווערן געמיט האָב איך געהערט נאָך אין דער היים. איך האָב אָבער ניט געוווּסט, אז דער ער־שטער, וואָס האָט זיי אויסגעזונגען, דאָס הייסט געשאפן זיי, איז אָט דער מענטש אין גרויסן ווינטערדיקן פעלץ און הויכער פאפאכע, וואָס איז איינצײַטיק געווען אי א דיכטער, אי א מאָלער.

הייסט עס, ס'איז מעגלעך. און ווידער האָט א געדאנק גענומען בויערן אין מויעך: וויאזוי מאכט מען שאָלעם צווישן ביידע קעגנזעצלעכע קוי־כעס? ריכטיקער: ווו נעמט מען קויכעס זייביידן צו פאריייניקן אָדער בײַקומען זייער ווידעראנאנד? און איך האָב געמאכט א פרווו: זיך לער־נענדיק אין מאָלער־שול, געשריבן לידער. פאר מײַנע אויגן איז אָבער גע־שטאנען דער מענטש אין דער הויכער פאפאכע איבער דעם קײַלעכדיקן שטערן; אין די אויערן האָבן מיר געקלונגען זײַנע לידער, פול מיט ערנסט, זאָרג און אכרײַעס פאר דעם גוירל פון זײַן פאָלק און ניט באפרײַטן היימ־לאנד, און איך האָב פארשטאנען, אז ווי איך זאָל זיך ניט בעריען, וועט פון מײַן טאנצן אף צוויי כאסענעס גאָרניט ארויס. מיר האָט זיך שטארק געוואָלט נאָכמאכן אים, שרײַבן לידער אינעם נוסעך פונעם פאָלקסליד, פארשטייט זיך, אין ייִדיש, און ס'איז מיר ניט געלונגען.

א באזיגטער אפן פראָנט פון דיכטונג, האָב איך מיט לײַב־און־לעבן זיך איבערגעגעבן דעם, צוליב וואָס איך בין, אייגנטלעך, אהער געקומען. אף דעם געביט, האָב איך געטראכט, אויב איך קאָן זיך ניט פארמעסטן מיט קיין גרויסע, איז כאָטש דאָ דער טערעץ: איך בין דאָך ניט מער ווי א שילער. די פאָדערונגען זײַנען דערווײַל א סאך קלענערע — מער פראַ־טימדיקע: א דרייסטער שטריך, א פינקטלעכע צייכענונג, ליכט און שאָטן אפן אָרט (דאָס זעלבע, וואָס איך פלעג שפעטער פאָדערן בא מײַנע שי־לער) — און דו, און אלע ארום דיר זײַנען צופרידן, אָבער דאָרט — אינעם „קיניגרײַך פון פאָעזיע"...

אָט דאָס „קיניגרײַך פון פאָעזיע" האָט מיך צורו ניט געלאָזט.

פארבלײַבן אין קיִעוו און ניט לערנען האָב איך ניט געקענט, האָב איך באשטימט אוועקפאָרן. מאטעריעלע און שטייגער־אָנגעלעגנהײַטן האָבן אונטערגעפירט א גרונט, א באזע אונטער מײַן באשלוס און, ניט פארענ־

דיקט דעם קורס פון מאָלערײַ־שול, בין איך אָפּגעפאָרן קיין יעקאַטערינאָסלאַוו, הײַנט — דניעפּראָפּעטראָווסק.

און דאָ פלעג איך שוין ניט דעם שאָטן מײַנעם, נאָר טאַקע מאַמעש זיך אַליין פּאַטשן איבער די הענט, איך זאָל ניט מאָלן.

אויב פּאָעזיע, איז פּאָעזיע! מאָלן פלעג איך נאָר פּאָרטרעטלעך פון פאַרבײַגייער אָפּן בולוואַר. דער טערעץ: ברויט.

שוין דרײַ טעג ליגט מײַן העפטל לידער בײַ איינעם אַ ייִדישן ניט יונגן ליטעראַט, און דאָס האַרץ גייט מיר אויס צו וויסן זײַן מיינונג. אָפּן פערטן טאָג איז געקומען דער „אורטייל״:

— אַז איר זײַט אַ דיכטער, יונגערמאַן, זעט מען פון יעדער ליד, די מאָטיוון זײַנען אָבער ווי פאַרעלטערט.

— איר זאָגט פאַרעלטערטע מאָטיוון? און וואָס הייסן נײַע?

— איר וועט ברעכן דעם קאָפּ, וועט איר וויסן.

— זאָל איך עפּשער אינגאַנצן ניט שרײַבן? מײַן פאַך איז מאָלערײַ.

— וועט איר וועלן, וועט איר שרײַבן, און טאָמער ניט... פונדעסטוועגן, אויב איר וועט האָבן עפּעס נײַס, ברענגט.

אין אַ פּאָר וואָכן אַרום האָב איך אים געבראַכט עטלעכע לידער. איינע אַן אַכטשורעדיקע.

איבערגעלייענט, רופט ער זיך אָפּ צו אַ וווּנדער־שיינעם יונגנמאַן, וועלכער איז געשטאַנען אין אַ ווינקל און געבלעטערט אַ בוך: „מאַרקיש, קומט לאָמיר גיין צו לאָקשינען אין דרוקערײַ, איך בין גרייט אַליין דרייען די ראָד, די לידער גיכער אָפּצודרוקן״.

וועגן מײַנע באַגעגענישן — דעמלטיקע און שפּעטערדיקע — מיטן גרויסן דיכטער פּערעץ מאַרקיש האָף איך נאָך אָנשרײַבן אַ באַזונדער קאַפּיטל.

וואָס מײַן ערשטער קריטיקער האָט אײַנגעפונען אין דער דאָזיקער קליינער ליד, איז מיר שווער געווען צו זאָגן. נאָר איצט, אין פערציק יאָר אַרום, דוכט מיר, אַז אין יענע אַכט שורעס איז שוין געווען אָנגעיאָרט איינער פון די גרונט־שטריכן פון מײַן דיכטונג, וועלכער האָט זיך דערנאָך אַנטוויקלט, פאַרטיפט און אויסגעברייטערט: דער ווייטעקפולער איבערגאַנג פון יאָמטעוו צו וואָכעדיקײַט און דער דראַנג די וואָכעדיקײַט דערהייבן צו יאָמטעוו.

...צוליבן כאַראַקטער פון אַ קורצער אויטאָביאָגראַפיע היפּער איך איבער אַ סך, זייער וויכטיקע סאָציאַל־פּאָליטישע און געזעלשאַפטלעכע פּאַסירונגען אין אוקראַינע און ווײַט אויסער איר, וועלכע האָבן געווירקט אָף מײַן גאַנצן וועלט־באַנעם, אָף מײַן אַנטוויקלונג און שאַפונג.

דאָ, אָף דער אוקראַינישער ערד, האָב איך מיט אַן אָפּן האַרץ באַגעגנט די אָקטיאַבער־רעוואָליוציע, וואָס ווען ניט זי, וואָלט איך און מיליאָנען אַזעלכע ווי איך ניט געווען דאָס, וואָס מיר זײַנען. קיין איין מענטש, ווער עס זאָל ניט זײַן, איז אָבער ניט בעקוויעך אַרײַנצופּאַסן אַזאַ וועלט־היסטאָרישע געשעעניש ניט נאָר אין געציילטע בלעטלעך — דערויף וואָלט געווען קאַרג אַ מענטשלעך לעבן, דעריבער שטעל איך זיך אָפּ נאָר אָף אַזוינס, וואָס מערקט אָן ערעך אָן מײַן שאַפונגס־וועג.

אין 1922 יאָר בין איך געקומען קיין מאָסקווע, און מײַן גאַנץ אייגנס איז געווען אַ קליינע זאַמלונג לידער, וועלכע האָט גוט אויסגענומען בײַ די סאָוועטישע שרײַבער — מאָסקווער „טוישווים״, די, וועלכע זײַנען געקומען אַהער מיט צוויי אָדער מיט אַ יאָר פריִער פאַר מיר: דאָוויד האָפשטיין, אַרן קושניראָוו, דאָברושין, גאָדינער, גורשטיין, ראַסין און נאָך אייניקע. לויט דער רעקאָמענדאַציע און איניציאַטיוו פון דעמלט שוין באַוווּסטן דיכטער דאָוויד האָפשטיין איז די דאָזיקע זאַמלונג דערשינען. און ווייסט איר ווו? דאַפקע אין קיִעוו.

נאָר אויב פאַר אים, פאַר האָפשטיינען, איז זײַן ערשט בוך „בײַ וועגן״ (ווי פאַר לייב קוויטקאָ זײַן בוך „טריט״ און פאַר פּערעץ מאַרקישן „שוועלן״) געווען די גרויסע זיכערע שיף, וואָס האָט דורכגעשניטן אַ נײַעם וועג פאַר דער דעמלט נאָך יונגער סאָוועטישער ייִדישער פּאָעזיע, וואָלט איך מײַן ערשטע זאַמלונג „לידער״ פאַרגליכן מיט אַ קליין שיפל, אין וועלכן מע האָט מיך אָפּגעפירט פון ברעג אין מיטן יאַם און געזאָגט: אָט דאָ שפּרינג אַרויס און שווים...

נאָר אָט זײַנען שוין דורך פערציק יאָר, און ביז הײַנט־צו־טאָג שטיי איך נאָך אַלץ פאַר יעדער נײַער ליד, ווי פאַר אַ טהאָם: איך וועל אָנקומען אָפּן צווייטן ברעג אָדער ניט? און איך בין זיכער, אַז אויב איך לעב און בין נאָך בעקוויעך צו שרײַבן די דאָזיקע שורעס, איז נאָר אַ דאַנק דער טאָגטעגלעכער פרייד, וואָס מיר פלעגט פאַרשאַפן דאָס דורכגיין בעשאָלעם פון שורע צו שורע, פון ליד צו ליד.

...דער גרעסטער אָריגינעלסטער דיכטער הייבט ניט אָן פון זיך אַליין. אין דער אָדער יענער מאָס הויערט אָף אים די ירושע פון די פריִערדיקע

דירעס שעפער. שוין אָפּגערעדט פון אזא אָנפאנגער, ווי איך בין דעמלט געווען. איצט וואָלט איך אליין גיכער, ווי אן אנדערער, געקאָנט אָנווייַזן אף אייניקע ליטעראַרישע שפורן בא מיר, וועלכע זייַנען, צום גליק, געווען פאר מיר מאזלבראָכעדיק.

אזעלכע אופווירקער וואָלט איך אָנגערופן עטלעכע, וועלכע האָבן געלעבט אין פארשיידענע לענדער און פארשיידענע צייַטן: פושקין און געטע, טיוטשעוו און באראטינסקי; איבן־גאַבירואָל פון שפאניע און די אלטע כינעזישע ליריקער; טאגאָר און יעהודע האלייווי; אָמאר כאיאם און מאיאַקאָווסקי.

הייַנט גיי פרווו אָפּשאצן די ווירקונג פון מענטשן פון דייַן דאָר. פון עלטערע שרייַבער, געזעלשאפטלעכע און פארטיי־טוער, מיט וועלכע דו ביסט יאָרנלאנג געווען באפרייַנדעט. אכטנדיק זיי פערזענלעך, זיך פארטיפנדיק אין זייער שאפן, האָסטו מיט זיי מיטגעלעבט, און דער „מיט זיי" הייסט דאָך מיט דער גאנצער סאָוועטישער ווירקלעכקייַט.

און אז איך האלט שוין בא אופווירקונגען פון אָט דעם מין, מוז איך ברענגען עטלעכע ווערטער, וואָס האָבן זיך מיר פארגעדענקט אפן גאנצן לעבן.

נאָך אין שטעטל זייַענדיק, האָט מיר איינער אן עלטערער מענטש אזוי געזאָגט: אמאָל איז געווען א שרייַבער, וואָס האָט א גאנץ לעבן געשריבן און אפילע געדרוקט ביכער, נאָר שטענדיק האָט ער געהערט פון פרייַנט און אומפרייַנט: אלץ גוט, אלץ גלאַט, נאָר גאָרניט אייגנס. און ערשט צום סאָף פון זייַן לעבן האָט ער אין איינער א דערציילונג אָנגעשריבן: „געגאַנגען דער לאָקאָמאָטיוו, און נאָך אים האָבן זיך געצויגן געהאָרכזאמע וואַגאָנעס".

— זעסטו, — האָבן אים פרייַנט געטרייסט, — אָט דער עפּיטעט „געהאָרכזאמע וואגאָנעס" איז דייַנער, דייַן אייגנס, פאָרט ניט אומזיסט אָפּגעלעבט א לעבן אף דער וועלט.

פון דעמלט אָן און ביז הייַנט, אלע מייַנע יאָרן, שרייַבנדיק א ליד אָדער עפּעס אנדערש, אפילע איצט, שרייַבנדיק די דאָזיקע שורעס, טראכט איך: ווּ איז דאָ מייַנס, אייגנס? — מייַנע „געהאָרכזאמע וואגאָנעס"?

...ריידן געגנוי וועגן אלע מייַנע ביכער וואָלט פארנומען צופיל אָרט. איינס אָבער איז קלאָר, אז ס'זייַנען דאָ ביכער — עטאפּן: „וויי און מוט" — איין עטאפּ; „פארן נייַעם פונדאמענט" — א צווייטער; „קאָנטאקט" — א דריטער; „ערדישע וועגן" — א פערטער; „דער בוים פון לעבן" — א פינפטער. נאָר עטאפּן בא א דיכטער זייַנען דען אזוי שטרענג אָפּגעגרענעצט? אָפּט פלעגט א שטארקע כוואליע אריבערפלייצן פון איין עטאפּ אין צווייטן. דעריבער זייַנען אין יעדן בוך פאראן עלעמענטן פון אלע עטאפּן. כאָטש יעדעס בוך האָט זייַן אייגענעם גרונט־מאָטיוו.

שוין אליין די נעמען פון די אויבן־אויסגערעכנטע ביכער ריידן פאר זיך.

אויב אין „וויי און מוט", לעמאָשל, איז דער גרונט־מאָטיוו געווען ווייגעבורט פונעם סאָציאַליסטישן הייַנט, זייַן ארויסוואקסן פונעם נעכטן און זייַן אומראכמאָנעסדיק־מוטיקער ניצאָכן איבער אים, און איך אליין האָב נאָך אינעם בוך געבלאָנדזשעט צווישן וויי און מוט, בין איך שוין אין צווייטן בוך מיט לייַב־און־לעבן געווען באם נייַעם סאָציאַליסטישן פונדאמענט.

א סאך יאָרן האָב איך אָפּגעגעבן דער דראמאטורגיע.

אזוי ווי באם שרייַבן באזונדערע לידער, אזוי אויך אין דער דראמאטורגיע, האָב איך שטענדיק געדענקט דרייַ קלאָלים: ערשטנס, וואָס הייסט נייַס? — ברעך דעם קאָפּ, ווועסטו וויסן. צווייטנס, אז א דראמאטיש ווערק ווערט געשאפן ניט נאָר פאר דער בינע, אז ס'מוז פארמאָגן אייגענע אריכאס־יאָמים, דאָס הייסט זייַן אויסגערעכנט אף א גרויסן ליטעראַרישן קיום. און דריטנס, אז אין א ווערק, אפילע אין אזעלכעס, וואָס טראקטירט פראָבלעמען און געשעענישן זייער ווייַטע פון אונדזער הייַנטצייַטיקייַט, זאָל זיך פילן שארף דער שעפערישער טאָך און וועלט־באנעם פון א סאָוועטישן שרייַבער.

און וואָס שייַעך דעם ריזיק־פארצווייַגטן בוים פון אונדזער הייַנטצייַטיקייַט, איז קעדיי אים איבערצופלאנצן אף דייַן אייגענעם באָדן, מוזסטו אדורכפילן, אדורכשטודירן זייַן וווּקס, ווי דייַן אייגענעם, פון א גרין ריטל ביז זייַן מעכטיקן שטאם, מיט אלע נאקעט־מאכנדיקע הארבסטן און אין גרינס אים אָנטוענדיקע פרילינגס, מיט זייַן קרעכצן אין פראָסט און מיט זייַן רויִק־ראכוועסדיקער זומערדיקער באבלעטערונג. אזוי, און נאָר אף אזא אויפן וועט זייַן ניט אָפּצושיידן דיך פון דייַן הייַנט.

קויכעס און צייַט א סאך האָבן בא מיר אָפּגענומען איבערזעצונגען. פושקין און שעקספּיר, לאָנגפעלאָ און מאיאקאָווסקי, קיפּלינג און יעסענין און נאָך א סאך סאָוועטישע און ניט־סאָוועטישע דיכטער און פּראָזאיִקער.

אַ סך ענערגיע און יאָרן האָב איך פאַרווענדט אויף רעדאַגירן ביכער פון די עלטערע און ייִנגערע סאָוועטישע פּאָעטן. צווישן אַלע איז אַמערסטן מיר געווען צום האַרצן די אַרבעט מיט דער שרײַבערישער יוגנט. דאָ, האָט מיר געדאַכט, פיל איך אויס, כוץ אַלעמען, אַ באַזונדערס וויכטיקן און געזעלשאַפטלעכן כיוּוּן.

סוף 1939 בין איך געקומען אַהיים קיין ראָהאַטשאָוו. דעם טאַטנס שטול איז שוין געשטאַנען אויבנאָן ליידיק. אפילו די מאַמע פלעגט זעלטן פאַרנעמען דאָס אָרט, שוין אָפּגערעדט פון אונדז, די קינדער. מיט מײַן קומען פלעגן בײַ דער מאַמען אין שטוב זיך אויפזאַמלען מישפּאָכע־לײַט — ברידער, שוועסטער, אָרטיקע און צונויפגעפאָרענע פונעם אַרום; שטעטלדיקע לערערס, באַקאַנטע. דער טיש שטייט גרייט, די מאַמע איז ניטאָ. מיטאַמאָל שווימט זי פון ערגעץ אַרויס, אָנגעטאָן אין מײַן פידזשאַק, מיטן נאָרוואָס באַקומענעם אָרדען „ערן־צייכן" אין דער לאַץ.

— לעכאַיִם, כאַווײרים! — זאָגט די מאַמע צו אַלע די, וואָס זײַנען ענגלעך צונויפגערוקט געזעסן באַם טיש, — איר מיינט אַוואַדע, אַז דאָס האָט מען אים באַלוינט? ניין, זײַט וויסן, דאָס האָט די מעלוכע אונדזערע דעם אָרדען געגעבן מיר, דער מאַמען זײַנער. צען קינדער האָב איך געהאַט, און אַלעמען, כאָטש אין נויט, נאָר אויף די פיס געשטעלט. ער איז׳ דאָך בײַ מיר שוין, קיין אײַנהאָרע, דער נײַנטער.

מיט יאָרן שפּעטער, אין 1957, ווען די מעלוכע האָט מיך צום צווייטן מאָל באַלוינט — מיטן אָרדען „רויטע אַרבעטס־פאָן", — האָט זיך מיר, באַדאַנקענדיק די מעלוכע און די פּאַרטיי פאַר איר אויפמערקזאַמקײַט, שטאַרק געוואָלט צוגעבן, אַז ס׳איז שוין ניטאָ יענע, וועלכע האָט געהאַט דאָס פולע רעכט צו זאָגן, אַז דאָס האָט מען באַלוינט זי, אַז איך בין בײַ איר דער נײַנטער, דער מאַזלדיקער.

אָפּשטעלן זיך אויף פּראָטים פון מײַן שטייגער־לעבן איז ניט דאָ דאָס אָרט. איך האָב, לעמאָשל, פאַרפעלט, ווו איך האָב ווײַטער געלערנט, שטודירט, אויסגעמיטן אַפילו וויכטיקע אייַנצלהײַטן פון אַזאַ לעבנס־פּעריאָד, ווי זעקס יאָר (1924—1930) אַרבעט בײַ קאָרעקטור אין דער צײַטונג „עמעס"; אַז אין די מילכאָמע־יאָרן האָבן מיר מיטן אַלטן באָלשעוויק סטראָנגין געאַרבעט באַם אַרויסלאָזן די אַנטיפאַשיסטישע צײַטונג „איינִיקײַט", מעסלעסנווײַז ניט אַרויסגייענדיק פון דרוקערײַ, ווו די הענט

פלעגן צופרירן צום מעש פון דער „ווערסטאַטקע". און נאָך און נאָך, ווײַל... דער איקער פאַר אַ שרײַבער זײַנען די ביכער זײַנע, אָרנטלעך געשריבענע, יאָרנווײַז אויסגעטראָגענע און אויסגעהיטע — זיי זײַנען די סאַמע פּאַרטיפּטע און אויסגעברייטערטע אווטאָביִאָגראַפיע זײַנע. בפּראַט נאָך פון אַ ליריקער, וועלכער רעדט וועגן אַלץ און אַלעמען אין דער ערשטער פּערזאָן, ניט נאָר דערפאַר, ווײַל ער וויל זיך אַרויסזאָגן, באַפרײַען זיך פון דעם, וואָס אים קלעמט, אים פּערזענלעך, נאָר אויך, און דעריקער, ווײַל דורך אים רעדט אַרויס זײַן צײַט, די ליידן און פריידן פון זײַן דאָר. זײַן גאַנצע דיכטערישע מי און זײַן לעבן גיט ער אָפּ, קעדיי וואָס מער אַרויסצוברענגען, וואָס אָפּטער אָפּצוקעמפן בײַ דער פאַרגעסנהײַט עפּעס וויכטיקס פאַרן הײַנט און פאַרן שפּעטער. דרינגט אַרײַן אין די ביכער, און איר וועט דאָרטן דערזען די ביִאָגראַפיע פונעם דיכטער — מיט געציילטע טעג און כאַדאָשים פרייד און באַפרידיקונג און לאַנגע, לאַנגע יאָרן שווערע האָרעוואַניע.

וואָס שײַעך מיך פּערזענלעך, איז אויף וויפל זעכציק טיילט זיך אויף דרײַ, זײַנען צוויי דריטל פון מײַן לעבן — אין מײַנע ביכער. די „בלויזן" צווישן ליד און ליד, פּאָעמע און פּאָעמע, דראַמע און דראַמע, בעסער געזאָגט: דאָס אווטאָביִאָגראַפישע — דער הינטערגרונט, וואָס ליגט אונטער אַלע זיי, — וועגן דעם האָף איך נאָך אָנשרײַבן אַ באַזונדער בוך. ווײַל עס דאַרף געשען אַן אָפּענער נעס, מע זאָל אין געציילטע עטלעכע זײַטלעך קאָנען אַרײַנפּאַסן אַ גאַנץ לעבן. און וואָס עפּעס נאָר דײַנס? ווי קאָנסטו אַרויסנעמען זיך פונעם גאַנצן אַרום און אויך פון יענע אַרומען, וועלכע האָבן אין מעשעך פון צענדליקער יאָרן פאַר דיר זיך געעפנט און שוין פאַרשלאָסן זיך אַהינטער דיר!

נו, און דאָס לעבן פון דײַן נאָענטסטן פרײַנט — דײַן פרוי, וואָס האָט אין מעשעך פון קימאַט פערציק יאָר זיך אַזוי אַרײַנגעוועבט אין אַלע דײַנע ערגערנישן, אין אַלע דײַנע פריידן; די, וואָס איז צוזאַמען מיט דיר געוואַקסן און איז געוואָרן אַ מאָס פאַר דײַן אייגענעם וווּקס; די, וואָס איר געוויסנהאַפטיקײַט איז דײַן שטאָלץ, און איר באַשיידנקײַט — דער שפּיגל פאַר דײַן געוויסן; דער ערשטער וואַכזאַמער אויער פאַר אַלעם דעם, וואָס דו שאַפסט; איר ביִאָגראַפיע — די ביִאָגראַפיע פון דײַן צווייטן איך — קאָנסטו דען אָפּטיילן פון דײַנער? נו, און די קינדער דײַנע — שוין דערוואַקסענע, מיט זייער אייגענעם שאַפונגס־וועג, פון דײַנעם אַן אַנדערשדיקן, נאָר פאָרט אַ פאָרזעצונג פון דײַנעם — איז דען ניט דײַן ביִאָגראַפיע? און

כאָווײַרים, נאָענטע פֿרײַנט, וועלכע פֿאַרנעמען דײַן מויעך און דײַן צײַט ניט נאָר מיט זײַער לעבן, נאָר אויך נאָך זײַער לעבן, — זיי זײַנען דען ניט דײַן ביאָגראַפֿיע? נו, און פֿײַנט, וועלכע ווילן, אַז איך און מיליאָנען אַזוינע ווי איך — יונג און אַלט — זאָלן אין איין אויגנבליק פֿאַרשווּנדן ווערן פֿון דער ערד דורך אַ פֿײַער, וואָס איז טויזנט מאָל הייסער, ווי דאָס אינגעווייד פֿון דער זון, — זיי, אָט די פֿײַנט, און דײַן סינע צו זיי, איז דען ניט דײַן ביאָגראַפֿיע? און דײַנע ברידער און שוועסטער, דורכן פֿאַשיזם אומגעבראַכטע צווישן מיליאָנען אַנדערע, און דער העלדישער קאַמף פֿונעם פֿאָלק קעגן פֿאַשיזם, איז דען ניט דײַן ביאָגראַפֿיע? פֿערציק יאָר ניצכוינעס בא דיר אין לאַנד איז דען ניט דײַן ביאָגראַפֿיע? און דער פֿרײַנטלעכער זיכערונגס־קרײַז פֿון אַזויפֿיל דעמאָקראַטישע לענדער האָבן דען אַ ווייניקע שײַכעס צו דײַן ביאָגראַפֿיע? און די קינסטלעכע לעוואָנעס אין הימל, און דער „פֿרידן־יישעוו“ אַף דער ערד, ווו ס'איז קאַלט קימאַט ווי אַף דער לעוואָנע, איז דען ניט דײַן ביאָגראַפֿיע? נו, און דער שאָלעם־בונד פֿון העכער אַ מיליאַרד מענטשן אין אַלע ווינקעלעך פֿון דער וועלט, איז דען ניט דײַן ליבלעכע ביאָגראַפֿיע?

איך וואָלט געזאָגט, אַ גאַנץ רײַכע ביאָגראַפֿיע פֿאַר איין מענטשלעך לעבן.

נו, און אָט דאָס געלע בלעטל, וואָס שיידט זיך אָפּ אַזוי לײַכט פֿונעם האַרבסטיקן בוים, ווי ס'וואָלט דערפֿילט די אומפֿאַרמײַדלעכקײַט פֿון דעם, — איז דען ניט דײַן ביאָגראַפֿיע?

דעריבער טו אַלץ, וואָס אין דײַנע קויכעס, און אַפֿילע אַ ביסעלע מער, קעדיי אויב מע וועט אין דײַן שאַפֿן ניט דערקענען דאָס, וואָס מענטשן האָבן אויפֿגעטאָן פֿאַר דיר, זאָל מען כאָטש זען, וואָס דו האָסט אויפֿגעטאָן פֿאַר זיי.

שמועל האַלקין

סענטיאַבער 1958

דער שפּילפֿויגל

אַרן פֿרידמאַן

אומשטערבלעכקײַט

אַף טויט און אַף לעבן

דער
שפילפויגל

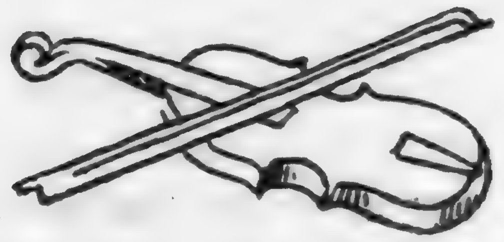

דראמע
אין פיר אקטן

אַנטיילנעמער

ביירעך שפילפויגל — א יונגער קלעזמער.
כײַע — זײַן מוטער.
עסטערקע — זײַן שוועסטער.
יויסעף — איר כאָסן.
גרוינעם — א מארשאלעק.
נאפטאָלע פויק — דער אונטערנעמער פון דער קאפעלע.
כאנעלע — זײַן טאָכטער.
אנדריי — איר געליבטער. א רעוואָליוציאָנער.
טאָנצע — ביירעכס געליבטע.
ראָדל — איר מוטער.
יעקעוו — איר פאָטער.
טאָנצעס כאָסן.
ריווקע — זײַן מוטער.
יעשיִע מעקובל.
וואלעריאן פעטראָוויטש — פראָפעסאָר פון מוזיק.
אָלגא — זײַן טאָכטער.
סערגיי מיכײַלאָוויטש — א קריטיקער.
געסט באם פראָפעסאָר.
קלעזמער.
א באלעגאָלע.
מעכוטאָנים אף דער כאסענע.
טאָנצעס כאוורטעס.

די האנדלונג קומט פאָר אין די ערשטע יאָרן פון צוואנציקסטן יאָרהונדערט.

ערשטער אקט

באַ ביירעכן אין שטוב. זומער. פארנאכט. אף דער וואנט א פידל און א קלארנעט; באם פענצטער א ניי־מאשין. באַ דער וואנט אן אלט־געשניצטע הילצערנע קאנאַפּע, א הויכער, שמאָלער אלמער פאר ספאָרים, געשיר און שפּײַז. א לאַנגער טיש. אפן טיש א קלייד פון ווײַסן אטלעס. א קורצע ווײַל איז דער צימער ליידיק. עס עפנט זיך די טיר פון צווייטן צימער, און עס קומט ארײַן ביירעך.

ביירעך. קיינער איז ניטאָ? עסטערקע! מאמע! ווי גייט מען עס אוועק און מע לאָזט איבער א שטוב אף העפקער? אפן טיש אזויפיל פרעמדע סכוירע. גאָט מײַנער, און אז עמעצער וואָלט ארײַן... (ער עפנט אוף די טיר, וואָס פירט אין פאָרהויז, קערט זיך אום צוריק, גייט צו צום טיש, נעמט אין ביידע הענט דאָס קלייד און דריקט צו צו דער ברוסט.) ניין, ניט קיין פרעמדע — טאָנצעס! טאָנצע... דו האָסט עס נאָר אָנגעמאָסטן אף זיך, און דער אטלעס לעבט, הערסט, ווי ער רעדט אף זײַן אטלעסענער שפראך: ס'איז א טאָעס, ביירעך, ניט יענער, ניט דער דאָקטער, דו ביסט איר כאָסן, דו ביסט איר באשערטער. (ער טוט א קוש דעם שטאָף, און פלוצעם טוט ער א שלײַדער אָפּ פון זיך דאָס קלייד.) אָט, נעמען און פארברענען דאָס, פון דעם און פון דער גאנצער כאסענע דײַנער זאָל בלײַבן אש... נאָר אש זאָל פון דעם בלײַבן — א בייזער כאָלעם... (ער נעמט ווידער דאָס קלייד, שנײַדט אָפּ א דרײַקאנטיק שטיקל שטאָף און נייט אײַן צו זיך אין בעגעד.) שוין זשע וועט נאָר אָט דאָס בלײַבן מיר? איך האָב דאָך דיך ליב, ווי דאָס לעבן, טאָנצע...

באַ די לעצטע עטלעכע פּראַזעס הייבט זיך אומבאַמערקט אויף דאָס פֿאָרהענגל און עס באַווײַזט זיך יעשיִע דעם מעקובלס קאָפּ. יעשיִע שטעלט אָן אַ שפּיגעלע. אויף דער סטעליע און אויף די ווענט נעמען אַרומלויפֿן ליכט־העזעלעך. בײרעך קוקט זיך אום אין אַלע זײַטן און פֿאַרשטייט ניט, וואָס דאָס איז.

יעשיִע (מיט אַ ניגון). און אַז מאָשיִעך וועט קומען, וועלן אַלע ווערן גלײַך — אָרעם און רײַך.

בײרעך (דערשראָקן). ווער איז דאָרט?

יעשיִע. מאָ־שיִעך.

בײרעך. אַ, יעשיִע דער קלאָרער!

יעשיִע (אַרײַנקריכנדיק אין פֿענצטער). יעשיִע מעקובל, וואָס שפּײַט אויפֿן רובל, כּוויזעקט פֿון גווירים און לאַכט פֿון די קלוגע — צוויי וואָכן קלאָר, און דאָס רעשטל מעשוגע...

בײרעך. זאָג דעם עמעס, יעשיִע, ביסט שטאַרק הונגעריק? עפּעס אַרײַנוואַרפֿן אין מאָגן וואָלט ניט געשאַט, האַ?

יעשיִע. בײרעך, בענעמאָנעס, ס'איז הײַנט באַ מיר אַ טאָנעס.

בײרעך (דערלאַנגענדיק ברויט און זאַלץ). נאָר הײַנט איז באַ דיר אַ טאָנעס?

יעשיִע (טונקענדיק דאָס ברויט אין זאַלץ). אַז מאָשיִעך וועט קומען, וועלן באָטל ווערן אַלע טאַנייסים.

בײרעך. און וואָס וועט נאָך זײַן, אַז מאָשיִעך וועט קומען?

יעשיִע (מיט אַ ניגון). אַז מאָשיִעך וועט קומען, וועלן אַלע אַלטע יאָמטויווים באָטל ווערן.

בײרעך. און קלעזמער? קלעזמער וועלן אויך באָטל ווערן? ווער זשע וועט שפּילן כאַסענעס?

יעשיִע (מיט אַ ניגון). דאָוויד האַמעלעך וועט אויפֿן פֿידל שפּילן, קודעש־ברידך־הו וועט מעסאַדער־קדושן זײַן, און כאָסן־קאַלע וועלן גליקלעך זײַן.

בײרעך. און אויב די קאַלע וועט דעם כאָסן ניט וועלן און מע וועט זי צו דער כופּע פֿירן מיט גוואַלד?

יעשיִע. דעמאָלט וועט פֿון הימל אַ פֿײַער אַראָפּ און פֿאַרברענען די כופּע־שטאַנגען אײנײנעם מיט די אונטערפֿירערס...

בײרעך. און די קאַלע?

יעשיִע (מיט אַ ניגון). וועלן מאַלאָכים מיט גאָלדענע שויפֿרעס באַגלייטן צו איר געליבטן, צו איר באַשערטן.

בײרעך. פֿאַרוואָס זשע קומט ער ניט, מאָשיִעך?

יעשיִע. שפּיל, שפּיל אויף דײַן פֿידעלע, בײרעך, — וועט ער קומען. זינט די לעוויִים האָבן זייערע פֿידלען צעבראָכן, האָט נאָך די וועלט אַזאַ שפּילן ניט געהערט. שפּיל, בײרעכקע, וועט עפּשער יעשיִע מעקובל אויך אויפֿגעריכט ווערן. זאָג, זאָג, בײרעך, זאָג אָמיין.

בײרעך. און מיט מיר וואָס וועט זײַן? צו מיר וועט זי קומען?

יעשיִע. ווער?

בײרעך. מײַן באַשערטע.

יעשיִע (צעלאַכט זיך). אָהאָ... אין שפּיגעלע זי ווײַזן דיר? אין אָט דעם שפּיגעלע דײַן מאַזל ווילסטו זען? באַלד, באַלד. (ער טוט אַ קוק אין שפּיגעלע.) איך בין דאָך עפּעס...

בײרעך (רופֿט אים צו און פֿרעגט באַ אים שטילערהייט). זאָג מיר: ווער ביסטו?

יעשיִע (ענטפֿערט אים אויך בעסאָד). דײַן שפּיגל, בײרעכקע. (ער גיט בײרעכן אַ קוק טאָן.) גאָט באָרוך־הו האָט אַרײַנגעקוקט אין דער טוירע, ווי אין אַ שפּיגל, און האָט באַשאַפֿן זײַן וועלט... שפּיל, בײרעך, וועט אויף מיר די שכינע רוען און איך וועל דיר פֿאָרויסזאָגן, וואָס מיט דיר וועט טרעפֿן „בעאַכרעס האַיאָמים”, אין די לעצטע פֿון דײַנע טעג... שפּיל, און דו וועסט באַלד דערזען די באַשערטע דײַנע...

בײרעך שפּילט. אויף די ווענט נעמען זיך ווידער באַווײַזן ליכט־העזעלעך. בײרעך איז אַזוי פֿאַרטיפֿט, אַז ער באַמערקט ניט, ווי יעשיִע פֿאַרשווינדט דורכן פֿענצטער און ווי אין דער זעלבער מינוט עפֿנט זיך די טיר און אויפֿן שוועל בלײַבט שטיין כאַנעלע.

בײרעך. אַזוי האָבן די לעוויִים געשפּילט, יעשיִע? פֿאַרוואָס זשע זע איך זי נאָך אַלץ ניט?

כאַנעלע. בײרעך... וואָס איז מיט דיר? וועמען זוכסטו?

בײרעך (דערשראָקן). כאַנעלע, האָסט גאָרנישט ניט געזען? ווען ביסטו אַרײַן? יעשיִע דעם קלאָרן האָסטו ניט באַגעגנט? ער איז דאָ נאָר־וואָס געווען.

כאַנעלע. און דעם מאַזל דײַנעם האָט ער דיר באַוויזן אין שפּיגעלע?

בײרעך. פֿונוואַנען ווייסטו?

כאַנעלע. ער באַווײַזט דאָך יעדערן, אַבי גיב אים נאָר אַ שטיקל ברויט. און דו גלייבסט אין אַזעלכע זאַכן, בײרעך?

ביירעך. איך ווייס אליין ניט, כאַנעלע, ווי אַמאָל. ער האָט מיר צוגעזאָגט ווײַזן און איז אײנײנעם מיטן מאזל אַנטלאָפן דורכן פענצטער.

כאַנעלע. און מײַן באַלעבאָס זאָגט, אַז מאזל איז בא גאָט אין שיסל און באַם נאָגיד אַ ביסל.

ביירעך. דאָס ביסטו שוין פון קראָם, כאַנעלע? רעב יעקעוו האָט דאָך ליב צו זיצן ביז האַלבע נאַכט.

כאַנעלע. וואָסי, עס קאָסט אים טײַער? נאָר איצט גיי איך גראָד ניט פון קראָם. די לעצטע צײַט בין איך מער בא זיי אין שטוב, ווי אין קראָם. דאָס לייזונג ברענגט ניט: די פּריצים זײַנען פאַרנומען, די נעגידים — אָף די דאַטשעס, ווער זשע זאָל קומען קויפן — דײַן מאַמע צי מײַן טאַטע... אַמאָל נאָר קומט מײַן ברודערל און פאַלט צו מיטן נעזל צו דער גרויסער שויב און קוקט... ער זעט, ווי זײַן כאַנעלע שטייט בא פול־געפאַקטע טישן מיט הערינגס אַלערליי און פישן געררייכערטע און בערג, גאַנצע בערג שמעקנדיקן וווּרשט, מע זעט, אַז דאָס קינד איז נעבעך מעקאַנע מיר, און ווייסט ניט, אַז אַפילע אָפּלעקן דעם פעטן מעסער האָב איך מוירע, איך זאָל די צונג ניט צעשנײַדן.

ביירעך. וואָס זשע טוסטו בא זיי? זיי שאַפן זיך מיט דיר אין שטוב?

כאַנעלע. ניין, זיי גרייטן זיך צו טאָנצעס כאַסענע. מע זאָגט, דאָס וועט זײַן אַ וועלט־כאַסענע...

ביירעך. אַזוי? און ווער איז דער כאָסן? האָסט שוין אים געזען?

כאַנעלע. יאָ. ניט איין מאָל. זייער אַ שיינער. אַ דאָקטער. מע זאָגט אָבער, זי וויל אים ניט, דעם כאָסן.

ביירעך. ווער האָט דיר געזאָגט? האָסט זיי געזען אינײנעם?

כאַנעלע. און אַז געזען, איז וואָס? זיי ריידן אַזוי, אַז מע פאַרשטייט קיין וואָרט ניט. איסי, וואַליאַ, מערסי... מע זעט אָבער, אַז דאָס האַרץ ליגט איר ניט צו אים.

ביירעך. וואָס טראַכסטו אויס?

כאַנעלע. אוי, ביירעכקע, זעט מען! קיינמאָל איז זי גאָרניט געווען אַזוי צוגעלאָזט צו מיר אַזוי ווי די לעצטע צײַט: כאַנעלע און כאַנעלע. אינמיטנדערינען זאָל איך איר דערציילן וועגן קלעזמער, וועגן קאַפּעלעס... אָף דיר, ביירעך, האָט זי זיך אויך נאָכגעפרעגט. עטלעכע מאָל.

ביירעך. אָף מיר? וואָס זשע האָסטו איר געזאָגט?

כאַנעלע (זייער גיך). אַז בא דיר זײַנען גאָלדענע הענט. אַז דער טאַטע מײַנער וויל דיך נעמען פאַר אַן איידעם, און אַז איך...

ביירעך. און אַז דו ווילסט ניט?

כאַנעלע (שטיפעריש). יאָ, אַז איך וויל ניט! אַז איך קאָן אָף דיר ניט קוקן... וואָסי, דיר גלייבט זיך ניט? ביסט געוווינט, אַז מע זאָל אָף דיר טײַטן מיט די פינגער, מאַמעס זאָלן זיך מיט דיר בענטשן. איך האָב איר נאָר געזאָגט, אַז מיר זײַנען מיט דיר אײנײנעם אויסגעוואַקסן, אַז קינדווײַז האָבן מיר געשפּילט אין כאָסן־קאַלע, און אַז איצט האָב איך ליב אַן אַנדערן...

ביירעך. טאַקע מיט די ווערטער?

כאַנעלע. יאָ. אוי, זאָגט זי, בין איך דיר מעקאַנע, כאַנעלע... וואָס? פרעג איך... גאָרניט, זאָגט זי, און האָט זיך פאַרשעמט. איך זאָג דיר, ביירעך, איך ווייס ניט, ווי קומט צו מײַן באַלעבאָסטע אַזאַ איידל קינד, זי פּאַסט זיך פאַר איר, ווי פאַר אַ כאַזער אַ האַלדזבאַנד...

פון דער גאַס קומט אַרײַן עסטערקע.

עסטער. כאַנעלע, ביסט שוין פרײַ?

כאַנעלע. די באַלעבאָסטע מײַנע איז פּלוצעם מעשוגע געוואָרן.

עסטער. האַלעווײַ, ריבוינעשעלוילעם! איך וואָלט אַרײַנגעוואָרפן אַ סטושקע אין פּושקע.

כאַנעלע. דו ווייסט, עסטער, נאָך וואָס זי האָט מיך געשיקט אַהער?

עסטער. נאָך וואָס?

כאַנעלע. אָנזאָגן דיר די סימכע, אַז זי וועט אינגיכן זײַן דאָ.

ביירעך. בא אונדז?

כאַנעלע. יאָ. מיט טאָנצען.

עסטער. וואָס זשע איז אָף איר אינמיטנדערינען אָנגעפאַלן?

כאַנעלע. איך זאָל אַזוי וויסן פון בייז. איך האָב נאָר געהערט, ווי זי זאָגט: איך וויל ניט, אַז אָף מײַן טאָנצעס כופּע־קלייד זאָלן פאַלן יעסוימישע טרערן.

עסטער צעוויינט זיך.

ביירעך (לויפט צו צו איר). וואָס איז מיט דיר, עסטערקע? וואָס וויינסטו? גאָט מײַנער, וואָס טוט זיך דאָ אָפּ?

עסטער. איך בין געקומען מעסטן טאָנצען דאָס כופּע־קלייד. האָט מיך די נעגידעסטע באַגעגנט אָפן גאַנעק מיט אַ געשריי. וואָס הייסט, זאָגט זי, ס'איז, דאַכט זיך, באָרעך־האַשעם דאָ אַ הינטערטיר, און האָט פאַרהאַקט

די טיר פון קאָרידאָר. ווי?אזוי איך בין אראָפּ צוריק פון די טרעפּ, ווייס איך ניט, נאָר איך בין גלײַך אוועק אהיים.

כאַנעלע. א, דערפאר איז זי עס מיטאמאָל געוואָרן אזא גוטע און קומט אליין אהער, דערשראָקן זיך פאר דער הויט, גאָט זאָל זי, כאָלילע, ניט שטראָפן דערפאר.

בײַרעך. ניט דערלעבן זאָל זי, ראָדל, דו זאָלסט גיין צו איר, זאָל זי וויסן, א נייטערקע איז אויך א מענטש.

כאַנעלע. פאריינס, האָט די באלעבאָסטע געזאָגט, זאָל בײַרעך אויך זײַן אין דער היים.

בײַרעך. איך?

כאַנעלע. און דער טאטע מײַנער אויך און די גאנצע קאפּעלע. זי וויל, זאָגט זי, זען, מיט וועמען זי האָט צו טאָן. (זי טוט זיך א כאַפּ). אוי, קינדער, איך מוז שוין גיין. איך וועל פון איר האָבן אויסגעריסענע יאָר. (גייט אײַליק ארויס.)

בײַרעך גייט ארײַן צו זיך אין צימער.

עסטער (נעמט זיך ווידער פארן קלייד, שפּרייט עס אויס אפן טיש, דערזעט, אז ס'איז ארומגעשניטן, און טוט א קוק פארדעכטיק אפן צימער, ווו בײַרעך געפינט זיך, שטיל). בײַרעך... (שטיל.) בײַרעך, קום אהער א ווײַל.

בײַרעך (באווײַזט זיך). וואָס דארפסטו מיך? איך האָב קיין צײַט ניט.

עסטער. נישקאָשע, קום אהער. זעץ מיט מיר א ווײַל, וועט מיר זײַן פריילעכער. איך פאָר דאָך אוועק. לאָמיר זיך אָנריידן מיט דיר. פון אמעריקע צוריק פאָרט מען ניט אלע טאָג.

בײַרעך. איך זיץ שוין. וואָס זשע ווילסטו?

עסטער. די מאמע וויינט און קלאָגט. פאָרן אָן דיר וויל זי ניט, וואָס וועט זי דאָ בלײַבן אליין?

בײַרעך. פארוואָס אליין? מיט מיר.

עסטער. אז די מאמע וועט זײַן דאָרטן — וועסטו אויך קומען.

בײַרעך. דעריבער וויל איך טאַקע ניט, זי זאָל פאָרן...

שטיל.

עסטער. איך, בײַרעך, ווייס דאָך, פארוואָס דו ווילסט בלײַבן דאָ.

בײַרעך. פארוואָס? זאָג פארוואָס.

עסטער. לאָמיר בעסער שווײַגן. מעגסט מיר גלייבן, אז איך ווייס.

בײַרעך. ניין, דו ווייסט ניט.

עסטער (אופהייבנדיק טאָנצעס קלייד אין דער הייך, ווי זי וואָלט פארלאָרן א נאָדל). יעדערער דארף טראכטן וועגן זײַן גלײַכן, בײַרעך... זעסט, ווי די מאמע אירע איז זיך באגאנגען מיט מיר.

בײַרעך. די מאמע איז דאָך ניט זי.

עסטער. דאָס עפּעלע פאלט ניט ווײַט פונעם בוים.

בײַרעך. עסטערקע, רייד ניט אזוי.

עסטער. א מענטש זאָל ניט זען, וואָס ארום אים טוט זיך. זי האָט דאָך שוין א כאָסן.

בײַרעך. צען מאָל א כאָסן. קיין כאסענע וועט ניט זײַן.

עסטער. ס'וועט זײַן, ס'וועט זײַן, בײַרעך, אָט איז דאָך איר כופּע־קלייד.

בײַרעך. אפן כופּע־קלייד איז דאָך ניט אָנגעשריבן, ווער דער באַשערטער איז.

עסטער. וואָס האָסטו זיך אײַנגערעדט?

בײַרעך. אזוי וויל איך, און אזוי וועט זײַן! וועסט שוין זען פארטי־קערהייט.

עסטער. אז מע פליט צו הויך, פאלט מען נידעריק.

בײַרעך. נארישקײַטן! זי וועט זײַן מײַנע... ווײַל אויב ניט, עסטערקע... איז ניטאָ קיין גאָט אף דער וועלט.

עסטער. זאָג מיר, האָסט כאָטש אמאָל גערעדט מיט איר וועגן דעם?

בײַרעך. פארשטייט זיך, אז... ניט, מיט איר — קיינמאָל ניט, מיט זיך — הונדערט מאָל א טאָג...

עסטער. זי ווייסט דאָך אָבער ניט דערפון.

בײַרעך. עסטערקע, זי ווייסט. אז איך האָב זי געלערנט שפּילן פידל, האָב איך עטלעכע מאָל אָנשטאָט די סטרונעס ארומגענומען די פינגער אירע. (שטיל.) דאָס כ?עס גייט מיר אויס נאָך איר.

עסטער. וואָס איז די פּולע, אז זי האָט דיך ניט ליב.

בײַרעך. א ליגן! פונוואנען ווייסטו? זי האָט קיינמאָל די האנט ניט צוגענומען פון פידל, זיך נאָר ארומגעקוקט, צי די מאמע זעט ניט.

עסטער. און דאָס איז גאָר?

בײַרעך. און זי מיט איר האנט האָט צוגעדריקט מײַנע.

עסטער. נו?

ב יי ר ע ך. וואָס נו? האָב איך זי א קוש געטאָן.
ע ס ט ע ר. און זי?
ב יי ר ע ך. אויך.
ע ס ט ע ר. א... דערפאַר פלעגסטו עס אזוי אײַלן אפן „אוראָק", דאָס האָט זי זיך בא דיר אזוי געלערנט שפּילן פידל... א, וואָס א גווירישע טאָכטער קאָן זיך פארגינען!
ב יי ר ע ך. דו ווייסט, עסטערקע, וואָס זי האָט מיר געזאָגט?
ע ס ט ע ר. וואָס?
ב יי ר ע ך. אז איך בין אפילע ניט ענלעך אף א קלעזמער.
ע ס ט ע ר. אָבער ווי די מאמע, אזוי די טאָכטער!
ב יי ר ע ך. ווי קומט איר צו וויסן, וואָס א קלעזמער איז, האָב איך איר געזאָגט. אָבער, עסטערקע, א ביסל איז זי גערעכט. איך אליין קאָן אויך אָפט ניט אויסקומען מיט זיי. א סאך פון זיי זײַנען דאָך ניט קיין קלעזמער. פאָשעטע באָנדערס. דאָס שפּילן איז בא זיי א פארנאָסע, ווי אלע פאר־נאָסעס.
ע ס ט ע ר. דו רעדסט שוין באלד קימאט אזוי, ווי זי.
ב יי ר ע ך. כאס־כאָלילע! ניט דאָס קלעזמערײַ, די נאפטאָלעס מיין איך, וואָס ווען דיר פאר א גראָשן די נעשאָמע פארקויפן.
ע ס ט ע ר. וואָס זשע זאָלן זיי טאָן, זיי זײַנען דאָך, נעבעך, אָרעמעלײַט.
ב יי ר ע ך. און איך בין א גוויר? ראָטשילד? טאָנצע האָט אָבער אמאָל געזאָגט: ווען איר, ביירעך, שפּילט, קאָן איך פארגעסן אלץ אף דער וועלט.
(גייט האסטיק ארײַן אין צווייטן צימער.)
ע ס ט ע ר (נייט שטילערהייט). האלעווײַ זאָל איך ליגן זאָגן, קיין גוטס וועט דערפון ניט ארויס.

פון צווייטן צימער דערטראָגט זיך א שפּילן אפן פידל. עסטער נייט ווײַטער, און אז די פידל ווערט שטיל, פארציט זי א ליד.

נאָדל־פאָדעם פינגערהוט,
גאנצע טעג ניט אָפּגערוט,
גאנצע טעג און גאנצע נעכט,
און דער רוקן נאָגט און ברעכט.

אינעם ווײַטן פרעמדן לאנד
פאָרן וועלן מיר באנאנד,

יונג און אלט אהינצו פאָרט.
וואָס דערוואַרט אונדזביידן דאָרט?

נאָדל־פאָדעם פינגערהוט,
גאנצע טעג ניט אָפּגערוט,
גאנצע טעג און גאנצע נעכט,
און דער רוקן נאָגט און ברעכט.

ס'וויינט די מאמע שטילערהייט,
זײַט כאָטש דאָרט געזונטערהייט;
מאמע הארציקע, ניט וויין,
כ'פאָר דאָך, מאמע, ניט אליין.

נאָדל־פאָדעם פינגערהוט...

עס עפנט זיך די טיר, און אפן שוועל בלײַבט שטיין כ ײַ ע. אונטערן אָרעם — א מעליקער זאק. אין האנט — א ליידיקער קויש.

ע ס ט ע ר. מאמע! (זי טוט א וואָרף אף דער קאנאפּע דאָס קלייד און לויפט צו צו דער מוטער.) מאמע!
כ ײַ ע. איך פרעג נאָר: ווי האָט מען עס גאָט אין הארצן ארויסרײַסן פון די הענט דעם פונט ליכט. איך האָב געמיינט, איך וועל זיך באגראָבן לעבעדיקערהייט. א פולע קראָם מיט ווײַבער. צעשריִען האָט ער זיך: א מעכוייעו בין איך האָדעווען אײַערע קינדער, שוין גענוג אָנגעבאָרגט!
ע ס ט ע ר. מאמינקע, אָן ליכט וועסטו ניט זײַן.
כ ײַ ע. קיינער ווייסט ניט, וועמעס מאָרגן איז, האָב איך זיך א טראכט געטאָן און אויסגעשאָטן די מעל אויך.
ע ס ט ע ר. אוי, מאמינקע, לאנג לעבן זאָלסטו... ביסט דאָך בא מיר א כאכאָמע. (זי טוט א קוש די מאמע איןביידע באקן.)
כ ײַ ע. טאָכטער מײַנע, געדארפט האָסטו גאָר געבאָרן ווערן בא א נעגידעסטע, ניט בא מיר, וואָלסטו עפשער פארשפאָרט פליִען אין אויס־רײַסן.
ע ס ט ע ר. און פונוואנען ווייסטו, אז איך וויל א נעגידעסטע פאר א

מאמע? (זי נעמט ארום די מאמע פאר די אקסל און זעצט זי אוועק אויבנאָן באם טיש.) נעם בעסער עפּעס אין מויל אריַין, מאמע, וועט זיַין גלייַכער. (זי עפנט דעם אלמער און פארמאכט אים גלייַך צוריק א דער־שראָקענע.)

כיַיע. איך בין שוין זאט.

עסטער. דו, מאמע, ביסט דאָך אלעמאָל זאט.

פון צווייטן צימער גייט אריַין ביירעך.

(צו ביירעכן.) וווהין גייסטו אוועק, ראָדל דארף דאָך באלד קומען, צו־נויפריידן זיך וועגן דער כאסענע. נאָר צוליב דיר פאָרט זי ניט אין אן אנדער שטאָט נאָך א קאפּעלע.

ביירעך. דערפאר גיי איך טאקע אוועק.

עסטער. ביירעך, דער קרעמער האָט בא דער מאמען ארויסגעריסן די ליכט פון די הענט, און אפן וועג דארף מען אויך עפּעס האָבן, די מאַ־שין איז שוין אויך ניט מייַנע, יויסעף דרייט זיך אום אָן ארבעט.

כיַיע. צוויי מייסים גייען טאנצן.

ביירעך. וואָס קאָן איך אייַך העלפן... פאָרט ניט, קיינער טרייַבט אייַך ניט.

כיַיע. די נויט. די ביטערע נויט טרייַבט זיי.

עסטער. א וועלט איז דאָך ניט מעשוגע... א גאנצע וועלט פאָרט.

יויסעף (קומט אָן). א גוטן אָוונט!

כיַיע. א גוט־אָוונט, א גוט־יאָר.

עסטער. א גוט־אָוונט, יויסעף.

יויסעף. וואָס זיצט איר אין דער פינצטער? צינדט אָן פייַער!

כיַיע. ס'איז אזוי אויך ליכטיק אפן הארצן.

יויסעף. אוואדע ליכטיק. וואָס דען? פינצטער זאָל זיַין בא אונדזערע סאָנים.

כיַיע נעמט אראָפּ פון וואנט דעם לאָמפּ און גייט מיט אים ארויס אין קיך. יויסעף גייט ארויס אין הויז, טראָגט פון דאָרט אריַין א באיאָן, פארוויקלט אין א זאק.

ביירעך. וואָס איז דאָס?

יויסעף. פרעג ניט קיין קאשעס, נעם באגראָב דאָס ערגעץ.

ביירעך. די מינוט. אָבער וואָס עפּעס איז שוין ווידער מיט אנדרייען?

יויסעף. שפּעטער.

ביירעך גייט אייַליק ארויס.

עסטער (גייט צו צו יויסעפן). וואָס איז דאָרט בא אייַך פארא סוידעס?

יויסעף. אז דו וועסט אלץ וויסן, וועסטו גיך אלט ווערן, עסטערקע, און איך וויל, דו זאָלסט זיַין יונג און שיין. (ער טוט זי א קוש.)

עסטער (טוט אים א לייַכטן פּאטש אין באק). אוי, ביסטו א נאשער, ביזוואנען־וואָס כאפּסטו אריַין.

יויסעף. אהאָ, ביז אמעריקע איז לאנג צו ווארטן, עסטערקע, ווער עס כאפּט ניט אריַין אף דער־וועלט, האָט ניט אף יענער־וועלט.

עסטער. אויב אזוי, וויל איך אויך האָבן... יענע־וועלט. (טוט א קוש יויסעפן.)

כיַיע (בא דער טיר מיטן לאָמפּ אין האנט). וואָלט מען זיך כאָטש געשעמט פאר א מאמען.

יויסעף און עסטער בלייַבן שטיין פארלאָרן.

עסטער (פארשעמט). דאָס האָט מיר יויסעף דערציילט א סאָד, קיי־נער זאָל ניט הערן.

כיַיע. א סאָד... קיינער איז דאָך אין שטוב ניטאָ!

עסטער. דו ביסט דאָך דאָ, מאמע. (זי לויפט צו און פאַלט כיַיען אפן האלדז.)

כיַיע. מעשוגע איז ניט קלאָר... א מענטש זאָל האלטן אין איין קושן זיך.

יויסעף. דאָס האָבן מיר געמאַכט א רעפּעטיציע, א פּראָבע, וויאזוי מיר וועלן זיך געזעגענען.

כיַיע. קושט זיך וויפל אייַער הארץ גלוסט, אבי דערמאָנט מיר ניט.

ביירעך (קומט אָן). נו?

יויסעף. געפּאקט האָט מען אים אין דאָרף אף א כאסענע דארשע־נען פאר די פּויערים. פון וואָלאָסט איז ער אנטלאָפן... איצט שמעקט אים נאָך פּאָליציי. ער האָט געזאָגט, ער וועט פארלויפן אהער זיך געזעגענען.

ב ײ ר ע ך. איז וואָס, מאַמע, האָסטו הײַנט געהאַט גרויס אגמעסנעפּעשׂ? האַ?

כ ײַ ע. אוי, מײַן זון, פרעג ניט.

ב ײ ר ע ך. וואָס דאַרפסטו האָבן די ליכט, מאַמע? איך מיט עסטערן וועלן זיך אוועקשטעלן פאַר דיר, און בענטש אונדז.

כ ײַ ע. זאָל עס אײַך נאָר, קינדער, אָנקומען, וואָס איך ווינטש אײַך. אָבער גאָט ווייסט, צי איך וועל זיי נאָך אַמאָל זען.

י ו י ס ע ף. נאָך א מין זען, כײַעז אַלץ ווענדט זיך איצט אָן בײַרעכן, זאָל נאָר בײַרעך זאָגן, אַז ער פאָרט.

ב ײ ר ע ך. און אַז בײַרעך וויל ניט פאָרן?

י ו י ס ע ף. איבער דיר דאַרף די מאַמע אויך בלײַבן מאַטערן זיך דאָ.

ב ײ ר ע ך. אויב זי וויל, זאָל זי פאָרן. סײַוויסײַ בין איך שוין ניט קיין היימיקער.

כ ײַ ע. זון מײַנער, אַז די מאַמע וועט זײַן דאָ, איז וווּ דו זאָלסט ניט זײַן, וועסטו האָבן א היים...

ב ײ ר ע ך. גלײַך נאָך יאָמטויוויום פאָר איך אוועק אין א גרויסער שטאָט, און עפּשער אין פּעטערבורג, לערנען. בא וועמען זאָל איך דאָ לערנען? בא נאַפּטאָלע פּויק צי בא מעני באָס, בא וועמען?

כ ײַ ע. וויפל איז דער שיר, זון מײַנער? צו קענען איז דאָך קיין סאָף ניטאָ.

ב ײ ר ע ך. טאַקע דעריבער. צופוס וועל איך אוועק. הונגעריק און באָרוועס, נאָר הערן יענע, וועמעס שפּילן האָט קיין סאָף און קיין ברעג ניט.

כ ײַ ע. דאָס איז ניט פאַר ייִדן.

ב ײ ר ע ך. ניט פאַר אָרעמעלײַט, ווילסטו זאָגן. וואָס זשע איז פאַר ייִדן? אָבי אָפּגעשפּילט א כאַסענע, אָפּגענומען די עטלעכע גראָשנס און אַראָפּ פון מאַרק — אָט דאָס איז פאַר ייִדן? ייִדן האָבן אַזוי ווייניק נאַכעס, מאַמע, אַף איין רײַכער כאַסענע צוואַנציק אָרעמע! איז זאָלן זיי איין מאָל אין לעבן הערן עמעסע שפּילערײַ — וואָס פאַרא פאַרגעניגנס האָבן זיי נאָך?

כ ײַ ע. אַז דו שפּילסט איצטער, קאָן דאָך אויך א שטיין צערונען ווערן.

ב ײ ר ע ך. דאָס איז ניט קיין קונץ, מאַמע. אַרויסרופן טרערן קאָן א שלעכטער שפּילער אויך, אָבער ברענגען פרייד, נאַכעס פאַרשאַפן אָן אָרעמאַן אַפן גאַנצן לעבן — אַף דעם דאַרף מען האָבן גאָר אָן אַנדער שפּילער. האָב קיין מוירע ניט, מאַמע, מיר וועלן מיט דיר ווי־עס־איז

איבערקומען די שלעכטע צײַט, דערפאַר אָבער דערנאָך... פון קיינע זאָרגן וועסטו ניט וויסן, פעלן וועט דיר סײַדן פויגל־מילך, און אָנגעטאָן וועסטו בא מיר גיין, ווי א באַס־מאַלקע: אין א נײַעם פאַריק, אין א זײַדענעם שאַרף און אין גאָלדענע אויריינגלעך.

י ו י ס ע ף. און אַלץ פון דער פידל?

ב ײ ר ע ך. וואָס זשע, לויפן אין דער וועלט אַרײַן זוכן גליק?

י ו י ס ע ף. יאָ, אַנטלויפן, נאָר אַנטלויפן... אונדזער ברודער האָט דאָ ניט וואָס צו טאָן. וואָס לאָזן מיר דאָ איבער? די גרויסע מאַיאָנטקעס? די פאַבריקעס אונדזערע — וואָס? א וועלט מיט ייִדן פאָרט... ער אײנער וויל זײַן קליגער פאַר אַלעמען. וואָס־וואָס, דאָ ווער איך דאָך געוויס גאָר־ניט אָן.

ב ײ ר ע ך. און קיין זאַך בינדט דיך דאָ ניט צו?

י ו י ס ע ף. גאָר־ניט.

ב ײ ר ע ך. שוין זשע וועסטו אוועקפאָרן און נאָך קיין זאַך ניט בענקען?

י ו י ס ע ף. נאָך וואָס? נאָך וועמען?

ב ײ ר ע ך. און נאָך דער היים?

י ו י ס ע ף. נאָך וועלכער היים?

ב ײ ר ע ך. נאָך דער שטאָט, וווּ ד ו ביסט געבאָרן געוואָרן, נאָך דער גאַס, וווּ דו ביסט אויסגעוואַקסן, נאָכן דניעפּער, נאָכן וואַלד. געדענקסט, יויסעף, אין דאָרף זומער פאַרנאַכט די פויערים אַף די קלעצער:

Трансвааль, Трансвааль, страна моя,
Ты вся горишь в огне...[1]

אָט דאָס אַלץ אײנײנעם, יויסעף, אָט דאָס, וואָס דו קאָנסט ניט פאַרגעסן, אָט דאָס איז דאָך א היים. אוי, יויסעף, ווי ווײַט דו זאָלסט זיך ניט פאַר־קלײַבן, ווי גוט דיר זאָל ניט זײַן, וועט זיך דיר אַלעמאָל כאָלעמען די היים...

י ו י ס ע ף. טראַנסוואַל... ראַסייע... וווּ געפינט זיך דער דאָזיקער טראַנסוואַל, ווייסטו כאָטש?

ב ײ ר ע ך. איך ווייס ניט. ערגעץ זייער ווײַט, נאָר דאָס האַרץ צעגייט מיר ד אָ, הערנדיק, ווי מע זינגט.

[1] טראַנסוואַאַל, טראַנסוואַאַל, לאַנד מײַנס, דו אינגאַנצן ברענסט אין פײַער (רוס.) — די ערשטע שורעס פון א פּאָפּולערער אין יענער צײַט ליד.

י ו י ס ע ף. נו, און ראַסייע? ראַסייע טרײַבט דאָך אונדז מיט טויזנט בײַטשן פּונדאַנען!
ב ײ ר ע ך. אַנדריי זאָגט, אַז ניט ראַסייע, מיקאָלקע טרײַבט...

עס עפֿנט זיך ברייט די טיר, און עס קומט אַרײַן אַ נ ד ר ײ.

כ ײַ ע. מע זאָל דערמאָנען מאַשיִעכן...
ב ײ ר ע ך. אַ, אַנדריי! ווען גייט אָפּ דײַן באַן?
אַ נ ד ר ײ. שרעק זיך ניט, ביירעך. ביז אַנדריי וועט ניט זיצן אין וואַ־גאָן, וועט דער באַן ניט אַוועק.
ע ס ט ע ר. אַזוי האָט איר מיט אים אָפּגערעדט?
אַ נ ד ר ײ. וואָס דען האָסטו געמיינט, עסטערקע? דער באַן ווייסט, אַז אַנדריי טאָר דאָ היינט ניט נעכטיקן. (ער רופֿט אָפּ ביירעכן אין אַ זײַט.)
ב ײ ר ע ך. עסטערקע, כאַפּ זיך קאָרשט אַרויס אין שטאַל... אָבער אַפּגיך. אַהינטער דעם האָלץ ליגט דער באַיאַן אין אַ זאַק פֿאַרוויקלט.

עסטער לאָזט זיך גיין.

י ו י ס ע ף (צו עסטערקען). איך וועל גיין מיט דיר. דאָרט איז דאָך פֿינצטער.
ע ס ט ע ר. וואָס זשע, מיט דיר וועט מיר זײַן ליכטיק?..
י ו י ס ע ף. ליכטיק ניט ליכטיק — פֿינצטערער וועט ניט זײַן.

ב ײ ד ע אָפּ.

אַ נ ד ר ײ (נעמט אַרויס פֿון שטיוול אַ בריוו). אָט דאָס גיב איבער...
ב ײ ר ע ך. כאַנעלען...
אַ נ ד ר ײ. און זאָג איר, אַז אין די ווײַטערדיקע בריוו וועל איך זיך כאַסמענען ניט אַנדריי, נאָר... וואַרט, וויאַזוי? איך האָב נאָך ניט צוגע־טראַכט.
ב ײ ר ע ך. און אַז איך וועל דיר געבן אַ ייִדישן נאָמען, וועט דיך ניט אַרן?
אַ נ ד ר ײ. פּאַזשאַלוסטאַ. ווי זאָגט מען: מיטן שענסטן קיבעד.

ב ײ ר ע ך. ווייסט, וואָס פֿאַר אַ נאָמען איך האָב דיר צוגעטראַכט? יאָסל...
אַ נ ד ר ײ. נו, זייער גוט... פֿון מיר... דײַן כאָסן יאָסל.
ב ײ ר ע ך. אוי, אַנדריי, וועסט אַוועקפֿאָרן אין די פּעטערבורגס, וועסטו גאָר פֿאַרגעסן, אַז דו האָסט אַמאָל גערעדט ייִדיש, אַזוי ווי אַ קאָשערער ייִד.
אַ נ ד ר ײ. ביירעך, ווילסט, איך זאָל ניט פֿאַרגעסן ייִדישקײַט, איז קום צו פֿאָרן דו — און ברענג מיר כאַנעלען. רעכט?
ב ײ ר ע ך. אָפּגערעדט.

עס קומען אָן ע ס ט ע ר און י ו י ס ע ף מיטן באַיאַן.

אַ נ ד ר ײ. נו, לאָמיר זיך צעקושן, קינדער. מיט אײַך וועלן מיר זיך עפּשער קיינמאָל מער ניט זען. נאָר אָפּריידן אײַך, זאָגן: פֿאָרט ניט, וואַרט אויס דאָ ביז בעסערע צײַטן, איז, ערשטנס, דאַכט זיך, שוין צו שפּעט — מיט איין פֿוס זײַט איר שוין דאָרטן, אויף יענער זײַט, און, צווייטנס, וועט איר מיך דאָך שטעלן צו דער וואַנט: „אַנדריי, ביזוואַנען וואַרטן? אַ יאָר, צוויי, צען — וויפֿל?“ אָנרופֿן אײַך אַקוראַט דעם טאָג קאָן איך ניט. איך ווייס אָבער, איך בין זיכער, אַז ער וועט קומען, דער ליכטיקער טאָג... און אויב איר וועט זיך דעמאָלט פֿאַרבענקען צוריק אַהיים — וועלן מיר דאָ אײַך באַגעגענען מיט אַ שער און מיט אַ פֿריילעכס. איר וועט זען מיט אײַערע אייגענע אויגן, וואָס פֿאַר אַ מין כ אַ ס ע נ ע מיר האָבן דאָ אָן אײַך אָפּגעשפּילט. ביירעך בלײַבט דאָ פֿאַר אַ מ אַ ש ק ן און פֿאַר אַן אַ ײ ד ע ס. און דערווײַל פֿאָרט געזונט און זײַט געזונט און גריסט דאָרט אַלע כאַסאַנים און קאַלעס... (צו ביירעכן.) פֿון מיר — דײַן כאָסן... יאָסל... (צעקושט זיך מיט יויסעפֿן.) און מיט דײַן קאַלע מעג מען?
י ו י ס ע ף. פֿרעג בײַ איר.
ע ס ט ע ר. אַנדריי פּעטראָוויטש, זאָל דוכטן — צעקושט זיך. רעכט? (זי שטרעקט אים אויס אַ האַנט.)
אַ נ ד ר ײ. און וווּ איז די מאַמע? אַרײַנגיין קאָן מען?
ב ײ ר ע ך. מאַמע!
כ ײַ ע (אַרײַנקומענדיק). האַ, וואָס איז דאָרט?
ב ײ ר ע ך. אַנדריי וויל זיך מיט דיר געזעגענען.
כ ײַ ע. וואָסי, ער פֿאָרט אַוועק?
אַ נ ד ר ײ. זײַט געזונט, מאַמאַשע.

כ ײַ ע. פּאָר געזונט און זע היט די ביינדעלעך דײַנע. קיין מאמע האָסטו ניט, וועל איך בעטן גאָט פאר דיר אויך. א גאָט איז דאָך איינער.

אנדריי. איינער, אוואדע איינער, וואָס דען? (גיט איר א האנט. זי לאָזט לאַנג ניט ארויס די האנט זײַנע.) עך, מאמאשע. לאָמיר זיך מיט אײַך צעקושן... (ער טוט זי א קוש. נאָכדעם צעקושט ער זיך מיט ביירעכן.) און דו, ביירעך, געדענק, ניט אלעמאָל וועט זײַן אזוי פינצטערלעך, ווי איצט. עס וועלן אמאָל אָנקומען ליכטיקע צײַטן...

י ו י ס ע ף. ווען? סײַדן אז מאָשיעך וועט קומען.

אנדריי. א סאך, א סאך פריִער, יאָסעף! וועסט נאָך דאָרטן בא זיך אין אמעריקע ניט איין מאָל דערמאָנען מײַנע ווערטער. (נעמט ארויס פון זאק דעם באיאן און טוט א שפיל, זינגענדיק.)

Рать подымается —
Неисчислимая!
Сила в ней скажется
Несокрушимая!
Матушка-Русь!...[1]

אנדריי גייט ארויס. נאָך אים — י ו י ס ע ף, ע ס ט ע ר און ב ײ ר ע ך. אנטקעגן קומט אָן נ א פ ט אָ ל ע מיט דער פּויק.

כ ײַ ע. דאכט זיך, ניט קיין ייִד, און ס'הארץ טוט מיר וויי אף אים, ווי אף אן אייגן קינד. ווי ו ע ס ט ו זיך איצט באגיין אָן אים אף דאָרפישע כאסענעס, נאפטאָלע?

נ א פ ט אָ ל ע. בעסער וואָלט איך זײַן נאָמען ניט קענען, וואָלט איך עפשער ניט סיוו געוואָרן פאר דער צײַט. מײַן כאנעלע איז אהער מער ניט פארגאנגען?

כ ײַ ע. איך ווייס גאָר ניט, אז זי איז דאָ געווען.

עס קערן זיך אום ע ס ט ע ר, ב ײ ר ע ך און י ו י ס ע ף.

ב ײ ר ע ך. נו, וואָס וועסטו איצט זאָגן? אנדרייען טרײַבט מען דאָך אויך מיט טויזנט בײַטשן. ווו ער טאָגט, דאָרט טאָר ער ניט נעכטיקן. פארוואָס לויפט ע ר ניט אין אמעריקע?

---

[1] עס שטייט אוף א כאיל — ניט איבערצוציילן! קראפט וועט עס פארמאָגן — ניט צו באזיגן! מוטער־ראסיי! (פון א. נ. נעקראסאָווס פּאָעמע «Кому на Руси жить хорошо» — וועמען עס לעבט זיך גוט אין ראסיי).

י ו י ס ע ף. עפשער ווילסטו ד ע ר פ א ר ניט פאָרן.

ב ײ ר ע ך. דערפאר אויך.

נ א פ ט אָ ל ע (צו יויסעפן). זשאלעוועסט, טאָמער וועט אין אמעריקע זײַן ווייניקער מיט א שיקער.

ב ײ ר ע ך. נאפטאָלע! ווער־ווער, נאָר איר וואָלט געשוויגן. דאכט זיך, אז איר וועט שטארבן, וועט איר זיך הייסן אוועקלייגן מיט די פיס צו דער וואנט און מיטן מויל אונטערן קראנט.

אלע לאכן. עס עפנט זיך די טיר, און עס קומט ארײַן ג ר ו י נ ע ם. נאָך אים — די ק א פ ע ל ע.

נ א פ ט אָ ל ע. אלע, אלע זײַנען דאָ?

ג ר ו י נ ע ם. אָט באלד צייל איך דיר איבער. ביירעכל שפילפויגל — ניט איינס, הירשעלע שעד — ניט צוויי, יויסעף קלארנעט — ניט דרײַ, נאכמען טרײַטל — פיר, מוישע בײַטל — פינף, נאָכעם קוואס — זעקס, מעני באס — זיבן, און איצטער גייט פייסעך פלייט און איך — גרוינעם הויקער. שא, און נאפטאָלע פויקער? דיך האָב איך פארגעסן, נאפטאָלע, א רועך אין דײַן באָבעס זיידע — איינס פון דיביידע: אָדער ווײַל דו ביסט קיין מענטש ניט, אָדער ביסט קיין קלעזמער ניט. (ער טוט אים א פּאטש אין בויך ארײַן.) אוווא, די ווערעם וועלן פון דיר האנאָע האָבן.

נ א פ ט אָ ל ע. נאָ־נאָ, מארשאלעק. זאָלן דיר אָפדארן די כאפערס דײַנע, וואָס קלאפסטו זיך אזוי?

ג ר ו י נ ע ם. זײַט מויכל, נאפטאָלע, איך האָב געמיינט, ס'איז אײַער פּויק.

נ א פ ט אָ ל ע. פּויקן זאָל דיר אין קאָפּ און ניט אופהערן.

א ל ע (כאפן אונטער). גאם אטן, באלעבאָס, גאם אטן...

ג ר ו י נ ע ם (מיט א ניגן). און איצטער, גענעראל, נעם צונויף די סאָלדאטן, און לאָמיר אלע... פרווון די קאלע... באזעצן. ביירעך וועט אונדז שפילן, און איך וועל זאָגן א נײַ שטיקעלע מאָראל — זיסער פון האָניק און ביטערער פון גאל. מאנסבילן וועלן די פינגער לעקן, מיידלעך וועלן די אויגן ווישן, און ווײַבער וועלן זיך בא... גיסן מיט טרערן... (זינגט.)

סאוורי מאראָנאָן ווערעבאָנען וורעבויסײַ...
שטארבן שטארבט מען דאָך סײַוויסײַ...
די פיר איילן ערד

איז יעדן באשערט.
דעריבער, קאַלעניו, זאָלסטו ניט פאַרגעסן
דעם הונגעריקן געבן עסן,
דעם דאָרשטיקן טרינקען געבן,
ווײַל וואָס איז גאָר דעם מענטשנס לעבן?..
קעצייל אויוויייר — ווי א שאָטן פאַרשווינדט
און ווי דער בלאָז פון א ווינט, —
דעריבער געדענק, מײַן קינד,
אז אפילע טראַכטן
וועגן א פרעמדן מאַנסביל איז א זינד,
גאָט וועט דערפאַר מיט ריטער שמײַסן,
מיט געברענטע סקאָוואָרדעס פאַרבײַסן,
אָבער דו, מײַן טאָכטער, ביסט אַן אָרנטלעך קינד,
זאָלסט אזוי ריין זײַן פון צאָרעס, ווי דו ביסט ריין
פון זינד,
ווײַל דײַן הארץ איז קאָשער און ריין,
ווענוימאַר אָמיין...

אלע (אויסער ביירעכן, מיט א ניגון). אָ־אָ־אָמיין...

נאַפּטאָלע. פּעטיוק, מאַרשאַלעק, בערן־טרײַבער! דערמיט וועסטו ארויס בא ראָדלען אף דער כאַסענע? מע וועט דאָך דיך ארויסטראָגן א בארמינען... די גראַמען דײַנע האָבן דאָך שוין א באָרד. ראָדל זאָגט: זי צאָלט געלט, וויל זי ניט האָבן קיין פאַרלעגענע סכוירע. זי קאָן, זאָגט זי, באַשטיין, אז אף איר טאָנצעס כאַסענע זאָל מען שפּילן זאַכן ערשט פון דער נאָדל ארויס, הײַנט פאַרשטייסטו, וואָס פאַר א מין סכוירע איך דאַרף.

גרוינעם. כ׳פאַרשטיי, כ׳פאַרשטיי — וואָדען, איך פאַרשטיי ניט?

נאַפּטאָלע (ווײַזט אף ביירעכן). אַלץ ווענדט זיך נאָר אין אים. וועט ער וועלן — וועט ער האָבן ברויט מיט פּוטער און מיר אויך. ער דאַרף נאָר צוטראַכטן עפּעס אזוינס, זיי זאָלן אלע שטעלן זיך אף די קעפּ. און פרעגט, וואָס באַטרעפט עס בא אים? א שפּײַ...

ביירעך. איך וועל ניט דאַרפן שפּילן, נאַפּטאָלע.

נאַפּטאָלע. וואָס וועסטו ניט דאַרפן שפּילן?

ביירעך. גאָרניט!

נאַפּטאָלע. זע קאָרשט, איר זאָלסטו עס כאָלילע ניט זאָגן.

ביירעך. כ׳וועל זאָגן.

נאַפּטאָלע. די צונג וועט דיר פריִער אָפּדאַרן.

ביירעך. וועמען עס וועט אָפּדאַרן די צונג, וועלן מיר א סימען האָבן. (ער גייט האַסטיק ארײַן אין צווייטן צימער.)

נאַפּטאָלע. אנו, פּעטיוקעס, נעמט זיך פאַר די קיילים. איך וויל אפילע ניט הערן, וואָס ער דאַרשנט דאָרט, דער טאַנע־בארע. ער וויל מיך אומגליקלעך מאַכן... ער ווייסט, דער מאַמזער, אז אָן אים וועט זי נעמען אַן אנדער קאַפּעלע. נאָר דעמאָלט וועט איר אלע קײַען די ערד.

גרוינעם. דערפאַר דאַרף מען מיך לאַנג ניט בעטן. איך וועל שוין צוגרייטן פאַר דיר קאַפּריסן, פּימסן־האָלץ, זעמל־מעל...

נאַפּטאָלע. פּיפּערנאָטער! די ווײַבער זאָל כאַפּן די ניכפּע, דאַרף איך האָבן דאָס שפּילפויגעלע. אָן אים זײַט איר דאָך אלע, ווי אָן הענט, קאַליקעס, איז זעט, האָט ראַכמאָנעס אף זיך און אף אײַערע ווײַב־און־קינדער, טוט אים א נעם אפּן צימבל, און זאָל ער גיין אין שפּאַן... באַלד קומט זי אָן אהער... ראָדל! יויסעף, וואָס זאָגסטו? וואָס טוט מען, האָ? גיב אָן אייצע, ברודער.

פייסעך. א גאַנצער פּאָרעץ, ס׳געזען א ביסל. זיך ארײַנגענומען אין קאָפּ א מאַנקאָליע — איין מאָל: ניין.

מעני באַס. א פּאָרעץ איז א הונט קעגן אים, — א גראָף, א בען־מעלעך.

יויסעף. ניט קיין גראָף, נאָר א מיילעך, איבער אלע מעלאָכים א מיילעך.

טרײַטל. איז נעם אים צו מיט זיך אין אמעריקע — מע זאָגט, ס׳איז דאָרט אפילע קיין איין קייסער ניטאָ.

גרוינעם. נאַכמען־טרײַטל, טרייסל דעם בײַטל. האָנדלסט שוין מיט קייסאָרים פאַר אמעריקע? קלעזמער, ווער ס׳איז קלוג, נאָר איך בין שיין. איך זאָג אײַך, איך ברענג אים באַלד אראָפּ, אז ניט, זאָל מײַן נאָמען ניט זײַן גרוינעם. שפּילט!

אלע נעמען זיך פאַר די אינסטרומענטן. גרוינעם גייט ארײַן צו ביירעכן אין צימער.

יויסעף. שאַ! שטיל זאָל זײַן... אָט ווײַז איך אײַך באַלד א קונץ... (עס ווערט שטיל. יויסעף נעמט זיך פאַר זײַן קלאַרנעט און שפּילט ביירעכס באַליבטן ניגון.)

ווען איך וואָלט האָבן א גאָלדענעם קויק,
וואָלט איך צו דיר קײַקלען,
ווען איך וואָלט האָבן א גאָלדענעם פויק,
וואָלט איך צו דיר פּײַקלען...

ער באַווײַזט ניט פאַרענדיקן, עס לויפט ארײַן ב ײ ר ע ך מיט א געשריי.

ב ײ ר ע ך. אָט אזוי שפּילט מען, פאַרטאַטשעס! בעלפערס! יאַלדן. כײַ־דער־ייִנגלעך! יויסעף, זאָג די ווערטער, א י ך וועל שפּילן.

יויסעף זינגט, און בײַרעך שפּילט.

ווען איך וואָלט האָבן א גאָלדענעם פערד, —
וואָלט איך צו דיר רײַטן,
ווען איך וואָלט האָבן א גאָלדענע שווערד,
וואָלט איך פאַר דיר שטרײַטן!

עס עפנט זיך די טיר, און עס קומען ארײַן ט אַ נ צ ע און ר אָ ד ל. אלע בלײַבן ווי געפּלעפּט. בײַרעך זעצט פאָר שפּילן.

ר אָ ד ל. שאָלעם אלייכעם, ייִדן!
א ל ע. שאָלעם אלייכעם, אלייכעם שאָלעם.

בײַרעך באַמערקט די ארײַנגעקומענע, רײַסט ער איבער אינמיטן, בלײַבט א רעגע שטיין און מיט אַן אראָפּגעלאָזענעם קאָפּ לאָזט ער זיך אין צווייטן צימער, פונוואַנען עס קומען אַן ע ס ט ע ר ק ע און כ ײַ ע.

ר אָ ד ל. א גוטן אָוונט, כײַע.
כ ײַ ע. א גוט־יאָר זאָל אײַך זײַן.

טאַנצע גייט צו צו עסטערקען. עסטער פירט זי אָפּ צום פענצטער און ווײַזט איר דאָס קלייד. כײַע וואַרפט אײַליק ארויף א טישטעך אפן טיש.

ר אָ ד ל. עמעס, ייִדן, ס'איז דאָ בא אונדז א מעדרעש: טוראָ בטוראָ לאָ פאָגאָ, אינעש בעינעש פאָגאָ — א באַרג מיט א באַרג באַגעגענען זיך ניט — א מענטש מיט א מענטשן באַגעגנט זיך.

נ א פ ט אָ ל ע. יאָ, יאָ, אוואַדע. א באַרג... מיט א באַרג.
כ ײַ ע. אוי, ראָדל, זאָלט איר נאָר געזונט זײַן, איר האָט גאָר געדאַרפט געבאָרן ווערן א מאַנסביל.
נ א פ ט אָ ל ע. מיט זייער טוירע שעמט דאָך די וועלט.
ר אָ ד ל. וואָס דען האָסטו געמיינט, נאָר איר האָט זויכע געווען בא גאָט צו לערנען טוירע.
מ ע נ י ב א ס. טאַקע עמעס, אז איר האָט געלערנט געמאָרע, טאַקע עמעס?
נ א כ מ ע ן. און אלץ אף לאָשן־קוידעש?
ר אָ ד ל. אוי, גוואַלד, א קלעזמער בלײַבט א קלעזמער, ער ווייסט נאָר דרימפּלען אפן פידל.
פ ײ ס ע ך. מיסטאַמע האָט אײַך דער טאַטע אײַערער געגעבן אין כײ־דער.
ר אָ ד ל. ווי דען? מיט אלע ייִנגלעך גלײַך.
ה י ר ש ל־ש ע ד (אין איין אָטעם). און מײַן טאַטע האָט אפילע פאַר אונדז, ייִנגלעך, ניט געהאַט מיט וואָס צו צאָלן. קיינמאָל מיט ברויט זיך ניט אָנגעגעסן. פון שאַבעס ביז שאַבעס קיין שטיקל פלייש אין די אויגן ניט געזען...
נ א פ ט אָ ל ע. הירשעלע שעד, שאַ, וואָס האָסטו זיך אזוי צעיאַכמערט?
ה י ר ש ע ל ע (גיך). אלעמײַ זאָגן זיי וועגן קלעזמער!
ר אָ ד ל. אַהאָ... אָט דער איז בא דיר אַן אזעספּאָנעמניק, נאַפטאָלע, שלעכט האָלטסטו אין די הענט די קאַפּעלע דײַנע. ווו זשע איז אהינגעקומען דײַן שפּילפויגל? גיי רוף אים ארײַן. וואָס האָט ער זיך באַהאַלטן, דער יעשיוועבאָכער? זאָג אים, ראָדל דאַרף זיך מיט אים דורכשמועסן.

נ א פ ט אָ ל ע גייט ארײַן אין צווייטן צימער.

(גייט צו צו עסטערן און צו טאָנצען. נעמט אָן עסטערן בא דער האַנט.)
זאָג מיר, וואָס ביסטו אזוי ברויגעז געוואָרן, וואָס האָב איך דיר געזאָגט? שענערע מענטשן פון דיר גייען מיט דער הינטערטיר.
ע ס ט ע ר. אויב אײַך שטייט ניט אָן אונדזער ייִכעס, וועט איר מיט אונדז קיין שידעך ניט טאָן, נאָר אופוואַרפן אונדז האָט איר ניט וואָס.
ר אָ ד ל. הערסט, א צינגעלע! הײַנט גיי רייד מיט זיי, ווי מיט מענטשן.
ט אָ נ צ ע. מוטער, אויב איר וועט ניט אופהערן, גיי איך גלײַך אוועק.

איר זײַט דאָך ניט בא זיך אין שטוב... קומט, עסטערקע, מירן אָנמעסטן דאָס קלייד. (צו דער מוטער.) איר גייט, צי איר בלײַבט דאָ?

ר אָ ד ל. גייט, גייט, איך וועל באלד אויך קומען.

ע ס ט ע ר גייט ארײַן אין צווייטן צימער, אפן שוועל באגעגענען זיך ט אָ נ צ ע מיט ב יי ר ע כ ן. ער וויל זי דורכלאָזן און פארשטעלט איר דעם וועג. אזוי עטלעכע מאָל.

ט אָ נ צ ע. וואָס שטייט איר מיר אין וועג, ביירעך?

ב יי ר ע ך. ניט איך, אײַך שטייט אין וועג אן אנדערער.

ט אָ נ צ ע. ביירעך...

ב יי ר ע ך. איר האָט אים ניט ליב, איך ווייס.

ט אָ נ צ ע. דאָס לעבן איז מיר ניט ליב.

ב יי ר ע ך. איר האָט געזאָגט, איר זײַט גרייט פארגעסן אלץ און אוועק נאָך מיר.

ט אָ נ צ ע. וואָס הייסט איר מיר טאָן, ביירעך?

ב יי ר ע ך. דערווײַל אָפּלייגן די כאסענע.

ט אָ נ צ ע. די מאמע וועט איבערקערן ניט נאָר די שטוב, די שטאָט וועט זי איבערקערן.

ב יי ר ע ך. איר זאָגט נאָר, טאָנצע, און דעמאָלט — אפילע די גאנצע וועלט...

ט אָ נ צ ע (מיט שרעק). ביירעך, די מאמע גייט...

ביירעך טרעט אָפּ און לאָזט דורך טאָנצען.

ר אָ ד ל (צו ביירעכן). איז הער זיך אײַן, קלעזמער: פאר א נײַעם קאלע־באזעצנס — א גאָלדענעם אימפעריאל, פאר א קאָשער־טאנץ — אן אימפעריאל, פאר א דאָברא־נאָטש דער קאלע — א צענער, און פאר אלץ צאָל איך מעזומען. און קיין מעווינים שיקן וועל איך ניט. איך בין אליין א מייוון.

פ יי ס ע ך. און דער באלעבאָס אײַערער, רעב יעקעוו, וועט גאָרניט קומען אונדז פארהערן?

ר אָ ד ל. מער האָט ער ניט וואָס צו טאָן, ווי הערן קלעזמער? וואָס איז — און מיט א פאָרעץ ווער רעדט, ניט ראָדל? און אף א טרעטיי וועמען

רופט מען — ניט ראָדלען? און מיטן גראַף א קאָנטראַקט ווער מאכט — ראָדל... און, לעהאוודל, אז מע האָט געדארפט נעמען א ראָוו, האָט מען ניט געפרעגט בא מיר?.. אנו, קאָרשט, שפּילט, קלעזמער, לאָמיר הערן. די כאסענע הייבט זיך אָן הײַנט!.. הײַנט מעסט מען מײַן טאָכטער דאָס כופּע־קלייד...

פון צווייטן צימער דערהערט זיך א געוויין. ר אָ ד ל לויפט ארײַן אין צווייטן צימער. קלעזמער הייבן אָן שפּילן, אויסער ביירעכן. אלע בלײַבן שטיין. עס קערט זיך אום ר אָ ד ל.

שפּילט! האָב איך אײַך געזאָגט.

אלע נעמען זיך ווידער פאר די אינסטרומענטן.

עפּעס זע איך ניט, דער שפּילפויגל זאָל נעמען די פידל.

נ א פּ ט אָ ל ע (צו ביירעכן, וואָס שטייט ווי געפּלעפּט). ביירעך! דיך מיינט די מאדאם, דיך.

ר אָ ד ל. איך האָב דאָך געזאָגט: די כאסענע הייבט זיך אָן הײַנט. נאט, קלעזמער! (זי שיט אויס אפן טיש א הויפן זילבערנע און קופּערנע מאטבייעס.)

אלע שפּילן, אויסער ביירעכן.

שאט! ער! ער, וויל איך, זאָל שפּילן.

ב יי ר ע ך. איך וועל ניט שפּילן, מאדאם.

ר אָ ד ל. ראָדלען האָט נאָך קיינער ניט געזאָגט: ניט. אף מײַן טאָנצעס כאסענע וועסטו ניט שפּילן?

ב יי ר ע ך. צו פרי הייבט איר אָן די כאסענע.

ר אָ ד ל. וואָס, וואָס האָסטו געזאָגט?

ב יי ר ע ך. אלץ קאָנט איר קויפן פאר געלט, נאָר ניט מיך! (און טוט א ריס אראָפּ דעם טישטעך צוזאמען מיטן געלט.)

ר אָ ד ל (קערט זיך אָפּ פון אים). וואָס קומט דאָ פאָר?

נ א פּ ט אָ ל ע. ער וועט שפּילן, מאדאם... בא מיר וועט ער שפּילן...

ב יי ר ע ך. נאפּטאָלע פּויק! דעם שויפער פארשטאָפּט! מיך וועט איר נייטן?..

נאפטאַלע. ניט איך, אַט דאָס, אַט דאָס וועט דיך נייטן... (ער לויפּט צו צו ראָדלען.) איר זעט, מאדאם, א קאָנטראקט אף צוויי יאָר, א קאָנט־ראקט... איך האָב נאָך א גאנצן כוידעש... ווי בא גאָט א טאָג. דער שפּיל־פויגל איז נאָך דערווײַל בא מיר אין די הענט.

ביירעך. ווי איר זעט אײַערע אויערן, נאפטאַלע, אזוי וועט איר מיך זען אין דער קאַפּעלע.

נאפטאַלע. וואָס זשע, אנטלויפן וועסטו עפּשער, האָ? צו אַן אנדערן? סײַדן קיין אמעריקע. אין קייטן וועל איך דיך ברענגען אף דער כאסענע. פון נאפטאַלע פויק אנטלויפט מען ניט. פּע! (און נעמט אפגיך צונויפקלײַבן דאָס געלט פון דיל.)

יויסעף און די איבעריקע. נאפטאַלע, כאָסערדייע ביסטו!

אפן שוועל פון צווייטן צימער באווײַזט זיך טאָנצע.

טאָנצע. זאָגט איר דערווײַל צו, אז איר וועט שפּילן, ביירעך.

ביירעך. סײַדן איר וועט הייסן.

טאָנצע. צווינגען אײַך קאָן איך ניט, ביירעך. איך בעט אײַך... טוט עס צוליב...

סאָף פון ערשטן אקט

צווייטער אקט

דאָס ערשטע בילד

בא ראָדלען אין שטוב. א געראַמער זאל, אויסגעפּוצט שטעטלדיק רײַך. עטלעכע פּארמאכטע טירן, וואָס פירן אין פארשיידענע צימערן. דורך איין אָפענער טיר זעט מען עטלעכע מיידלעך, צווישן זיי עסטערקע און כאנעלע, וואָס זײַנען פארנומען מיט אָנטאָן טאָנצען. אפן פאָדערגרונט — צוויי ווײַכע פאָטעלן. עס זיצן — טאָנצעס פאָטער, יעקעוו, און דעם כאָסנס מוטער, ריווקע. יעקעוו. א ייִד פון א יאָר פופציק, אַן אוילעם־האַזעניק מיט א צווייגאָרנדיקן קארק און מיט א גראָבער גאָלדענער קייט איבערן גאנצן פּעמפּיק. איין נאָגל — אפן קלענסטן פינגער — א לאַנגער, מיט וועלכן ער האַלט אין איין רייניקן דעם אויער; ריווקע, א בלאָנדע פרוי, אויך פון א יאָר פופציק, מיט א הויכן, קלוגן שטערן, מיט דינע, פארשנורעוועטע ליפּן. די האָר פארבאָרשטן אף ארוף. אויבנאָן זיצט א קאם, מיט ברילִיאנטן באפּוצט. קעדיי ניט ארויסגעבן איר פארזאָרגטקייט צום פּעט געוואָרענעם גראָבן־יונג, זיצט זי און שמייכלט אין זיך. אז עס הייבט זיך אוף דער פאָרהאַנג, זיצט יעקעוו און לאכט הויך אף א קאָל, — שיר וואָס ער פּלאַצט ניט פאר געלעכ־טער. ער ווישט זיך אוש דאָס פּאָנעם מיט א גרויסן ווײַסן טוך.

יעקעוו (צווישן איין כוואַליע געלעכטער און דעם אנדערן). אז איר פארשטייט, מעכוטענעסטע, איך זאָג צו אים: כאָסן, געזונט דארף מען זוכן אין שיסל — כא־כא־כא, אז מע לייגט ניט אף די ציינער, האָט מען ניט אף די ביינער, און ער קוקט אף דערעכערעך... זעסט ניט, זאָג איך צו מײַנער, אז די מאמע זײַנע פּלעגט אים אָנשטאָט געבן עסן ווײַזן א היי אין סידער.

ריווקע (זייער איידל). מעכוטן, גאָט איז מיט אײַך, וואָס איז דאָס פאר א לאָשן, דער זון מײַנער איז דאָך ניט קיין פערד.

יעקעוו. וואָס הייסט: וואָס צו גאָט, איז צו גאָט. און וואָס צו לײַטן — איז צו לײַטן... וואָסי, און אז מע איז א דאָקטער, איז וואָס? דארף מען ניט עסן? ניט פרעגט באם דאָקטער, פרעגט באם כוילע. (ער באווײַזט אף זיך.) נישקאָשע, בא מיר וועט ער, מיט גאָטס הילף, גיך ווערן א פראָפעסאָר... כא־כא־כא.

ריווקע. מעכוטן, ס׳איז עפשער ניט מײַן אייסעק, נאָר, דאכט זיך, ס׳איז ניט זייער רעכט, מע זאָל פארציִען מיט דער כופע, די קינדער פאסטן דאָך... מײַן מאן, אָלעווהאשאָלעם, פלעגט זײַן ברויגעז דערפאר.

יעקעוו. אָ־ווא, אוואדע, אוואדע, גערעכט, מעכוטענעסטע... וואָס צו גאָט, איז צו גאָט... (ער דרייט זיך אויס אין שטול זיצנדיק און שרײַט.) ראָדל... ראָדעלע, שוין עפשער צײַט...

ריווקע (טוט א קנייטש מיט די אקסלען און שאָקלט צו מיטן קאָפּ). אז גאָט גיט, דארף מען גאָר קיין כאָכעם ניט זײַן.

ראָדל (קומט אָן). וואָס איז, מעכוטענעסטע, מא ראש? מער קיין הונגער זאָלן זיי ניט לײַדן ביז זייער לעבן. וואָס איז אזוי די אײַלעניש? (מיט א געלעכטער.) אזוי גיך שיידט מען עס זיך מיט א טאָכטער... זי וועט נאָך באווײַזן ווערן א שנור.

ריווקע. פארקערט. מײַן זון קומט דאָך אָן צו אײַך — דארף איך דאָך זאָרגן, מעכוטענעסטע.

ראָדל. נישקאָשע, נישקאָשע, ס׳איז דאָ בא אונדז א מעדרעש: „מאן דעיאָהיוו כײַאָ, יאָהיוו מעזוינאָ״ — דער, וואָס שענקט דאָס לעבן, דער וועט געבן צום לעבן. נו, און מיר, מעכוטענעסטע, האָבן נאָך דערווײַל אויך קיינעם ניט אָנגעזעצט, ווער רעדט אָן אייגן קינד. גלײַך נאָך דער כאסענע סילעקן מיר אָפּ אלץ, וואָס מיר האָבן צוגעזאָגט. א קאבינעט גיבן מיר אים, און כאלאָיִם וועט געבן גאָט... (זי טוט זיך באלד א כאַפּ.) אוי, מעכוטענעסטע, זײַט מוחל, נאָר אָן מיר רירט זיך קיין זאך ניט פונעם אָרט. איך זאָג אײַך, טאָמער פעלט א נײַ רעשטל סאָנים — מאך כאסענע א טאָכטער. קעגן יעדן איינציקן זײַ יויצע אפן האָר, טאָמער האָב איך נאָך איין פלעמעניצע פארגעסן שיקן די קלעזמער, האָט זי זיך אָנגעבלאָזן און גייט ניט אף דער כאסענע.

יעקעוו. כא־כא־כא, ניין, זאָג בעסער, ראָדל, זיי זײַנען שוין געוועזן

געגאנגען און פון האלבן וועג זיך אומגעקערט, מע זאָל נאָך זיי דאפקע שיקן די קלעזמער ווילן זיי.

כאנעלע (א צוגעפוצטע לויפט ארויס). מאדאם, מאדאם!

ראָדל. וואָס איז, כאנעלע?

כאנעלע. די קאלע רופט אײַך. באלעבאָס, אײַך אויך.

יעקעוו (אנטשולדיקט זיך). איך זאָג אײַך, מע לאָזט ניט רוען.

ראָדל און יעקעוו אָפּ.

ריווקע (צו כאנעלען). און ווער ביסטו? א קרויווע זייערע?

כאנעלע. ניין, איך ארבעט נאָר בא זיי.

ריווקע. אין שטוב?

כאנעלע. ניין, אין מאגאזין.

ריווקע (נעמט ארויס א פאפירענעם רובל און גיט איר). נא דיר, וועסט זיך עפעס קויפן.

כאנעלע (פארשעמט). א דאנק.

ריווקע. אָנשטאָט א דאנק זאָגט מען גאָט זאָל אײַך העלפן.

כאנעלע (גיט איר אָפּ צוריק דעם רובל). גאָט זאָל אײַך העלפן.

עס עפנט זיך די טיר, און עס גייען ארויס צוויי אלטיטשקע מיט אָנגעצונדענע האוודאָלעס — גרויסע געפלאָכטענע ליכט.

ריווקע (גייט צו צו איינער פון די אלטע). מאמע, וואָס דארף מען זיך אזוי לאנג זאמען?

ערשטע באָבע. זיי זאָלן זיך עלטערן צוזאמען, טאָכטער מײַנע.

צווייטע באָבע. אין א גוטער, אין א מאזלדיקער שאָ, מעכוטענעסטע.

ריווקע. א דאנק, באָבע, איר זאָלט דערלעבן נאכעס פון זיי.

ערשטע. אור־אור־איינִיקלעך.

צווייטע. גאם־אטעם, מעכוטענעסטע.

זיי גייען ארײַן מיט די ליכט אין צימער, ווו די קאלע געפינט זיך, און אין דער זעלבער מינוט עפנט זיך די ארײַנגאנג־טיר און עס הייבן אָן גיין מעכוטאָנים, אלט און יונג, פרויען און קינדער, דערוואקסענע מיידלעך, אנטקעגן זיי קומען אָן ראָדל, ריווקע און יעקעוו. יעדערער גייט צו און גיט אָפּ א מאזלטאָוו, די מער נאָענטע קרויווים צעקושן זיך מיט די מעכוטאָנים, און די ווײַטערע — באנוגענען זיך מיט ווינטשן: „זאָל זײַן מיט מאזל, מיט גליק און

מיט לאַנגע יאָר!״ פּלוצעם דערהערט זיך אַ ליאַרעם — עס קומט אָן די ק אַ פּ ע ל י ע און אינמיטן, אין אַ ראָד, די ב ר ו י ג ע ז־ג ע וו אָ ר ע נ ע מ ע כ ו ט אָ נ י ם — זיי קושן זיך לענגער פון אַלעמען. די לעצטע גייען אַרײַן י ו י ס ע ף און ב יי ר ע ך.

ר אָ ד ל. איצט זאָל זײַן די שׂימחה פאַרפולט!..

נ אַ פּ ט אָ ל ע. שפּילט, קלעזמער, אַ באַגעגעניש די מעכוטאָנים, די געסט. און קיינעם ניט פאַרגעסט. (צו גרוינעמען אין אַ זײַט.) צעעפן דעם פּיסק, מאַרשאַלעק.

ג ר ו י נ ע ם. צום אַלעם ערשטן און פריִער פון אַלע — אַ מאַרש לעקאָ־ווער כאָסן־קאַלע.

קלעזמער שפּילן אַ מאַרש, און פון טאָנצעס צימער גייען אַרויס די צ וו יי ב אָ ־ ב ע ס מיט די האַוודאָלעס אין די הענט, און נאָך זיי, אַרומגערינגלט מיט כאַווער־טעס, מיט אַן אַראָפּגעלאָזענעם קאָפּ, קומט אָן ט אָ נ צ ע. הינטער איר — כ אַ נ ע ל ע און ע ס ט ע ר, וועלכע באַווײַזט נאָך אין דער לעצטער מינוט עפּעס אַ גלעט טאָן אָפּן כופּע־קלייד. קלעזמער הערן אויף שפּילן. די צוויי אַלטיטשקע און ביידע מוטערס באַזעצן די קאַלע אינמיטן זאַל אויף אַ הויכן שטול. די כאַווערטעס נע־מען פאַנאַנדערפלעכטן דער קאַלע די צעפּ. די קלעזמער שפּילן אַ באַזעצנס. ביירעך שפּילט אַזוי, אַז אינגיכן נעמען זיך באַווײַזן ווײַסע טיכלעך, און ווער פריִער, ווער שפּעטער, נאָר עס דערהערט זיך אַ שטיל געוויין פון עטלעכע ייִנגערע פרויען. יעקעוו וויינט שוין לאַנג, נאָר איין ראָדל שטייט, ווי אַ קאָזעק, און באַווײַזט ניט קיין טרער. ריווקע ווישט די אויגן זייער איידל, יעדער אויג באַזונדער.

ג ר ו י נ ע ם (וואַקסט אויס אהינטער דער קאַלע, ווישט אויס די שוואַרצע באָרד מיט אַ רויטן טוך און נעמט זיך זאָגן מיט אַ ניגון).

נאָשים צידקאָניעס, — שטילער זאָל זײַן,
נאָשים צידקאָניעס, הערט זיך אײַן.
גענוג צו זײַן פאַרהאַוועט און צעטראָגן,
הערט בעסער, וואָס דער מאַרשאַלעק וועט אײַך זאָגן...
צו דער כופּע פירט מען דאָך ניט אַלע ווײַלע...
עס שטייט בא אונדז געשריבן:
איישעס כאַיִל אַטערעס באַאַלאָ,
אַ טיכטיקע פרוי איז די קרוין פון איר מאַן,
און ס׳איז אין דעם אַ טיפער סייכל פאַראַן,
און ס׳איז אין דעם אַ ב אַ ה אַ ל ט ע נ ע ר מיין.
און קעדיי איר זאָלט בעסער דעם מיין פאַרשטיין,
וועל איך אײַך דאָס אַלץ מיט אַ מאָשל דערקלערן.
איך בעט נאָר, דער אוילעם זאָל מיר ניט שטערן.

א ל ע. שאַ... שאַ... שאַ...
ג ר ו י נ ע ם.

אַמאָל האָט געלעבט אַ מיילעך,
געלעבט האָט ער רויִק, געלעבט האָט ער פריילעך:
זיבן מעלאָכים האָבן פאַר אים געקניט,
זיבן מאָל זיבן — זײַן מאַלכוס געהיט,
זיבן מעדינעס האָבן אים צינז געטראָגן,
ער האָט זיך אויף קיין זאַך ניט געקאָנט באַקלאָגן.
נאָר איינמאָל איז אַ פינצטערער טאָג געקומען.
די שטול אונטער אים האָט זיך וואַקלען גענומען,
די ווענט פונעם פּאַלאַץ ניט זיכער געוואָרן,
דער מיילעך האָט די רו און דעם שלאָף פאַרלאָרן,
די זיבן מעלאָכים האָבן ווידערשפּעניקט,
די היטער — פאַרטריבן פון פּאַלאַץ דעם קעניג.
די זאַך אַזוי ווײַט, אַזוי טיף איז פאַרגאַנגען,
אַז דער מיילעך האָט זיך שיִער ניט אויפגעהאַנגען,
און ווייסט איר, פאַרוואָס דאָס אַלץ איז פאַרלאָפן?
און ווייסט איר, פאַרוואָס דאָס אַלץ האָט געטראָפן?

א ל ע. ש... שאַ... שאַ...
ג ר ו י נ ע ם.

ווײַל די קרוין האָט פּלוצעם דערקלערט,
אַז ז י איז דער מיילעך,
און ער איז זי ניט ווערט...
דאָס גאַנצע לאַנד איז צעליאַרעמט, צעוויגט,
די קרוין מיטן מיילעך האָבן זיך צעקריגט.
מע קריגט זיך, מע זידלט, דער אוילעם, ער קוקט
און טראַכט זיך: צו וועמען איך האָב זיך געבוקט.
אויס קרוין און אויס מיילעך: אַז ווי זיי און ווינד...
דעם נימשל פאַרשטייט איר דאָך אַלע אַצינד,
דעם נימשל פאַרשטייט דאָך אַפילע אַ קינד:
אַ טיכטיקע פרוי איז די קרוין פון איר מאַן,
ווייסט איר נאָר ווען, אויב ס׳איז שאָלעם פאַראַן.

ווען ער איז א מיילעך, איז זי — א קרוין,
און טאָמער פארקערט, איז אַן אומגליק — און שוין...
דעריבער ווינטש איך כאָסן־קאַלע, אײַךביידן,
די קרוין מיטן מיילעך זאָל זיך קיינמאָל ניט שיידן.
דאָס לעבן זאָל אײַך גיין,
ווי איר ווינטשט זיך אליין,
וועגוימאר אָמיין.
קלעזמער! שפילט א וויוואט,
און זאָל מען נאָכן כאָסן גיין.

קלעזמער שפילן א וויוואט. עטלעכע מאנסבילן לאָזן זיך גיין אין צימער, ווו דער כאָסן געפינט זיך. די כאַווערטעס ארום דער קאַלע זינגען די אָפּשייד־ליד. מוזיק האלט אונטער דאָס געזאנג.

ערשטע כאַווערטע.

זיצט די קאַלע אַף איר שטול,
און די אויגן זײַנען פול, —
אונטערן דעקטוך שײַנען זיי,
פול מיט טרערן זײַנען זיי.
זאָג אונדז, קאַלע, וואָס דו ווײנסט,
זאָג אונדז, קאַלע, וואָס דו מיינסט?
איז דער כאָסן ווייניק שיין
צי דער ייִכעס איז געמיין?

צווייטע כאַווערטע.

ס'איז דער כאָסן שיין און קלוג,
ס'איז דער ייִכעס אויך גענוג.
כ'ווייס אליין ניט, וואָס איך וויין,
ס'גיסן טרערן זיך אליין.

ערשטע כאַווערטע.

זיצט די קאַלע אַף איר שטול,
און די אויגן זײַנען פול, —
אונטערן דעקטוך שײַנען זיי,
פול מיט טרערן זײַנען זיי.
זאָג אונדז, קאַלע, וואָס דו מיינסט,
זאָג אונדז, קאַלע, וואָס דו ווײנסט?

איז דער כאָסן קארג און אלט,
צי מע גיט דיך אויס מיט גוואלד?

צווייטע כאַווערטע.

ס'איז דער כאָסן יונג און מילד
און ער וואָלט מיך אָפּגעגילט —
כ'ווייס אליין ניט, וואָס איך וויין,
ס'גיסן טרערן זיך אליין.

עס ווערט א טויטע שטילקײַט. באַגלייט פון עטלעכע עלטערע און ייִנגערע מאנסבילן, קומט אַן דער **כאָסן**. די מוזיק שפילט א באַדעקנס. דער כאָסן גייט צו און ווארפט ארוף אַף טאָנצען דעם זײַדענעם דעקטוך. פלוצעם טוט זיך די קאַלע א וואקל און א פאל אַף דער ערד. עס ווערט א טומל, א געלאַף, א געשריי: „געכאַלעשט... וואסער... אפגיך וואסער... טראָפּנס...” און צווישן אלע געשרייען דעם כאָסנס שטים.

כאָסן. די פענצטער! די פענצטער עפנט אוף! און גייט אלע, אלע ארויס. (ער נעמט זי אַן באַם פולס און רײַבט איר די שלייפן.)

ערשטע מעכוטענעסטע (אוועקגייענדיק). אז מע האָט אַן אייגענעם דאָקטער, איז גאָר אַן אנדער זאַך.

צווייטע. ש... ש... שפילט זיך מיט א דאָקטער.

דריטע. דאכט זיך, וואָס פעלט אזא קינד, קיין אײַנהאָרע.

פערטע. קיינער ווייסט ניט, וועמען דער שוך קוועטשט, מומינקע.

ביירעך רײַסט זיך צוגיין צו טאָנצען. עסטער און כאַנעלע האלטן אים אוף.

עסטער. איך בעט דיך, קום, קום אוועק פונדאַנען.

ביירעך. ניין, דאָ, דאָ דארף איך זײַן.

עסטער. דו טאָרסט דאָ ניט זײַן. ביירעך, קום. האָב ראַכמאָנעס אַף איר.

ביירעך אָפּ.

ראָדל (קומט מיט א גלאָז וואסער). אז אָך און וויי איז מיר, טאָכטער מײַנע.

כאָסן (גיט איר טרינקען). העלפט מיר זי אופהייבן.

ראָדל און דער כאָסן זעצן זי אוועק אפן שטול. טאָנצע עפנט אוף די אויגן.

כ אָ ס ן. נו, ווי פילט איר זיך איצט, בעסער?

ט אָ נ צ ע. דער קאָפּ האָט זיך מיר פאַרדרייט, אין די אויגן געוואָרן פינצטער, און איך האָב געגומען פאַלן, פאַלן, ווי אין א טיפן ברונעם.

כ אָ ס ן. מיט אײַך האָט עס שוין אַמאָל פּאַסירט?

ר אָ ד ל. כאַס־כאָלילע, ס׳ערשטע מאָל אין לעבן...

י ע ק ע ו (קומט). אָט, אָט האָב איך געבראַכט טראָפּנס.

כ אָ ס ן. מע דאַרף שוין ניט! בעסער לאָזט זי צורו. גייט אַלע אַרויס. איר, מעכוטן, אויך. (צו זײַן מוטער, וואָס קומט אָן.) לאָזט אונדז איבער אַליין.

א טומל באַם אַרײַנגאַנג.

מ ע כ ו ט אָ נ י ם. נו, נו, וואָס מאַכט די קאַלע?

— די קאַלע וואָס מאַכט?

כ אָ ס ן. מעכוטענעסטע, פאַרמאַכט דאָרטן די טיר, און זאָל זײַן שטיל.

ר אָ ד ל (אוועקגייענדיק). זע, טאָכטער מײַנע, נעם זיך אין די הענט. צײַט שטעלן די כופּע. (אָפּ).

ט אָ נ צ ע (אופשטייענדיק). העלפט מיר צוגיין צום פענצטער... כאַפּן א ביסל לופט. ס׳איז מיר זייער שווער... נאָר זאָגן מוז איך אײַך...

כ אָ ס ן. וואָס ווילט איר מיר זאָגן, טאָנצע?

ט אָ נ צ ע. אַז דערווײַל איז נאָך ניט שפּעט... איך וועל אײַך דערפאַר קיינמאָל ניט פאַרגעסן... קאָלזמאַן איך וועל לעבן, וועל איך אײַך דאַנקבאַר זײַן פאַר דעם.

כ אָ ס ן. פאַר וואָס? וואָס ציטערן באַ אײַך אַזוי די ליפּן, טאָנצע?

ט אָ נ צ ע. איך האָב צו אײַך אַן איין־און־איינציקע באַקאָשע, א האַר־ציקע ביטע.

כ אָ ס ן. זינט איך קען אײַך, האָב איך פון אײַך קיין איין האַרציק וואָרט ניט געהערט. נאָר טאָן וועל איך פאַר אײַך אַלץ... קיין זאַך וועט מיר זײַן ניט שווער.

ט אָ נ צ ע. זאָגט זיך אָפּ פון מיר.

כ אָ ס ן. א מינוט פאַר דער כופּע, טאָנצע!

ט אָ נ צ ע. איך האָב אײַך וויפל מאָל געבעטן.

כ אָ ס ן. איך האָב אַלעמאָל געמיינט, איר שפּאַסט, נאָר איצט איז, דאַכט זיך, ניט די צײַט פאַר דעם.

ט אָ נ צ ע. גראָד איצט איז די רעכטע צײַט זאָגן איינער דעם אַנדערן דעם ריינעם עמעס... ווען, אויב ניט איצט? נאָר אויב איר ווילט ניט, ווייס איך ניט, וואָס איך וועל טאָן...

כ אָ ס ן (בייז). לייגט אַרויס, לייגט אַרויס אַלץ מיטאַמאָל... איך דאַרף, איך וויל, איך מוז וויסן אַלץ ביזן סאָף.

ט אָ נ צ ע. זאָגן אײַך קאָן איך זייער ווייניק: איך האָב נאָר איין האַרץ, און דאָס האַרץ האָט ליב אַן אַנדערן...

כ אָ ס ן. וועמען?

ט אָ נ צ ע. דעם, וואָס ווייסט עפּשער אַפילע ניט דערפון...

כ אָ ס ן. נו, אויב אַזוי, איז ניט שרעקלעך... ס׳האָט זיך אײַך געכאָ־לעמט, טאָנצע... און פון א כאָלעם, אַפילע פון דעם שענסטן, בלײַבט ניט מער, ווי א כאָלעם... טשע־פוכא... אָף מאָרגן נאָך דער כאַסענע וועט פון דעם אַלעס אַפילע קיין זייכער ניט בלײַבן. מעכוטענעסטע! מוטער! קומט אַרײַן.

עס גיט זיך א צעפּראַל אויף די טיר, און דער זאַל ווערט ווידער פול מיט מענטשן, וועלכע שפּאַרן זיך צו דער קאַלע.

ש ט י מ ע ן. נו, דאַנקען גאָט, אַבי אָפּגעקומען מיט שרעק. מאַזלטאָוו דיר, טאָנצע!

— אין מאַזל זאָלסטו לעבן.

— אין א גוטער, אין א מאַזלדיקער שאָ.

ג ר ו י נ ע ם.

איצט, כאָסן־צאַד, — דעם כאָסן צו דער כופּע גרייטן.
נעמט פירט אים אַרײַן אין א כיידער א צווייטן.
מעכוטאָנים פון רעכטס און לינקס זאָלן גיין אים באַגלייטן
און קלעזמער — מיט פּויקן, און טאַצן, און פידלען, און פלייטן...
נעמט פירט אָפּ דעם כאָסן אין א באַזונדער כיידער
און גיט אים דאָרט איבער די אייביקע קליידער,
דעם טאַלעס און קיטל — צום יוים־האַדין,
ווײַל וויפל דער מענטש זאָל ניט זאָגן: קלוג איך בין —
אָנקומען מוז ער דאָך פאָרט אַהין.

דער כ אָ ס ן און די מ ע כ ו ט אָ נ י ם גייען אַרײַן צו זיך אין צימער.

אַצינד, מעכוטאָנים פון כאָסנס־צאַד און קאַלעס־צאַד, א מאַזלטאָוו־טאַנץ.

ק א ו ו ע ר ט ע ס.

טאנצן וועלן אלע,
אלע מיט דער קאלע,
טאנצן וועלן אלע
א מאזלטאָוו־טאנץ.

אלע גרייטן זיך צום טאנץ.

ג ר ו י נ ע ם.

די ערשטע גייט בעקאָוועד־גאָדל
א מאזלטאָוו די מוטער ראָדל.

ר אָ ד ל (טאנצט מיט דער קאלע). מאזלטאָוו דיר, טאָכטער מײַנע! (זי צעקושט זיך מיט איר.)

ג ר ו י נ ע ם.

דער מאזל זײַן זאָל נאָר א גוטער,
א טאנץ וועט גיין דעם כאָסנס מוטער.

ר י ו ו ק ע (טאנצט מיט דער קאלע). מאזלטאָוו, איך האָף צו גאָט, אז מײַן געוואָרענע טאָכטער וועט מיר פארבײַטן א געבאָרענע... מאזלטאָוו דיר!

צעקושן זיך.

ג ר ו י נ ע ם.

דער זיוועג זײַן זאָל שטארק און גאנץ,
דער קאלעס באָבע גייט א טאנץ.

די באָבע טאנצט מיט דער קאלע.

ע ר ש ט ע ב אָ ב ע. מאזלטאָוו, מײַן קינד. זאָלסט זיך עלטערן מיט דײַן מאן אין אוישער און אין קאָוועד. און איר זאָלט ביידע דערלעבן מײַנע יאָרן.

צעקושן זיך.

ג ר ו י נ ע ם.

ניט פארשטערט זאָל זײַן די פרייד, —
דעם כאָסנס באָבע טאנצן גייט.

די באָבע טאנצט מיט דער קאלע.

צ ו ו י י ט ע ב אָ ב ע. וואָס זאָל איך דיר ווינטשן, טאָכטער? זאָל דיר אָנקומען דאָס, וואָס דו ווינטשסט זיך אליין.

צעקושן זיך.

ג ר ו י נ ע ם.

אז אײַער קינד זאָל גליקלעך זײַן,
רעב יעקעוו קומט אין קאָן ארײַן.

יעקעוו טאנצט מיט דער קאלע. צעקושט זיך מיט איר, און אָנשטאָט זאָגן איר עפעס נעמט ער גלײַך ווישן זיך די אויגן.

ג ר ו י נ ע ם.

וואָס שטייט איר, מעכוטאָנים!
וואָס האָט עס פאר א פּאָנעם!

ק א ו ו ע ר ט ע ס.

טאנצן דארפן אלע,
אלע מיט דער קאלע.
טאנצן דארפן אלע
א קאראהאָד.

אלע טאנצן אינאיינעם. אין ראָד רײַסט זיך ארײַן אָן אָ ר ע מ ע מ ו מ ע.

ג ר ו י נ ע ם.

שאט, שאט, נאָך ניט אינגאנצן,
די מומע פרומע גייט איצט טאנצן.

פ ר ו מ ע.

שפילט, קלעזמאָרים, מיר א דומע!
כאָטש אָן אָרעמע, פאָרט א מומע.
אָרעם איז ניט גוט,
אָרעם איז ניט גוט,
לאָמיר זיך ניט שעמען
מיט אייגענעם בלוט...

טאַנצע פאַלט איר אפּן האַלדז. באַגלייט פון מאַנסבילן און פרויען, קומט אַן דער כאָסן. ראַדל זעצט אוועק די קאַלע צוריק אַף איר שטול.

גרוינעם. מעכוטאָנים, כאָסן־צאַד, נעמט דעם כאָסן און פירט צו דער כופּע. קלעזמער! א באַגלייטנס!

קלעזמער שפּילן. שפּילנדיק, גייט איין טייל קלעזמער ארויס נאָכן כאָסן. ביירעך, יויסעף און נאָך צווייען בלײַבן.

און איצט איז קאַלעס־צאַד געבליבן
די קאַלע גרייטן צו דער כופּע, זיבן
מאָל זי דרייען ארום כאָסן,
דער זיווּעג זאָל אַף אייביק זײַן געשלאָסן.
אוביזכוס דער מוטער סאָרע
זאָל צו איר ניט צושטיין קיין אײַנהאָרע,
אוביזכוס דער מוטער ראָכל, ריווקע און לייען
זאָל זיך מיט איר טאַטע־מאַמע און גוטע לײַט פרייען.
מעכוטענעסטע! וואָס שענער און וואָס בעסער פּוצט אויס די קאַלע,
דאָס איבעריקע — זאָל איר גאָט זײַן מעמאַלע.
אַלץ, וואָס איר פעלט, זאָל ער איר פאַרפילן...
און איצט זאָל אונדז דער שפּילפויגל א פריילעכס שפּילן...

ביירעך שפּילט ניט.

נו... נו... שפּילפויגל.
שטימען.
א...
— ניט... רעכט...
— ניט רעכט...
— צײַט גיין צו דער כופּע...

ראַדל לאָזט זיך גיין צו ביירעכן. ביירעך גאָך א קורצן יישעוו־האַדאַאס נעמט שפּילן — פריַער שטילער, לאַנגזאַם, וואָס ווײַטער, שטאַרקער און מיט מער ברען. טאַנצע צעוויינט זיך אַף א קאָל. עס עפנט זיך די טיר, און עס לויפט ארײַן יעשײַע און בלײַבט שטיין.

יעשײַע. וויין ניט, קאַלעניו, איך וועל וויינען...
א שטים. מאָשיַעך! א גוטער סימען!
א צווייטע. סימען טאָוו און מאַזלטאָוו.
א דריטע. טרײַבט ארויס דעם מעשוגענעם! געפונען א צײַט!
א פערטע. פירט ארויס דעם צעדרייטן. וואָס קוקט איר אַף אים!
(נעמט יעשײַען בא דער האַנט און וויל ארויספירן.)
ביירעך (אויסער־זיך). קיין האַנט זאָל זיך צו אים ניט צורירן! ביינער וועל איך ברעכן!
קאַלעס באָבע. קיין אָרעמאַן טרײַבט מען ניט ארויס פאַר דער כופּע.
כאָסנס באָבע. אמאָל פלעגט מען פאַר דער כאַסענע מאַכן א באַזונדערע סודע פאַר אָרעמעלײַט.

יעקעוו גייט ארויס אין צווייטן צימער.

ראָדל. זאָרגט זיך ניט, מעכוטענעסטע, זייערס, באָרעכהאַשעם, גייט ניט פאַרלאָרן ניט פאַר דער כאַסענע, ניט נאָך דער כאַסענע.

יעשײַע טוט זיך א זעץ אַף דער ערד.

איינער. פאַרוואָס אַף דער ערד?
יעשײַע. פאָרט נעענטער צו דער היים. (ער כאַפּט ארויס א שפּיגעלע און נעמט עס רײַבן מיטן ארבל און זאָגן מיט א ניגן.)

געלעבט האָט א ייִנגל — יעשײַע זײַן נאָמען,
אז ער איז געבאָרן — האָט גאָט געזאָגט: אָמיין,
מאַלאָכים געזונגען דעם טאָג האָבן שירע
און דאָוויד האַמײלעך געשפּילט אַף זײַן לירע;
מאָשיַעך, וואָס זיצט א געשמידטער אין קייטן,
דעם טאָג האָט די וווּנד זײַנע אופגעהערט וויי טאָן,
די שכינע גערוט אפּן קינד האָט אין וויגל,
און איצט איז געבליבן אָט דער, וואָס אין שפּיגל.

שטיל. ביירעך שפּילט.

אינײינעם מיט אים אַף דער וועלט איז געקומען
זײַן זיווּעג באַשערטער — א בלום צווישן בלומען,

פארפלאַנצט איז זי אָבער, די בלום, אין א גאָרטן,
וואָס אים איז פארבאָטן אריַינצוגיין דאָרטן,
דער טויער פארשפאַרט מיט אן אײַזערנעם ריגל,
א פארקן פון שטעכיקע שטיינער און ציגל.
און דער, וואָס געבענטשט איז געווען אין וויגל,
איז איצטער געבליבן אָט דער, וואָס אין שפּיגל.

ביירעך שפּילט.

יעקעוו (קומט אָן מיט עסנוואַרג). וואָס צו גאָט, איז צו גאָט...
אלע. שאַ... שאַ... רעב יעקעוו, לאָמיר שוין הערן דעם סאָף.

יעקעוו בלײַבט שטיין מיטן טעלער.

יעשיִע.

די בלום האָט אָף זיך דאַן א ניידער גענומען:
מײַן רייעך פארגעסן זאָל זײַן צווישן בלומען.
איך וועל מיטן אייגענעם זאַפט זיך פארסאַמען,
אויב איך וועל ניט זײַן מיט מײַן ליבן צוזאַמען!
בא וואָלקנס געבעטן זיך: נעמט פלאַנצט מיך איבער!
בא ווינטן — רײַסט אויס מיך און טראָגט מיך אריבער
צו דעם, וואָס די שכינע גערוט אָף זײַן וויגל,
און איצט איז געבליבן אָט דער, וואָס אין שפּיגל.

אן אלגעמיינע אופרעגונג. עס קומען אָן צוריק די קלעזמער, וואָס האָבן באַגלייט דעם כאָסן.

נאַפטאָלע. גאָט איז מיט אײַך, מעכוטאָנים, וואָס זאַמט איר זיך אַזוי? דער כאָסן ווייסט דאָך ניט, וואָס איבערצוטראַכטן. עס טוען אים דאָך שוין וויי די פיס שטייענדיק...

גרוינעם. כעוורע קונדייסים האָבן אים שוין געמוזט איינגאַנצן באַשטעקן מיט בערלעך.

שטימען. ער קאָן זיך, נעבעך, פון אָרט ניט רירן.
— אָף וואָס האָט איר געדאַרפט אַרײַנלאָזן דעם מעשוגענעם?
— גיי הייב זיך אָן מיט אן אָרעמאַן.
— וואָס זאָגט איר אָבער אפן מײַנע־לאָשן, האַ?

— ניין, וואָס זאָגסטו בעסער אפן שפּילפויגל? געהערט א לאָשן: ברעכן ביינער, קלעזמער בלײַבט קלעזמער.

פאר דער צײַט באַווײַזט ראָדל אוועקשטעלן אפן שוועל א גאָלדענעם בעכער, נאָכדעם נעמט זי די קאַלע פון לינקס, יעקעוו פון רעכטס און לאָזן זיך צום אַרויסגאַנג. נאָך זיי אלע מעכוטאָנים.

ראָדל (צו טאָנצען, ווײַזנדיק אפן בעכער). טרעט אריבער, מײַן טאָכטער, זאָל דיר דײַן וועג זײַן אויסגעבעבט מיט גאָלד.

אין טיר וואַקסט אויס יעשיִע מיט צענומענע הענט, ווי א געקרייצטער.

יעשיִע. וווהין?! וווהין גייט איר?! דאָ איז דער כאָסן! דאָ איז ער!
ראָדל (לאָזט אָפּ טאָנצעס האַנט און גייט רויִק צו צו יעשיִען). אוועק, מעשוגענער! דורכגיין לאָז! טאָנצע מײַנע גייט צו דער כופּע!

זיי גייען דורך די ערשטע, און נאָך זיי — אלע מעכוטאָנים. ביירעך בלײַבט שטיין פון איין זײַט, יעשיִע פון דער צווייטער.

פאָרהאַנג

דאָס צווייטע בילד

בא כײַען אין שטוב. אלץ זאָגט איידעס וועגן דעם, אז עסטער פאָרט הײַנט אוועק. די מאַשין — בא דער טיר. בא דער וואַנט — א הילצערנע בעט מיט הוילע ברעטער. פּעק מיט בעטגעוואַנט און פארשיידענע אַנדערע פּעק. יויסעף, גרוינעם און עסטערקע — זיי פּראָוועז זייער אָרעמע געזעגעניש־מאָלצײַט. אפן טיש א פלאַש בראַנפן. ביירעך פארקלאַפּט מיט א האַק א קעסטל. יויסעף טראָגט אים אונטער א גלעזל בראַנפן.

ביירעך. לעכאַיִם, יויסעף, לעכאַיִם, עסטערקע. גרוינעם, נעם גיס זיך אָן און זאָג לעכאַיִם.

גרוינעם. יויסעף, עמעס, אז אמעריקע איז ערגעץ אונטער דער ערד?

יויסעף. יאָ. אז בא אײַך וועט דאָ זײַן טאָג, וועט בא אונדז אין אמעריקע זײַן נאַכט.

גרוינעם. קומט דאָך אויס, אויב אַזוי, אז ייִדן גייען דאָרט נעבעך אום אין דער פינצטער און מיטן קאָפּ אראָפּ!

ביירעך. גרוינעם, אז ייִדן זאָלן גיין מיטן קאָפּ אין דער הייך, דאַרפן זיי לעבן ניט אונטער דער ערד, נאָר אויף דער ערד.

גרוינעם (צעלאַכט זיך). ווו זשע לעבן מיר איצטער? אויפן הימל?

ביירעך. צווישן הימל און ערד — אינדערלופטן. וואָס איז מען פאַר א מענטש, אז מע פילט ניט די ערד אונטער זיך.

יויסעף. דו מיט דײַנע געדאַנקען, ביירעך, דאַרפסט גאָר פאָרן, ווייסט וווּהין?

ביירעך. ווידער פאָרן?

יויסעף. יאָ, יאָ, קיין ערעץ־ייִסראָעל. דאָרטן וועסטו קאָנען קײַען די ערד. א סאַך יונגעלײַט פאָרן איצט אהין.

ביירעך. געזונטערהייט מיט דער קאַפּאָטע... ניט פאַר אונדזערע ברידער... וואָס וועל איך דאָרטן טאָן? קושן די הייליקע שטיינער?

גרוינעם (מיט א שפּאַס). אוי, ביירעך, ביסט דאָך גאָר אַן אַפּיקוירעס, אין די הייליקע ערטער קושן ווילסטו ניט, קיין באָרד־און־פּייעס טראָגסטו ניט, מיט קריסטן ביסטו איין גוף און איין נעשאָמע, — הײַנט וואָס, פרעג איך, ביסטו פאַר א ייִדן? נאַפּטאָלע פויק איז דאָך גערעכט.

ביירעך. גרוינעם, איך וועל דיר ניט אָפּגעבן אַנדרייס מינדסטן פינגער פאַר גאַנץ נאַפּטאָלע.

עס קומט אַרײַן כײַע.

כײַע. קינדער, אָבער זאָל זײַן גענוג צו קריגן זיך. זאָל כאָטש די לעצטע שאָ זײַן שאָלעם אין שטוב.

ביירעך (נעמט בא כײַען פון די הענט א קראַנץ מיט ציבעלעס). קינדער! וואָס־וואָס, אָבער דער מאַמעס ציבעלעס וועט איר דאָרט בא זיך אין אַמעריקע ניט האָבן — א נעכטיקער טאָג. א ביסל ביטערלעך, אָבער פאָרט דער מאַמעס ציבעלע.

עסטער. אַוואַדע, אַוואַדע. דאָס וועלן מיר נעמען מיט זיך. קיין אַמעריקע.

כײַע. דאָס האָב איך טאַקע אײַך געבראַכט, קינדער, איר זאָלט דאָרט צעטיילן די אַמעריקאַנער רײַכע קרויווים. זאָלן זיי אויך פאַרזוכן א היגע ציבעלע.

יויסעף. אויפן יאַם, זאָגט מען, איז אויך גוט א ציבעלע מיט זאַלץ. נאָר וואָס איז דאָס מיטן באַלעגאָלע? שוין לאַנג באַדאַרפט קומען.

עסטער. געדאַרפט אַריבערגיין, יויסעף, עפּשער האָט זיך בא אים, אויף אונדזער מאַזל, א ראָד צעבראָכן.

כײַע. נאָך דער מאַשין און נאָך דער בעט האָט מען אויך צוגעזאָגט קומען, און מע קומט ניט. איך קאָן ניט זען, ווי עס שטייט בא דער טיר.

עסטער. מאַמע, דו ווייסט, וואָס מיר האָט זיך גאָר געוואָלט פאָרן אַוועקפאָרן?

כײַע. וואָס, מײַן טאָכטער?

עסטער. אַריבערגיין צום טאַטן... אויפן הייליקן אָרט.

כײַע. גערעכט, מײַן טאָכטער, איך האָב שוין געטראַכט: זאָגן דיר, צי ניט. זאָל ער זײַן פאַר אײַך א גוטער בעטער. קום, איך וועל אויך גיין מיט דיר. (זי טוט אָן א טיכל און קלײַבט זיך גיין.)

יויסעף. און איך לויף צום באַלעגאָלע.

גרוינעם. מע דאַרף שוין אויך גיין. איך האָב נאָך הײַנט אָפּצוטאָן א רעכט שטיקל אַרבעט.

כײַע, עסטער, יויסעף און גרוינעם אָפּ.

ביירעך (נעמט ווידער פון ווינקל די האַק מיט אַן אָפּצוווּנגע. אַליין). אז ווער ווייסט, ווי בעסער איז? עפּשער גאָר אַנטלויפן ערגעץ אין דר׳ערד אויפן דעק, אין אַמעריקע — מײַנע אויגן זאָלן דאָס ניט זען. וואָס זאָל איך אָבער טאָן, אז אָן דיר, טאַנצע, לעבן קאָן איך ניט... אז איך באַגעגן דיך, ווערט מיר טאַקע ענג די גאַס, אָבער אז איך וועל דיך ניט קאָנען באַגעגענען, וועט דאָך מיר זײַן ענג די גאַנצע וועלט.

עס עפנט זיך האַסטיק די טיר, און עס לויפט אַרײַן כאַנעלע.

וואָס איז מיט דיר, כאַנעלע, קום וואָס דו כאַפּסט דעם אָטעם.

כאַנעלע. אוי, ביירעך, א גרויסער בראָך האָט מיך געטראָפן.

ביירעך. שרעק מיך ניט, זאָג גיכער וואָס.

כאַנעלע. דער טאַטע... יאָגט זיך נאָך מיר, ער האָט מיך געוואָלט דערהאַרגענען.

ביירעך. וועמען — דיך? פאַרוואָס?

כאַנעלע. א בריוו...

ביירעך. פון אַנדרייען?

כאַנעלע. אַרײַנגעפאַלן דעם טאַטן אין די הענט. באַהאַלט מיך ערגעץ, ביירעך.

ביירעך (נעמט זי ארום און דריקט צו איר קאָפּ צו זײַן ברוסט). אָבער גענוג, בארויִק זיך, דערציייל מיט א טאָלק, פונוואנען איז דער בריוו.

כאנעלע. פון פעטערבורג... ער רופט מיך אהין. דיר שרײַבט ער אויך.

ביירעך. און דער בריוו איז ווו?

נאפּטאָלע (לויפט ארײַן). ווו איז זי, די מעשומיידעסטע, מיימעסן וועל איך זי, דעם קאָפּ אראָפּנעמען! (ער בייגט זיך אָן און כאפּט די האק, וואָס ביירעך האָט געהאלטן.) איידער פאר דעם שווארציאָר, בעסער פאר דעם מאלכאמאָוועס! (ער גייט צו צו ביירעכן.) וואָס האָסטו זי ארומגעּ נומען? באהאלטסט זי פון מיר. ווּעמעס טאָכטער איז זי? דײַנע, דו האָסט זי געהאָדעוועט, דאָס ביסטו גאָר דער שאדכן אירער, דו?

ביירעך (זייער רויִק). אײַך געפעלט ניט דער שאדכן, ווּעט איר אים ניט באצאָלן קיין שאדכאָנעס, דערפאר אָבער אף איר כאסענע וואָלט איך שוין יאָ געשפּילט. אזא יאָר מיר, וואָס פאר א טײַערער מענטש דער כאָסן איז.

נאפּטאָלע. מעשומעד! זאָל מײַן נאָמען ניט הייסן נאפּטאָלע, אויב דו וועסט אויסהאלטן ייִדישקײַט... לאָז זי אָפּ, זאָגט מען דיר!

ביירעך. נאפּטאָלע, די האק, די האק ווײַזט אהער! אָבער טייקעף! די מינוט... נו, מיט גוטן ווילט איר ניט?

נאפּטאָלע. ניין, זאָל זי מיר פריִער געבן א שוווע, אז פון הײַנט אָן ווערט זי מיט אים אויס כאווער־לאָפּ.

ביירעך. איר אקשנט זיך נאָך, נאפּטאָלע. אנו קאָרשט, כאנעלע, טו א קוק אין פענצטער, צי עסטער גייט ניט.

כאנעלע גייט אָפּ אין א זײַט. ביירעך כאפּט אָן נאפּטאָלען בא דער האנט און רײַסט ארויס די האק מיט גוואלד.

פו, פארמאטערט זיך. ווי קומט גאָר צו א ייִדן אזא רעציכע? (ער זעצט אוועק נאפּטאָלען אף א שטול און בלײַבט א קורצע צײַט שטיין לעבן אים. נאפּטאָלע פּרוּווט עטלעכע מאָל אופשפּרינגען פון אָרט. ביירעך זעצט אים צוריק אוועק.) זיצט, רוט זיך אָפּ, איר סאָפּעט אזוי, ווי איר וואָלט אָפּגעּ שפּילט דרײַ כאסענעס מיטאמאָל.

נאפּטאָלע (דורך טרערן). בעסער וואָלט איך אָפּגעשפּילט איין לעּ ווײַע — וואָלט איך וויסן אַן עק, א סאָף, טשאָרטעבעריי!

כאנעלע. טאטע, דאָס וועסטו קיינמאָל ניט אָנווערן.

נאפּטאָלע. אויב דעם גויס קושן זײַנען דיר טײַערער פון דעם טאטנס טרערן — זאָל איך עס גאָר בעסער ניט דערלעבן. (ער צעוויינט זיך.)

ביירעך. עך, נאפּטאָלע, רעדט איר דאָך גאָר נארישקײַטן אפן ניכּ טערן הארצן. (ער דערלאנגט אים א קאָס.) נעמט און לאָמיר זאָגן לעכאיִם.

נאפּטאָלע שטויסט אָפּ ביירעכס האנט, קערט איבער דעם קאָס אף דער ערד און לויפט ארויס.

נו, וואָס וועסטו איצטער זאָגן?

כאנעלע. אף אים, פארשטייט זיך, איז א ראכמאָנעס.

ביירעך. אדעראבע, ס'איז דאָך בא דיר אין די הענט.

כאנעלע. ביירעך, דו זאָלסט אזוי זאָגן!

ביירעך. איך לאך, כאנעלע, איך לאך. זאָג מיר טאקע, וואָס הערט זיך דאָרטן?

כאנעלע. פון נאָך דער כאסענע אָן בין איך בא זיי אין שטוב ניט געוועזן. איך האָב אָבער געהערט, די יונגע פאָרן אוועק קיין אויסנלאנד.

ביירעך. וווּהין?

כאנעלע. ווו איז דאָס אויסנלאנד, ווייס איך ניט. איך האָב געהערט, מע זאָגט אויסנלאנד, זאָג איך אויך.

עס עפנט זיך די טיר, און אפן שוועל בלײַבט שטיין טאָנצע. אין האנט בא איר א היפּש פּעקל. זי דערזעט כאנעלען, זי טוט אף איר א קוק דערשראָקן און פארצווייפלט.

טאָנצע. א גוטן אָוונט.

ביירעך (קאָן נאָך אלץ ניט קומען צו־זיך). א גוט־יאָר דיר... אײַך, טאָנצע. (ער כאפּט איין שטול, א צווייטן און טראָגט איר אונטער.) זיצט, עסטערקען דארפט איר?

טאָנצע. זי איז ניטאָ אין שטוב?

ביירעך. ניין.

טאָנצע. און די מוטער?

ביירעך. אוועק מיט איר עפּעס אײַנקויפן אפן וועג.

כאנעלע. איך וועל גיין זיי א רוף טאָן. (אָפּ.)

ביירעך פארשפּארט אהינטער איר די טיר.

ט אָ נ צ ע. וואָס טוט איר? באַם זינגען זײַט איר?
ב יי ר ע ך (שפּאַרט אָפּ די טיר צוריק). זאָגט, צוליב וואָס זײַט איר געקומען?
ט אָ נ צ ע. איר זעט דאָך, געבראַכט מיט זיך עסטערן אַפן וועג.
ב יי ר ע ך. און גאָר? איך האָב געהערט, איר פאָרט אויך אוועק.
ט אָ נ צ ע. יאָ.
ב יי ר ע ך. פאָרט ניט.
ט אָ נ צ ע. איך מוז.
ב יי ר ע ך. אָף אַלעמאָל?
ט אָ נ צ ע. איך וואָלט וועלן קיינמאָל מער זיך ניט אומקערן. (און צע־וויינט זיך.)
ב יי ר ע ך (גייט צו און טוט זי אַ קוש אין קאָפּ). טאָנצע...
ט אָ נ צ ע (טוליעט זיך צו צו אים). איך וואָלט, דאַכט זיך, אָט אַזוי געבליבן זיצן דאָ.
ב יי ר ע ך. איך וועל דיך ערגעץ ניט לאָזן.
ט אָ נ צ ע. איר זײַט עלטער פון מיר, ביירעך, און זײַט נאָך גאָר אַ יינגל. איר פאַרשטייט ניט, — איך בין דאָך שוין אַ ווײַבל... מע וועט דאָך אָף מיר טײַטן מיט די פינגער — אָט גייט די, וואָס איז אַנטלאָפן פונעם מאַן.
ב יי ר ע ך. דאָך צו מ י ר, טאָנצע...
ט אָ נ צ ע. יאָ. מע וועט טאַקע זאָגן: אַנטלאָפן מיט ביירעך דעם קלעז־מער.
ב יי ר ע ך. טאָנצע, פאַרוואָס זאָגט איר אַלעמאָל אַזוי?
ט אָ נ צ ע. ניט איך, זיי אַלע אַרום וועלן זאָגן.
ב יי ר ע ך. זאָלן זיי זאָגן, אַבי ניט איר. לאָמיר ביידע אַוועקפאָרן פונ־דאַנען.
ט אָ נ צ ע. איך קאָן ניט.
ב יי ר ע ך. וואָס זשע זײַט איר געקומען?
ט אָ נ צ ע. זײַט אָף מיר ניט בייז, ביירעך. איך ווייס אַליין ניט, צוליב וואָס, איך האָב אײַך אַזויפיל געהאַט צו זאָגן, און מיטאַמאָל איז אַלץ אַרויסגעפלויגן פון קאָפּ... אַנטלויפן? ווּהין?
ב יי ר ע ך. ווּ די אויגן טראָגן. איך שווער אײַך... באַ מײַן מאַמעס גע־זונט — אײַך וועט קיין זאַך ניט פעלן. (ער גייט און כאַפּט די האַק.) איר זעט, איך האָב געזונטע הענט: האַקן האָלץ וועל איך, שלעפן וואַסער, גראָבן

ערד, שפּילן... שפּילן אַזוי, אַז פון שטעטל צו שטעטל, פון שטאָט צו שטאָט זאָל מען איבערגעבן: דער שפּילפויגל פאָרט און מיט אים זײַן טאָנצע — אַ קאָוועד זאָל זײַן פאַר זיי אַ קוק צו טאָן אָף דיר.
ט אָ נ צ ע. און אַלעמאָל וועט איר טראַכטן אַזוי?
ב יי ר ע ך. ביז די פידל וועט ניט אַרויספאַלן פון די הענט.
ט אָ נ צ ע. און פון וואָס וועלן מיר לעבן, ביירעך?
ב יי ר ע ך (פאַרלאָרן). וואָס הייסט? איך וועל דאָך שפּילן...
ט אָ נ צ ע. אַלץ אָף כאַסענעס?
ב יי ר ע ך. גלײַך נאָך יאָמטעוו פאָר איך אַוועק לערנען... אין פּעטער־בורג.
ט אָ נ צ ע. אין פּעטערבורג? און ווּ וועט איר דאָרט זײַן?
ב יי ר ע ך. באַ אַנדרייען.
ט אָ נ צ ע. באַהאַלטענערהייט?
ב יי ר ע ך. ער האָט אויך אַמאָל ניט ווּ צו זײַן, וועלן מיר זײַן אינאיינעם.
ט אָ נ צ ע. און אַז מע וועט אײַך כאַפּן און אַרויסטרײַבן?
ב יי ר ע ך. וועל איך נאָכאַמאָל קומען.
ט אָ נ צ ע. און אַזוי די גאַנצע צײַט?
ב יי ר ע ך. ביז מע וועט ניט צעבּרעכן די זאַלן, הערנדיק, ווי איך שפּיל.
ט אָ נ צ ע. און דעמאָלט וועט איר אויך געדענקען וועגן מיר?
ב יי ר ע ך. אַז איך וועל זיך לייגן שלאָפן אָף דער ערד אַ הונגעריקער, אַ פאַרפראָרענער און וועל דיך דערזען, כאָטש אין כאָלעם, וועל איך זיך צעשמייכלען אַ גליקלעכער, און אַז דער זאַל וועט דונערן פון פּאַטשע־רײַ, — וועל איך אויך צווישן אַלעמען זוכן ד י ך.

זיי כאַפּן זיך אַרום און באַהעפטן זיך אין אַ לאַנגדויערנדיקן קוש און באַמערקן ניט, ווי אַפן שוועל וואַקסט אויס ר אָ ד ל. ראָדל גייט צו אומבאַמערקט און לאָזט אַראָפּ טאָנצען אַ פײַערדיקן פּאַטש. ביירעך און טאָנצע בלײַבן שטיין, ווי געליימטע.

ר אָ ד ל. קלעזמערוק! דו פאַרשטייסט כאָטש, אַז דעם פּאַטש האָב איך געגעבן ד י ר.
ב יי ר ע ך. אוואַדע, אוואַדע מיר.

ראָדל נעמט אָן טאָנצען באַ דער האַנט.

ביירעך (שטעלט זיך אוועק צווישן טאַנצען און איר). זי וועט ער־געץ ניט גיין!

ראָדל (פאַרמעסט זיך אַף ביירעכן). און דאָס איז איר.

ביירעך (כאַפּט זי בא דער האַנט). אויב איר וועט גלײַך ניט אוועק מיט גוטן, וועט מען אײַך באַלד אַרויסטראָגן.

ראָדל. וואָס? קלעזמערוק?

ביירעך. אײַער גליק, וואָס איר זײַט טאַנצעס מאַמע, איך וואָלט אײַך דאָ באַלד אָפּגעשפּילט אַ כאַסענע!

ראָדל. קלעזמערוק? קאַטאַרזשניק! ארעשטעווען וועל איך דיך, דײַן סליאַד זאָל דאָ אין שטאָט ניט זײַן. אויסרײַסן וועל איך אײַך אַלעמען פונ־דאַנען מיטן וואָרצל.

טאַנצע. מאַמע! עס וועט דיר ניט העלפן. אַהיים וועל איך ניט גיין.

ראָדל. אויסוואָרף! וועמען זאָגסטו עס? דער מאַמען דײַנער! איך האָב גאָרניט געהערט, טאַנצע!

ביירעך. גוט, גוט, טאַנצע.

ראָדל (כאַפּט זיך פאַרן האַרצן). אוי, קלאַפּירן וועל איך! (און טוט אַ פאַל אַפן שטול.) אַ דונער האָט מיך דערשלאָגן!

טאַנצע. מאַמע!

ראָדל (אַ צעבראָכענע). אַף וואָס האָב איך דיך געדאַרפט האָבן אַף דער וועלט. בעסער וואָלסטו בא מיר אויסגערונען אין בויך. (פּלוצעם גיט זי זיך אַ שטעל אויף.) קום, קום, טאַנצע, אויב דו ווילסט ניט פאַרשוואַרצט ווערן אַף דער־וועלט... און אַף יענער־וועלט... פאַר ניט הערן טאַטע־מאַמע שווײַגט ניט גאָט... פאַרגעס ניט, אַז דו האָסט שוין אַ מאַן...

טאַנצע לאָזט זיך גיין.

ביירעך. דו גייסט אוועק, טאַנצע?

טאַנצע (אַפן שוועל). פאַרגעס מיך ניט, ביירעך...(און גייט אַרויס.)

ביירעך. אויב איך וועל נאָר לעבן, וועסטו זײַן מײַנע... (אַ רגע בלײַבט ער שטיין, נאָכדעם לויפט ער צו צום פענצטער.) טאַנצע, מע האָט דיך בא מיר צוגענומען.

פונווײַטן דערהערט זיך מוזיק. די קאַפּעלע דערנענטערט זיך. עס קומען **יויסעף, עסטער, כײַע, דער באַלעגאָלע.**

באַלעגאָלע. אַ גוטן אָוונט זאָל זיך אין דיר אַרײַנכאַפּן, ביירעך.

ביירעך שווײַגט.

וואָס שטייסטו מיר עפּעס, ווי אַ נעכטיקער. נעם קאָרשט פאַר אַ ברעג די מאַשינע.

ביירעך גייט אַרײַן אין צווייטן צימער.

נו, וועל איך שוין נעמען אַליין. מע דאַרף זיך צוײַלן, אַניט וועט אונדז דער פאַיעזד אָנפּײַפן. (ער טראָגט אַרויס די מאַשין.)

עס קומט אָן **גרוינעם** און די גאַנצע **קאַפּעלע.**

גרוינעם.

אהא, אַבי ס'איז נאָך דאָ די בעט,
איז נאָך ניט שפּעט.
קלעזמער! עס פאָרט פון אונדז אוועק
יויסעף קלאַרנעט
אין אַ ווײַטן וועג.
און קעדיי עס זאָל ניט ווערן איבערגעריסן
צווישן אונדז דער בונד,
איז לאָמיר אים אָפּשפּילן אַ זײַ־געזונט.
יויסעפן און זײַן קאַלע עסטער,
פון אַלע עסטערס דער בעסטער...

באַלעגאָלע (קומט אַרײַן). הא, די כעוורע קלאַפּערס זײַנען דאָ... נו, אַדעראַבע, דערלאַנגט עפּעס אַ רעכטעס — עס זאָל אַ נעם טאָן ביז אין טאַטן אַרײַן.

נאַכמען. ווער זשע וועט אונדז שפּילן קלאַרנעט אָן יויסעפן?

מעני באַס. די ניכפּע זאָל זי נעמען, די אַמעריקע — צוליב איר וועלן מיר דאָ אַלע אוועקלייגן די ציינער אַף דער פאָליצע. מע פליט, מע לויפט, ווי פון אַ סרייפע, און פרעג מיך בעכיירעם, וואָס? אַ באָכער מיט אַ מיידל — מע באַווײַזט נאָך ניט אָפּווישן די נאָז — אהא, מע פאָרט שוין, מע פליט...

נאַכמען. מע זאָגט, ס'איז דאָרט אָן אויסכאַפּעניש אַף שיינע מייד־לעך. טאַקע עמעס?

פײַטל. וואָס זשע פאָרן אַהינצו די מיִעסע?

הירשעלע. ווײַל אין אַמעריקע, זאָגט מען, איז קיין זאַך ניט מיִעס.

באַלעגאָלע. מאַלאַדיעץ, הירשל, מאַלאַדיעץ. מיר וועלן, דאַכט זיך,

אלע דארפן פארקויפן די פּאַטרעכעס און זיך אוועקשלעפּן אהין — ס׳איז שוין דאָ ניטאָ באלד וועמען צו פירן.

מעני באס. זאָל איך אזוי געזונט זײַן, אז דאָס איז נאָר א מעשוגאַס, אַן אײַנריידעניש. זעט איר דאָך, אז ביירעך וויל ניט, פאָרט ער ניט. פאַר־טיקע שיפסקאַרטעס אָפּגעשיקט צוריק.

גרוינעם. פארוואָס ביירעך פאָרט ניט, וועט איר ניט פארשטיין. אָט, דאכט זיך, אזוי איז וואָס? ביירעך, ביירעכקע שפילפויגל. אָבער אָט וועט איר זען, וואָס מיט אים וועט זיך אָפּטאָן אין א צוויי־דרײַ יאָר ארום.

הירשעלע. אײַ וועט ער סמאליען א וועלט!

גרוינעם. מיר זײַנען אָף אים גאָר קיין מעווינים ניט.

נאכמען. טאקע עמעס, אז ער פאָרט אוועק אזש קיין פּעטערבורג? טאקע עמעס?

פײַטל. אָט וועט איר זען, אין צוויי־דרײַ יאָר ארום וועט ער אפילע ניט וועלן ריידן מיט אונדז, ניט נאָר שפילן.

גרוינעם. שויטע בען פיקהאָלץ! קענסטו ניט ביירעכן! איר ווייסט, ווער ביירעך איז? ניין, איך שווער אײַך בא מײַן יִדישקײַט, אז איר ווייסט ניט. איר הייבט אים אפילע ניט אָן צו קענען! זינט גאָט האנדלט מיט קלעז־מער, איז נאָך אזא קלעזמער ניט געווען...

פון צווייטן צימער דערהערט זיך ביירעכס שפילן, אלע בלײַבן אָפּהענטיק. כײַע און עסטער בלײַבן זיצן בא די פּעק. דער באלעגאָלע האלט ניט אויס און נעמט מיטן ארבל ווישן די אויגן.

קלעזמער!

קלעזמער שפילן א מארש. עס ווערט לעבעדיקער. דער באלעגאָלע קריכט ארײַן אינווייניק און נעמט די ליידיקע בעט מיטביידע הענט און טראָגט מיט שווערקײַט ארויס.

זעסט, זי וויל ניט ארויסגיין, די בעט.

כײַע. אָף אָט דער בעט האָב איך זייביידן געהאט און אויסגעהאָדע־וועט. און אלעמאָל אין דאכקעס, אין... אָרעמקײַט, און איצטער... (וויינט.)

ביירעך (קומט ארײַן). מאמע, וויין ניט! (און צעוויינט זיך אליין.)

באלעגאָלע. נו, נו, געַנוג מאכן מאכזאָקעס, גיט א קוש די מעזוזע און לאָמיר פאָרן.

מע נעמט זיך פאר די פּעק.

כײַע. זעצט זיך צו, קינדער, פאר אזא ווײַטן וועג.

יויסעף און עסטער זעצן זיך.

איר האָט דאָ גאָרניט פארגעסן? גאָרניט ניט געלאָזן?

עסטער. דיך, מאמע! (און פאלט איר אפן האלדז.)

יויסעף צעקושט זיך מיט ביירעכן, דערנאָך מיט כײַען. ביירעך, יויסעף און עסטער גייען ארויס. פונדערווײַטנס הערט זיך דאָס שפילן פון דער קאפּעלע. עסטער וויל זיך אומקוקן נאָכאמאָל אָף דער ליידיק געבליבענער שטוב.

כײַע. טאָכטער מײַנע, אומקוקן זיך אָף צוריק טאָר מען ניט.

אלע גייען ארויס. א קורצע ווײַלע איז די שטוב פּוסט. יעשיַע קומט ארײַן, קוקט זיך ארום און גייט ארײַן אין צווייטן צימער. כײַע קומט אָן און בלײַבט שטיין אפן שוועל, דער קאָפּ אָנגעשפּארט אָן בײַשטידל פון טיר. יעשיַע באווײַזט זיך. כײַע באמערקט אים ניט. ער גייט צו צו איר אָף די שפּיץ פינגער.

יעשיַע. מאמע, וויין ניט. איך וועל וויינען פאר אלעמען... פאר אלע־מען וויינען וועל איך, יעשיַע.

סאָף פון צווייטן אקט

דריטער אַקט

דאָס ערשטע בילד

פּעטערבורג. באַ וואַלעריאַן פּעטראָוויטשן אין שטוב. דער טיש געגרייט מיט שפּײַז און ווײַן. אויף דער וואַנט — עטלעכע פּאָרטרעטן: פּושקין, נעקראַסאָוו, בעטהאָווען. באַ דער וואַנט — אַ דיוואַן מיט האַרטע קישעלעך אָנשטאָט אַ וועגנטל. באַם פֿענצטער — אַ ראָיאַל. דערבײַ אַן עטאַזשערקע מיט ביכער און נאָטן. וואַלעריאַן פּעטראָוויטש — אַן אַלטיטשקער מיט מילד־ווײַסע האָר (פּריִער אין אַ סאַמעטענעם פּידזשאַקל, דערנאָך אין אַ שוואַרצן סורטוק) — פּאָרעט זיך באַם טיש. ציילט און שטעלט איבער די טעלער פֿון איין אָרט אויפֿן צווייטן, ווי ער וואָלט זוכן אַ פּאַסיק אָרט פֿאַר זייער אַ געהויבענעם גאַסט. יעדעס מאָל, וואָס ער דאַרף זיך אײַנקוקן, כאַפּט ער אַראָפּ די ברילן.

פּראָפעסאָר. אָלינקאַ! אָלינקאַ! אַנו, נו, קום אַהער.

עס קומט אָן אָלגאַ אין אַ לאַנגן שוואַרצן קלייד מיט אַ הויכן קאָלנער, די האָר פֿאַרבאָרשטן גלאַט מיט אַ גלײַכן שרונט אינמיטן.

איז וואָס זאָגסטו, האַ? דער זאַל האָט זיך געבראָכן? זיבן מאָל אַרויסגערופֿן! אַ... אַ... אָט דאָס הייסט אַ טריומף! די בעסטע קאַריערע! גוט, גוט, וואָס איך בין ניט געגאַנגען! — מײַן האַרץ וואָלט עס גאָרניט אויסגעהאַלטן, דערפֿאַר האָב איך אַלץ דאָ צוגעגרייט... זאָג, אָלינקאַ, זאָג: וואַלעריאַן פּעטראָוויטש, איר זײַט אַ מאָלאָדיעץ...

אָלגאַ (טוט אים אַ קוש אין שטערן). און די געסט דײַנע שפּעטיקן זיך, פּאַפּאַ.

פּראָפעסאָר. ניט פֿײַן פֿון זייער זײַט.

אָלגאַ. איך שטעל זיך פֿאָר, וואָס עס וועט זיך אָפּטאָן מיט אונדזער יונגן מאַעסטראָ, ווען ער וועט דאָ טרעפֿן אַזויפֿיל געהויבענע געסט... אַז ער איז אַרויס שפּילן, פּאַפּאַ, האָט באַ אים פֿון די אויגן געשפּריצט פֿײַער.

פּראָפעסאָר. אָ, טאָכטער... עפּעס צופֿיל קוקסטו זיך צו צו אים... (ער דראָעט איר מיטן פֿינגער.) מאַכט ניט אויס... מאַכט ניט אויס... ער איז אַ גרויסער מוזיקאַנט... זייער אַ מוזיקאַליש פֿאָלק...

אָלגאַ. געפֿינסט אָבער ניט, פּאַפּאַ, אַז אַ ביסל איז ער אַ ווילדער — דאָס גאַנצע אויפֿירן זיך, די מאַנירן...

פּראָפעסאָר. אַ, דאָס אַלץ וועט אָפּפֿאַלן, אָלינקאַ, ווי שאָלעכץ.

עס עפֿנט זיך די טיר, און עס קומען אָן סערגיי מיכײַלאָוויטש און זײַן פֿרוי סאָפֿיאַ אַנדרייעוונאַ. זי טראָגט אַ גרויסן בוקעט בלומען.

סאָפֿיאַ אַנדרייעוונאַ. אַ גוטן אָוונט, וואַלעריאַן פּעטראָוויטש, אָלינקאַ.

פּראָפעסאָר. אַ גוטן אָוונט, סערגיי מיכײַלאָוויטש, סאָפֿיאַ אַנדרייעוונאַ. (ער קושט איר די האַנט.)

סאָפֿיאַ אַנדרייעוונאַ. דאָס איז אײַך, פּראָפעסאָר. (גיט אים איבער דעם בוקעט.) פֿאַר אײַער אַרבעט, וואָס האָט געגעבן אַזעלכע פּרוכט...

פּראָפעסאָר. אַ דאַנק, אַ דאַנק, סאָפֿיאַ אַנדרייעוונאַ. (ער נעמט אַראָפּ די שפּאַקולן אוןווישט זיי אויס.) פֿאַר די לעצטע דרײַ צענדליק יאָר האָב איך נאָך אַזאַ שילער ניט געהאַט. האַ, מיכײַלאָוויטש, וואָס זאָגט עפּעס די קריטיק אויף אונדזער באָריס לוואָוויטש?

סאָפֿיאַ אַנדרייעוונאַ און אָלגאַ גייען אַרײַן אין צווייטן צימער.

סערגיי מיכײַלאָוויטש. די קריטיק זאָגט, אַז דאָס איז אַ בריליאַנט, וואָס איר, וואַלעריאַן פּעטראָוויטש, האָט אויפֿגעהויבן פֿונעם מיסט.

פּראָפעסאָר. אַזאַ קאָפּשווינדלענדיקע קאַריערע, האַ, סערגיי מיכײַלאָוויטש! וואָס איך האָב אָבער געהאַט אויסצושטיין פֿונעם גראַדאָנאַטשאַלניק, ביז מע האָט דעם קאָנצערט דערלויבט. (ווײַזט אויף די פֿינגער.) דרײַ מאָל געשריבן — איך און מײַנע גוטעפֿרײַנט — מיט גוואַלד, מיט גוואַלד אַרויסגעריסן. און אַז אַלץ איז שוין געווען פֿאַרטיק, האָט זיך באָריס לוואָוויטש אָפּגעזאָגט פֿונעם קאָנצערט. אַזאַ באַציִונג, זאָגט ער, באַליי-

דיקט אים א סאך מער, ווי דאָס, וואָס ער דאַרף אלע וואָך זוכן אַן אנדער נאַכטלעגער.

סערגיי מיכײַלאָוויטש. איך פאַרשטיי, ער טאָר זיך אָבער דאָך ניט געפינען אין פעטערבורג.

פּראָפעסאָר (טוט א מאַך מיט דער האַנט). אַה... (באַווײַזט מיטן פינגער.) אַף איין מאָנאַט קוים אויסגעבעטן צוליבן קאָנצערט.

אָלגא (אַרײַנקומענדיק). פּאַפּאַ, דער הער דיריזשאָר וועט אויך קומען?

פּראָפעסאָר. יאָ, יאָ, אָלינקאַ, ער האָט צוגעזאָגט.

עס עפנט זיך די טיר, און עס קומט אַרײַן בײַרעך אין א שוואַרצן פראַק מיט א פידל אין א שייד. אלע באַגעגענען אים מיט א בראַוואָ־פּאַטשערײַ.

פּראָפעסאָר. מיר גראַטולירן אונדזער מאַעסטראָ מיט זײַן קאָפּ־שווינדלעדיקן טריומף!

אלע. בראַוואָ, בראַוואָ!

בײַרעך. איך דאַנק אײַך פון טיפן האַרצן, פּראָפעסאָר.

זיי כאַפּן זיך אַרום און צעקושן זיך.
סערגיי מיכײַלאָוויטש דריקט די האַנט בײַרעכן.

סאָפיא אַנדרייעוונא. מײַנע בעסטע ווונטשן... פידלער זײַנען מײַן שוואַכקײַט.

בײַרעך קושט איר די האַנט.

אָלגא (צו בײַרעכן). איר האָט הײַנט געשפּילט אויסערגעוויינלעך, באָריס.

בײַרעך. ניין, ניין, איך וואָלט ניט געזאָגט.

אָלגא. איר זײַט דאָך מיט זיך קיינמאָל ניט צופרידן.

בײַרעך. אָלגא וואַלעריאַנאָוונא, אַז איך וועל זײַן צופרידן מיט זיך, וועט איר מיט מיר זײַן ניט צופרידן.

עס קומט אַן דער דיריזשאָר און א זינגערן פון טעאַטער.

פּראָפעסאָר. מײַנע ליבע געסט, זײַט באַקאַנט. אונדזער באַרימטער דיריזשאָר לעוו אַלעקסאַנדראָוויטש, נאַטאַליא סעמיאָנאָוונא — אונדזער פּרעכטיקע אַרטיסטן, אונדזער אויפגייענדיקער שטערן — באָריס לוואָוויטש.

זיי גריסן זיך.

דיריזשאָר. א, סאָפיא אַנדרייעוונא, שוין א צײַט אײַך ניט געזען. (ער קושט איר די האַנט.)

עס קומט אַן יעווסיי גריגאָריעוויטש.

יעווסיי גריגאָריעוויטש. גוטן אָוונט, א גוטן אָוונט, מײַנע הערן. (גריסט זיך מיט אַלעמען.)

דיריזשאָר. גוטן אָוונט... יעווסיי גריגאָריעוויטש! וואָס וועט איר זאָגן אַף אונדזער נײַעם שטערן?

יעווסיי גריגאָריעוויטש. איך? דאָס אייגענע, וואָס אַלע, ווײַל... פריִער פאַר אַלץ, הער דיריזשאָר, בין איך א מוזיקאַנט, און מוזיק איז אויסער יעדער נאַציע, אַזוי ווי וואַסער און לופט, ליכט און פינצטערניש.

סערגיי מיכײַלאָוויטש. איר זײַט ניט גערעכט, יעווסיי גריגאָריעוויטש, ניט גערעכט! קיין געביט פון קונסט לעבט ניט אין דער געשיכטע פונעם פאָלק, אַזוי ווי מוזיק. מוזיק איז דער געוויסן, די נעשאָמע פונעם פאָלק...

דיריזשאָר. ריידן אַזוי קאָן נאָר דער, וואָס האָט זיך פון איין פאָלק אָפּגעריסן און צום צווייטן ניט צוגעשטאַנען...

פּראָפעסאָר. מײַנע ליבע געסט, איר האָט פּאַרשפּעטיקט. איך בעט צום טיש... (ווי צו זיך אַליין.) שוין לאַנג ניט געהאַט אַזא פאַרגעניגן... אָלינקאַ, דו זעץ זיך דאָ.

נאַטאַליא סעמיאָנאָוונא. צו מיר, אָלגא וואַלעריאַנאָוונא, קומט זעצט זיך אַוועק דאָ, לעבן מיר.

אָלגא זעצט זיך אַוועק צווישן איר און דעם דיריזשאָר, בײַרעך — אַנטקעגן.

פּראָפעסאָר. סערגיי מיכײַלאָוויטש, איר זײַט א היימישער מענטש, גיסט אָן די באָקאַלן, און לאָמיר אויפהייבן א טאָסט.

סערגיי מיכײַלאָוויטש. די מינוט, די מינוט. (ער גיסט אָן די גלעזער.) דעם ערשטן טאָסט לייג איך פאָר פאַר דעם, בא וועמען מוזיק איז דאָס לעבן און דאָס לעבן איז מוזיק. פאַר אונדזער האַרציקן וואַלעריאַן פּעטראָוויטש!

אלע. בראַוואָ, בראַוואָ!

פּראָפעסאָר. וואָס בין איך? איך בין דאָך נאָר א פּראָסטער שלײַפער פון טײַערע שטיינער.

סערגיי מיכײַלאָוויטש. וואַלעריאַן פּעטראָוויטש, שלײַפנדיק, גיט איר זיי צו אײַער שײַן און דערפון ווערן זיי נאָך טײַערער.

אַלע פּאַטשן בראַוואָ.

נאַטאַליאַ סעמיאָנאָוונאַ. און איצט לייג איך פאָר אַ טאָסט פאַר דעם, וואָס האָט אונדז הײַנט אַלעמען באַצויבערט מיט זײַן טאַלאַנט. (צו ביירעכן.) און דערלויבט מיר פּערזענלעך אויסדריקן אײַך מײַן דאַנק און מײַן באַוווּנדערונג. איך האָף, אַז גאָר אינגיכן וועלן מיר זען אײַער נאָמען צווישן די הערלעכסטע מוזיקאַנטן פון ראַסייע.

אַלע. בראַוואָ, בראַוואָ!

דיריזשאָר. זייער מעגלעך, זייער מעגלעך. פּריִער גאָט, דערנאָך... מיר...

אָלגאַ. איך טרינק פאַר דעם, וואָס האָט שוין ניט איין טאַלאַנט באַרימט געמאַכט אין ראַסייע און אין אייראָפּע, און אויף דער גאַנצער וועלט! (זי טראָגט אונטער איר באָקאַל צום דיריזשאָר.)

סאָפיאַ אַנדרייעוונאַ. איך האָב אָבער זיי פאָרויסגעזאָגט אַזאַ גלענצנדיקע קאַריערע. (צו יעווסיי גריגאָריעוויטשן.) פידלער זײַנען מײַן שוואַכקײַט.

יעווסיי גריגאָריעוויטש. איך וויל אויך אויפהייבן אַ טאָסט פאַר וואַלעריאַן פּעטראָוויטשן, וואָס האָט מיט זײַן האַרעוואַניע, מיט זײַן פאַרטערלעכער זאָרג געהאָלפן דעם יונגן, הויך טאַלאַנטירטן באָריס לוואָוויטש אַריבער פונעם שמאָלן וועג פון ייִדישער מוזיק אויפן ברייטן שליאַך פון דער רוסישער און אַלמענטשלעכער קונסט... און אײַך, באָריס לוואָוויטש, גראַטוליר איך פון טיפן האַרצן און ווינטש אײַך וואָס גיכער זיך באַפרײַען פונעם ייִדישן קלעזמער, וואָס באַגלייט אײַך נאָך אַמאָל... זעלטן, נאָר ס'טרעפט.

ביירעך (שטייט האַסטיק אויף). דערלויבט מיר אויך עטלעכע ווערטער.

אַלע. ביטע, ביטע.

ביירעך. ערשטנס, וויל איך אָפּדאַנקען פאַרן גרויסן קאָוועד, וואָס איר האָט מיר אַלע פאַרשאַפט ניט נאָך מײַנע פאַרדינסטן... פאַר דער פרײַנטשאַפט און ליבלעכקײַט, וואָס איך האָב באַגעגנט דאָ אין שטוב, וואָס איז מיר געוואָרן מײַן צווייטע היים, באַזונדערס וואַלעריאַן פּעטראָוויטשן, וואָס האָט אָוועקגעלייגט זייער אַ סאַך מי, איך זאָל קאָנען זיצן אָט דאָ,

צווישן אײַך. האַרציק דאַנקען וויל איך אויך מײַן נאָענטסטן פרײַנט אָלגאַ וואַלעריאַנאָוונאַ — אָלינקאַ, אײַך... (ער דריקט איר די האַנט.) און איצט ווילט זיך מיר זאָגן עטלעכע ווערטער דעם...

סערגיי מיכײַלאָוויטש. יעווסיי גריגאָריעוויטשן...

ביירעך. יאָ, יאָ, אײַך מיין איך, אײַך, יעווסיי גריגאָריעוויטש. ס'קאָן זײַן, אַז הערנדיק, וויאַזוי איך שפּיל, דערמאָנט איר זיך, אַז איר זײַט אַמאָל אַליין געווען אַ ייִדישער קלעזמער. ס'קאָן זײַן... נאָר מיט ייִדישער קלעזמערײַ איז זיך גאָר ניטאָ וואָס צו שעמען. מײַן טאַטע איז געווען אַ פידלער, אַ פּאָשעטער קלעזמער אין דער קאַפּעלע. אַמאָל זאָגט ער צו מיר: „ביירעך, דו ווייסט, עס שטייט בא אונדז געשריבן, אַז גאָט האָט באַשאַפן די וועלט פאַר זעקס טעג, און ס'איז אויסגערעכנט אַקוראַט, ווען ער האָט באַשאַפן די זון, די לעוואָנע, די שטערן, דעם מענטשן, דאָס מינדסטע ווערעמל, נאָר ווען ער האָט באַשאַפן מוזיק, אַ גאַנצע וועלט מיט מוזיק — ווייסט קיינער ניט. איז אָט... אַז איך לייג צו דעם אויער צום פידעלע, הער איך, ווי עס רעדט צו מיר: „דו פרעגסט: ווען? ווען ס'איז באַשאַפן געוואָרן מוזיק? פריִער פאַר אַלץ...” אָט האָט איר אײַך אַ פּראָסטן ייִדישן קלעזמער. (ביירעך זעצט זיך אַוועק.)

אַלע. בראַוואָ, בראַוואָ!

פּראָפעסאָר. ניין, וואָס איר זאָלט ניט זאָגן, אין די טיפענישן פונעם פאָלק, פון יעדן פאָלק האָבן אַלעמאָל געלעבט און לעבן איצטער אויך וווּנדערלעכע מוזיקאַנטן, וואָס מיר דאָ ווייסן אַפילו ניט פון זיי.

דיריזשאָר. און עפּשער זייער גוט, וואָס מיר ווייסן ניט. איך בין ניט קיין ראָמאַנטיקער, ווי איר, פּראָפעסאָר. וואָס ווייניקער וווּנדערקינדער, וועלן זיי זײַן טײַערער בא דער וועלט.

סערגיי מיכײַלאָוויטש (בייז). און איך לייג פאָר אויסטרינקען צוויי מאָל: פאַר די, וואָס מיר ווייסן ניט, און פאַר די, וואָס מיר ווייסן. (ער טראָגט צו זײַן פולן קאָס צו ביירעכן.) פאַר אונדזער באָריס לוואָוויטשן.

אַלע ליידיקן אויס די באָקאַלן און נעמען זיך צום עסן.

אָלגאַ. באָריס לוואָוויטש, פאַרוואָס טרינקט איר ניט? פּאַפּאַ, ניט ער טרינקט, ניט ער עסט.

ביירעך. איך האָב זיך דערמאָנט אָן מײַן מוטער. אַז מע פלעגט איר זאָגן: מאַמע, פאַרוואָס עסטו ניט, פלעגט זי אַלעמאָל ענטפערן: איך בין שוין זאַט, מײַן קינד.

פראָפעסאָר. נו, באָריס, איצט איז קיין צײַט ניט...

ביירעך. צו בענקען נאָך א מוטער, פּראָפעסאָר?

סאָפיא אנדרייעוונא. ווער ווייסט אָבער, צי נאָך דער מוטער? עפשער... האָט איר געלאָזט אין דער היים עמעצן אנדערש.

ביירעך (פארשעמט). סאָפיא אנדרייעוונא, אין דער היים האָב איך אויסער דער מוטער קיינעם ניט.

סאָפיא אנדרייעוונא. און ניט אין דער היים?

סערגיי מיכײַלאָוויטש. ווייסט איר, וואָס מיר איז געקומען אפן זינען?.. לאָמיר בעטן אונדזער טײַערן באָריס לוואָוויטש שפּילן אונדז... (צו ביירעכן.) עפּעס פון אײַער אמאָליקן, היימישן רעפּערטואר.

אָלגא. באָריס לוואָוויטש איז געוויס מיד נאָך הײַנטיקן קאָנצערט.

סאָפיא אנדרייעוונא. מיר בעטן... אלע...

פראָפעסאָר. איך האָב דאָך הײַנט אפן קאָנצערט ניט געקאָנט זײַן.

ביירעך. רעכט, רעכט, פּראָפעסאָר. איך וועל שפּילן. (און גייט ארויס פון טיש.)

אָלגא זעצט זיך אוועק באם ראָיאל.

ביירעך. וואָס זאָל איך שפּילן, אָלגא?

אָלגא. וואָס איר ווילט.

ביירעך. עך, אָלינקא, ווען איך וואָלט איצט געקענט אויסשפּילן דאָס, וואָס איך וויל.

אָלגא. איך ווייס ניט — וואָס קאָנט איר וועלן נאָך, באָריס. דאכט זיך, הײַנט זײַט איר דער גליקלעכסטער מענטש אף דער וועלט...

ביירעך. ס'קאָן זייער זײַן, נאָר איך אליין ווייס נאָך ניט דערפון.

אָלגא. און דער קאָנצערט? דער דיריזשאָר האָט דאָך געזאָגט, אז...

ביירעך. דאָס הארץ דארף מיר זאָגן, אָלינקא.

אָלגא. איך פארשטיי אײַך ניט.

סאָפיא אנדרייעוונא (קומט צו). איר האָט זיך שוין אָנגערעדט, יונגעלײַט?

אָלגא. באָריס לוואָוויטש איז עפּעס ניט צופרידן.

ביירעך. זייער, זייער צופרידן, אָלינקא, מיט אײַך, מיט אײַער פאָטער און מיט דער גאנצער שטוב אײַערער... איך וואָלט נאָר וועלן, נאָך עמעצער זאָל זײַן דערבײַ.

אָלגא. ווער?

עס גייען צו נאטאליא סעמיאָנאָוונא, סערגיי מיכײַלאָוויטש און יעווסיי גריגאָריעוויטש.

יעווסיי גריגאָריעוויטש. מיר ווארטן, באָריס לוואָוויטש...

ביירעך נעמט זיך פאר דער פידל. פונעם צווייטן צימער קומען אָן זאלבעצווייט וואלעריאן פּעטראָוויטש און דער דיריזשאָר. גייענדיק, פארענדיקן זיי א וויכטיקן שמועס.

דיריזשאָר. ניין, פּראָפעסאָר, איך מיין, מע דארף אים זאָגן גלײַך.

עס ווערט שטיל. ביירעך שפּילט: „ווען איך וואָלט האָבן א גאָלדענעם קויק, וואָלט איך צו דיר קײַקלען". אָלגא שטייט מיט אן אראָפּגעלאָזטן קאָפּ. סאָפיא אנדרייעוונא און נאטאליא סעמיאָנאָוונא קוקן זיך איבער. אז ער פארענדיקט, גייט צו צו אים דער ערשטער וואלעריאן פּעטראָוויטש און טוט אים א קוש. אלע דריקן אים די האנט. אן אלגעמיינע פריידיקע אופרעגונג. דער דיריזשאָר נעמט ביירעכן אונטערן אָרעם און פירט אים אָפּ אין א זײַט. שטיל. אלע שטעלן זיך פאָר די וויכטיקײַט פונעם שמועס און לאָזן זיי איבער אליין. זיי שפּירן אָבער נאָך פונדערווײַטנס. דער דיריזשאָר זעצט זיך אוועק אפן שטול אפן פאָדערגרונט. ביירעך בלײַבט שטיין.

דיריזשאָר. באָריס לוואָוויטש, ביטע.

ביירעך זעצט זיך אוועק. זייער אָנגעשטרענגט.

מײַן יונגער פרײַנט, איך מיין, אײַך... איז באוווסט, אז די לעצטע צײַט האָט אײַער שפּילן ארויסגערופן גרויס אינטערעס בא די בעסטע פאָרשטייער פון דער רוסישער מוזיק, די קריטיק רופט זיך אָפּ וועגן אײַך זייער הויך, באזונדערס אײַער הײַנטיקער קאָנצערט האָט מיך אליין אויך איבערצײַגט, אז מיר וועלן מיט אײַך מאכן א גרויסע... א גראנדיעזע קאריערע. גאנץ פּעטערבורג וועט שטיין אפן קאָפּ. יעדער אונדזער קאָנצערט וועט זײַן א געשעעניש... מיט אומגעדולד, מיט הארצקלאַפּעניש וועט מען ווארטן אף אונדזערע קאָנצערטן...

ביירעך. איך דאנק אײַך פון טיפן הארצן. גלייבט מיר, אלץ איז אזוי אומגעריכט.

דיריזשאָר. איז אָט, באָריס לוואָוויטש, פאר אײַך זאָל ניט זײַן אומגעריכט נאָך א זאך, מוז איך אײַך וואָרענען...

ביירעך. אז וואָס?

דיריזשאָר. שרעקט זיך ניט, מײַן פרײַנט, א קלייניקײַט. (צעלאכט זיך.) א צעטל, אז פון הײַנט אָן זײַט איר שוין אן אָרנטלעכער קריסט...

ביירעך (קוקט אַף אים דערשטוינט). וואַלעריאַן פּעטראָוויטש! פּראָפעסאָר!

אַלע קומען אַן.

פּראָפעסאָר, מאָרגן פאָר איך אוועק פון סאַן־פּעטערבורג.

אַלגאַ. באָריס...

פּראָפעסאָר. אַלינקאַ... (באַווײַזט, זי זאָל שווײַגן.)

נאַטאַליאַ סעמיאָנאָוונאַ. מײַן פּרינץ, דאָס איז דאָך נאָר אַ פּוסטע פאָרמאַליטעט.

דיריזשאָר. איך האָף, איר פאַרשטייט, אַז דאָס איז ניט מײַן קאַפּריז... מיר גייט זייער ווייניק אָן, ווער אײַער זיידע איז געווען... וואָס קאָן מען אָבער טאָן? אַנדערש, האָט איר דאָך אַפילע קיין רעכט ניט זײַן דאָ... און אויסער דעם, אַנטשולדיקט, האָב איך זיך ניט פאָרגעשטעלט, איר זאָלט ניט וועלן אָפּטרעטן אַף קיין האָר פון אײַער רעליגיע.

ביירעך. פון וועלכער רעליגיע? ווער רעדט וועגן רעליגיע? דער **טאַטע** מײַנער האָט נאָך די רעליגיע אַף זײַן פידל אויסגעהויכט. מיר האָט ער שוין גאָרניט איבערגעלאָזט פון איר בעיערושע... אַפילע קיין זייכער ניט... זיך אָפּזאָגן וויל איך ניט פון **זיך**, פון מײַן אייגענעם **איך**, פון ליבע מײַנער צו מײַן היים קאָן איך זיך ניט אָפּזאָגן! איך האָב מיט מײַן שפּילן געוואָלט דערציילן דער גאַנצער וועלט, אַז איך און מײַן פאָלק האָבן אַ היים, אַז אונדזער היים הייסט ראַסייע, אַז אַפילע דרײַ יאָר וואַלגערן זיך אין פּעטערבורגער הינטערגעסלעך האָבן אַף קיין איין האָר ניט פאַרמינערט די ליבע מײַנע צו איר. איך האָב נאָר פאַרשטאַנען, ווער שולדיק איז אין מײַן רעכטלאָזיקײַט!

דיריזשאָר. מאַעסטראָ! פאַרגעסט ניט, ווו איר זײַט...

פּראָפעסאָר. לעוו אַלעקסאַנדראָוויטש, ער איז בא מיר אין שטוב.

דיריזשאָר (קוקט זיך אַרום). און אײַער שטוב, פּראָפעסאָר, איז אין סאַן־פּעטערבורג!..

סערגיי מיכײַלאָוויטש. באָריס, איר ווייסט, ווי מיר אַלע אַכטן אײַך. וואַלעריאַן פּעטראָוויטש האָט פאַר די עטלעכע יאָר געטאָן פאַר אײַך מער, ווי אַן אייגענער פאָטער. ער האָט אײַך די אויגן געעפנט אַף אַזאַ ליכטיקער וועלט.

ביירעך. ריכטיק. און ס'איז ניטאָ דאָס וואָרט, וואָס זאָל קאָנען אויס־

דריקן מײַנע בעסטע געפילן צו אײַך, פּראָפעסאָר, און צו אײַך אַלעמען... וואָס קומט אָבער אַרויס דערפון, וואָס די אויגן זײַנען מיר איצט אָפן, אַז די ליכטיקע וועלט נעמט מען אָפּ בא מיר... איך ווייס: אָן מײַן וואָרט „יאָ" ווענדט זיך איצט ניט נאָר **מײַן** לעבן, ניט נאָר מײַן גורל, נאָר אויך דאָס לעבן און דער גורל פון נאָך אַ מענטשן מיר **זייער**, **זייער** אַ נאָענטן. נאָר דער **געזעץ**, וואָס טײַט אַף מיר און זאָגט: ווילסטו זײַן לײַטן גלײַך — אַ מענטש, טאָרסטו ניט זײַן קיין ייִד, — אָט **דער** געזעץ דערלויבט מיר ניט צו זאָגן „יאָ"... גענוג! דער גוטער סטרוזש וועט מיך מער שוין ניט אויסבאַהאַלטן, און מיר וועט ניט אָנשטיין צו צאָלן דעם אָקאָלאָדאָטשניק אַ גראָשן פאַר מײַן קאָפּ... סײַדן איך וועל זיך נאָכאַמאָל אומקערן שפּילן אין שענק, זיך אומקערן צו דעם, פון וואָס איך האָב דאָ, אין סאַן־פּעטערבורג, אָנגעהויבן.

סערגיי מיכײַלאָוויטש. באַרויִקט זיך, באָריס לוואָוויטש. די גאַנצע וועלט איז דאָך פאַר אײַך איצטער אָפן — אייראָפּע, אַמעריקע...

ביירעך. אַמעריקע?.. דאָס האָב איך געקאָנט און ניט געטאָן, ווען איך בין אַלט געווען אַכצן יאָר. (אַ לאַנגע פּויזע.) איך האָב זיך צוגעטוליעט צו מײַן היים, ווי צו אַ מאַמען. און זי וויל מיך צונעמען, ווי אַ שטיפקינד. (ער כאַפּט די פידל.) געוועכט, אַנדריי, ראַסייע וועט געהאָלפן ווערן נאָר דורך

Рать подымается неисчислимая,
Сила в ней скажется несокрушимая...

(ער לאָזט זיך האַסטיק צום אַרויסגאַנג.)

פּראָפעסאָר. באָריס!

ביירעך שטעלט זיך ניט אָפּ.

ביי־רעך!

ביירעך בלײַבט שטיין.

באָריס, אויב ראַסייע דאַרף **דיך** ניט, דאַרף זי **מיך** אויך ניט!

ביירעך (פאַלט אים אַפן האַלדז). פּראָפעסאָר! וואַלעריאַן פּעטראָוויטש! אַ דאַנק!

פאָרהאַנג

דאָס צווייטע בילד

פּעטערבורג. נאַכט. אין אַ ווײַן־ און שפּײַז־קעלער. פאַרשיידענע באַזוכער. בײַ אַ טישל אין אַווינקל — א נ ד ר ײ. ב ײ ר ע ך — אויף דער עסטראַדע — פאַרענדיקט שפּילן. אַ צ ו ו ײ ט ע ר — פאַרענדיקט זײַן טאַנץ. שיטערע גלײַכגילטיקע אַפּלאָדיסמענטן. דער טענצער לויפט ווידער אַרויף. פאַרנייגט זיך; ביירעך מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ גייט צו צו אַנדרייען און נעמט אין האַנט אַ גלעזל בראַנפן. טרינקט אויס און גיסט אָן נאָך איינס.

א נ ד ר ײ (טוט אים אַ כאַפּ בײַ דער האַנט). ביירעך, ביירעך, וואָס איז מיט דיר געוואָרן!

ב ײ ר ע ך. די ערשטע עטלעכע טעג האָב איך אליין ניט געוווּסט, אויף וואָסער וועלט איך בין. איך בין געווען עלנט, פאַרלאָרן און צעבראָכן, ווי מע וואָלט מיט אַ שטעקן אַרויסגעקלאַפּט פון מיר אַלץ, אַלץ — ביז דער מאַמעס מילך. אַ ווייטעק איז מיר געווען און אַ ביזאָיען פאַר דיר, פאַר אָלגען, פאַר וואַלעריאַן פּעטראָוויטשן — איר זײַט דאָך אויך ראַסייע.

א נ ד ר ײ. ניט אַזוי, ביירעך, ראַסייע—דאָס זײַנען מ י ר, און זיי... אויך.

ב ײ ר ע ך. דו, אַנדריי, ווייסט דאָך, איך בין נאָך געווען אַ קינד, איך האָב נאָך ניט געוווּסט וואָס ראַסייע, ווען ראַסייע, איך האָב נאָך אַפילע ניט פאַרשטאַנען, אַז איך אַליין לעב — געדענקסט? אין וואַלד, אַז איך פלעג אַ געשריי טאָן: „ביירעך!“, פלעגט מיר דער גאַנצער אַרום באַלד ענטפערן „ביירעך“, פּונקט ווי דיר „אַנדריי“, קיין האָר ניט אַנדערש. איך האָב נאָך ניט פאַרשטאַנען פאַרוואָס, נאָר מיר איז דאָס נאָך דעמאָלט געווען שטאַרק געפעלן... און אין האַרצן איז מיר געוואַקסן אַזאַ צוגעבונדנקייט, אַזאַ וואַרעמקייט צו אָט דעם אַלעמען, וואָס איצטער רוף איך אָן ראַסייע... הײַנט פאַרוואָס, פרעג איך, איז ז י י אָט דאָס פאַלשע צעטל, וואָס איך דאַרף זיי ברענגען, טײַערער, וויכטיקער פון אַלץ, וואָס לעבט אין מיר פון קינדווײַז אָן?

עס דערהערט זיך אַ פּליעסקערײַ, ביירעך נעמט די פידל און גייט ווידער אַרויף אויף דער עסטראַדע. ער הייבט אָן שפּילן. אָפן שוועל באַווײַזט זיך אָ ל ג אַ.
אַנדריי שטייט אויף איר אַנטקעגן, באַגריסט זיך מיט איר פֿונדערווײַטנס.
אָלגאַ גייט לאַנגזאַם צו צום טישל.

א נ ד ר ײ. אַ גוטן אָוונט, אָלגאַ וואַלעריאַנאָוונאַ.
אָ ל ג אַ. אַ גוט־אָוונט.
ב ײ ר ע ך (באַמערקט אָלגען און מיט גרויס אָנשטרענגונג זעצט ער פאַר

שפּילן. פּלוצעם רײַסט ער איבער אינמיטן און גייט צו צו אָלגען). פונוואַנען האָט איר זיך דערוווּסט, אַז איך בין דאָ?

אָ ל ג אַ. איך האָב אײַך עטלעכע מאָל געזען אַרײַנגיין אַהער. שוין עטלעכע טעג, אַז עס ליגט בײַ אונדז פאַר אײַך אַ בריוו און איר באַווײַזט זיך אַפילע ניט. דאַכט זיך, מיר האָבן אײַך קיין שלעכטס ניט געטאָן.

ב ײ ר ע ך. וואָס רעדט איר, אָלינקאַ, נאָך אַזעלכע פרײַנט, ווי איר, האָב איך ניט. קומט, קומט, איך גיי גלײַך מיט אײַך!

אָ ל ג אַ. און דעם בריוו? איר האָט, דאַכט זיך, אויף אים שטאַרק געוואַרט... (זי גיט אים אָפּ דעם בריוו.)

ב ײ ר ע ך (רײַסט אויף דעם בריוו, זעצט זיך אַוועק, לייענט, אַ קורצע ווײַל שטיל). זי הייסט מיר אויך, אַנדריי...

אָ ל ג אַ. וואָס איז געשען?

ב ײ ר ע ך. גאָרניט, אָלגאַ, גאָרניט.

א נ ד ר ײ. וואָס זשע שרײַבט זי דיר?

ב ײ ר ע ך (לייענט). „מײַן בענקשאַפט נאָך אײַך האָט מיך שוין אָנגעהויבן שרעקן, ס׳איז מיר געוואָרן שווער אויסצובאַהאַלטן, און איך האָב אים געמוזט עפענען די אויגן אויף אַלץ... איר פרעגט בײַ מיר, וואָס איר זאָלט טאָן? וואָס פאַר אַן אייצעס קאָן איך אײַך געבן. אויב צוליב אײַערע קינדערשע טײַנעס צו ראַסייע האָט איר פאַרגעסן אײַער אייגן גליק... איר האָט פאַרגעסן, אַז אײַער איין וואָרט „יאָ“ האָט אונדז געקאָנט פאַרייניקן... און עפּשער וואָלטן מיר ב ײ ד ע גליקלעך געווען. מיינט ניט, אַז איך באַשולדיק אײַך אין עפּעס. איך וועל זיך אומקערן אַהיים און שטעלן זיך אונטער דער בײַטש פון מײַן אייגענער מוטער... און איר, ביירעך, ווײַל איר זײַט מיר טײַער, בעט איך אײַך: באַטראַכט זיך, ביז עס איז נאָך ניט שפּעט. עפּשער וועלן מיר זיך אַמאָל באַגעגענען... טאַנצע“. (נאָך אַ לאַנגדויערנדיקער פּאַוזע.) קיינמאָל ניט! אָלינקאַ, קיינ־מאָל ניט! פאַר איר בין איך נאָך אַלץ אַ קלעזמער, וואָס זאָגט זיך אָפּ פון אַ רײַכן טיש. זאָגט איר, אָלגאַ וואַלעריאַנאָוונאַ, וואָס וואָלט איר געהייסן טאָן?

אָ ל ג אַ. באָריס, דער פאָטער האָט גערעדט מיט סערגיי מיכײַלאָוויטשן, אַז אויב איר ווילט, וועט איר פאָרן אויף אַ צײַט קיין אויסלאַנד.

ב ײ ר ע ך. וווּהין? צו וואָס? צוליב וועמען איצטער, אָלינקאַ?

אָ ל ג אַ (שטיל). צוליב מיר.

ב ײ ר ע ך. אַ דאַנק. אַ האַרציקן דאַנק אײַך, אָלינקאַ, אײַך און דעם פאָטער אײַערן און סערגיי מיכײַלאָוויטשן... ביז דער לעצטער מינוט וועל

איך אײַך ניט פארגעסן, נאָר איך בעט אײַך, גיט זיי איבער אָט די עטלעכע ווערטער: געווען אמאָל א שפּילפויגל, דער שפּילפויגל האָט, פליִענדיק, זיך אָנגעשטויסן אָן א הויכן בארג, פון אָרט אים געוואָלט א ריר טאָן און ניט געקאָנט. האָט ער זיך אָן א שטיין די פליגלען צעבראָכן און געבליבן שטום אף אייביק. (ער צעוויינט זיך.)

אנדריי. נעם זיך אין די הענט, ביירעך. דער הימל אף דער ערד איז ניט געפאלן! לויפן פון ראסייע ווילסטו ניט? גערעכט! וועלן מיר גיין צו ראסייע... איך האָב דאָך דיר געזאָגט: ראסייע — דאָס זײַנען מיר... אָלגא וואלעריאַנאָוונא, ריכטיק זאָג איך?

אָלגא. ריכטיק.

אנדריי. אינגיכן וועט קומען כאַנעלע אהער... וועסט זײַן מיט אונדז. מיר וועלן מיט דיר ארויס אין פעלד... דו וועסט א געשריי טאָן „אָל־גאָ!“ און דער גאנצער ארום וועט דיר ענטפערן „אָל־גאָ!“

אָלגא. אנדריי פּעטראָוויטש, איך בין ניט זיכער...

אנדריי. אז וואָס?

אָלגא. אז באָריס וועט ניט אויסשרײַען א צווייטן נאָמען...

ביירעך. מײַן נאָמען, אָלינקא, וועל איך שוין ניט אויסשרײַען! און שפּילן, אנדריי, וועל איך אין פעלד — פאר די זאנגען, אין וואלד — פאר די פויגלען, נאָר ניט דאָ — פאר די, וואָס ווייסן שוין ניט, וואָס האָט זיי געבראַכט אהער און וויִאזוי ארויס פונדאַנען... אנדריי. הײַנט איז מיר געוואָרן פיר און צוואַנציק יאָר. אכוץ דער מאמען, ווייסט מיסטאמע מער קיינער אף דער וועלט ניט. פיר און צוואַנציק יאָר! א גאנץ לעבן אָפּגע־לעבט. גענוג! איבערגענוג! (שטייט האסטיק אוף און לאָזט זיך צום ארויס־גאנג.)

אנדריי און אָלגא נאָך אים.

סאָף פון דריטן אקט

פערטער אקט

בא כײַען אין שטוב. ביירעך זיצט אין בעט. די מוטער לעבן אים. זי נעמט זײַן האנט און דריקט צו צו איר ברוסט.

כײַע. זון מײַנער, איך וועל טאָן אלץ, וואָס דו באַגערסט, דו זאָלסט נאָר זײַן געזונט. אָבער וואָס האָט עס פאר א פּאָנעם אינמיטנדערינען זיך אָנטאָן אין שאבעסדיקן קלייד?

ביירעך. אזוי וויל איך, מאמע.

כײַע. וויי איז מיר, דו ליגסט דאָך א קראנקער.

ביירעך. טאקע דערפאר, מאמע. איך האָב דיר צוגעזאָגט, אז דו וועסט בא מיר זײַן אָנגעטאָן, ווי א באַס־מאלקע, אין זײַדנס און אין גאָלד... און איך האָב מײַן וואָרט ניט געהאלטן.

כײַע. איך בין דיר מויכל, מײַן זון, א מאמע איז אלץ מויכל.

ביירעך. און אויב איך וואָלט אָפּגעטאָן אזא זאך — שמאד, וואָלסטו מיר אויך מויכל זײַן? וואָלסטו מיך גערעכנט פאר א קינד?

כײַע. איך וואָלט געריסן קריִע און זיך אוועקגעזעצט שיווע ווי נאָך א טויטן. אָבער אויס קינד ווערט מען ניט. טאָג און נאכט וועל איך דאנקען גאָט, וואָס ער האָט דיר ארײַנגעגעבן אין הארצן א שטארקײַט, א קויעך, זאָלסט קאָנען בײַשטיין אזא שווערן ניסאָיען... אָבער מיין ניט, אז דאָס איז נאָר דײַן טקיפעס, דײַן בעריעשאפט... דער זכוס פון יויסעף האצאדיק אין מיצראַיִם און דאניִעל אין לייבן־גרוב, זייער זכוס איז דיר בײַגעשטאנען...

דער טאטע דײַנער אין קייווער האָט מיסטאמע אויך ניט גערוט... דאָס האָב איך, זינדיקער מענטש, וועגן קיין זאַך ניט געוווּסט. דאָס הארץ האָט מיר נאָר ווײ געטאָן, איך פלעג אופשטיין אינדערפרי און זאָגן זיך אליין שטילערהייט: ריבוינעשעלוילעם, ער איז דײַנער פונקט ווי מײַנער, היט אים דו...

ביירעך. און ער האָט מיך ניט אײַנגעהיט, מאמע!

כײַע. ביירעכקע! זון מײַנער!

ביירעך. גיי, מאמע, טו זיך איבער.

כײַע. רעכט, רעכט, מײַן זון. איך וועל טאָן אלץ, אלץ... (זי גייט אוועק און קערט זיך אום.) ביירעך, דעם פארוק זאָל איך אויך אָנטאָן?

ביירעך. דעם גאנצן יאָמטעוו דײַנעם.

כײַע (אוועקגייענדיק). מיסטאמע בין איך אזוי ווערט. (זי גייט ארײַן אין צווייטן צימער.)

גרוינעם (קומט ארײַן). א גוט־אָוונט דיר, ביירעך.

ביירעך. א גוט־יאָר דיר, גרוינעם. קום אהער, זעץ זיך אוועק לעבן מיר, אָט דאָ. וואָס הערט מען עפּעס נײַס אין שטאָט: ווער איז געקומען, ווער איז אוועקגעפאָרן? איך ליג דאָך ווי א שײַט האָלץ און ווייס גאָרניט.

גרוינעם. א דײַגע א גרויסע. זאָרג ניט, דו וועסט געזונט ווערן — וועסטו וויסן.

ביירעך. וואָסי, דו מיינסט טאקע מיט אן עמעס, אז איך וועל אמאָל געזונט ווערן?

גרוינעם. וואָדען? צוויי זאכן פארשפעטיקט מען קיינמאָל ניט.

ביירעך. וועלכע?

גרוינעם. געבאָרן ווערן און שטארבן.

ביירעך. פארוואָס בין איך ניט געבאָרן געוואָרן שפּעטער, עפּשער וועט דעמאָלט זײַן אן אנדער וועלט — א קלעזמער וועט זײַן ניט קיין זידלוואָרט, א ייִד וועט ניט דארפן ארומלויפן, ווי א הונט פון איין הויף אין דעם אנדערן, זוכן א נאכטלעגער.

גרוינעם. דו מיינסט, עס וועט אמאָל זײַן אזוי?

ביירעך. עס וועט זײַן, ס׳וועט זײַן, גרוינעם. אנדריי זאָגט אויך אזוי, ס׳וועט קומען א צײַט, און ראסייע וועט זיך אופכאפּן פון שלאָף...

גרוינעם. פון אײַער מויל אין גאָטס אויערן.

ביירעך. אָבער מײַנע אויגן וועלן דאָס ניט זען.

גרוינעם. דו וועסט נאָך אופשטיין פון בעט, ביירעך. וועסט נאָך דערלעבן אלדאָס גוטס, וועסט נאָך שפּילן אף כאסענעס, מיר אזא יאָר.

ביירעך. ניין, גרוינעם, איך בין ניט גענארט אין כעזשבן... די טעג מײַנע זײַנען געציילטע.

גרוינעם. וועסט מיר מויכל זײַן, ביירעך, איך האָב געוואָלט בא דיר א פרעג טאָן: עפּעס זאָגט מען, אז דו האָסט זיך געפּרוווט נאריש מאכן... גאָר עפּעס מײַסע־ייִנגל... סאמען זיך... און אז אָט די קרענק איז דיר טאקע געקומען פון דעם.

ביירעך. יאָ, גרוינעם, צוויי קלעפּ מיטאמאָל איז געווען איבער מײַנע קויכעס. (און פלוצעם מיט גרויס פארביטערונג.) נאָר וואָס האָט איר דאָ מיט מיר אָפּגעטאָן פאר א שפּיצל... הא? פון כעוורע קלעזמער אויסגעמעקט. אין שווארצן בוך פארשריבן — ביירעכקע מעשומעד... דער אלטער מאמע מײַנער אזויפיל בלוט פארגאָסן. דאָס וועל איך אײַך קיינמאָל ניט מויכל זײַן.

גרוינעם. ביירעכקע, הארציקער... ניט מיר... ניט מיר... ס׳איז אלץ ער, נאפּטאָלע פויק, דאָס האָט ער אלץ אופגעטאָן, זײַן קעפּעלע... קיינעם לעבן ניט געלאָזט: אין כיירעם, אין כיירעם לאָמיר אים ארײַנלייגן, דעם מעשומעד...

ביירעך. און קיינער פון אײַך האָט זיך פאר מיר ניט אײַנגעשטעלט?!

גרוינעם. ער האָט אונדז אָפּגענארט, דעריבער בין איך טאקע הײַנט געקומען אהער צו דיר, ביירעכקע. די גאנצע קאפּעלע קלײַבט זיך קומען איבערבעטן דיך. זיי קאָנען אָבער ניט — ס׳איז זיי א וויסטער ביזאָיען. נאָר אויב דו וועסט דערלויבן, — וועלן זיי אלע באלד זײַן דאָ, מיט האק און פּאק, ביירעך. זאָלן זיי קומען?

ביירעך. זאָלן זיי.

גרוינעם. און זאָל מײַן נאָמען ניט זײַן גרוינעם, אויב איך וועל הײַנט ניט אָפּטאָן אזא שפּיצל — די שטאָט וועט גיין כאָדאָראָם. (ער לאָזט זיך גיין צו דער טיר, פון צווייטן צימער קומט אָן כײַע, גרוינעם דערזעט זי אָנגעטאָן שאבעסדיק און בלײַבט שטיין.) כײַע, גאָט איז מיט אײַך, אינמיטנדערינען זיך אָנגעטאָן ווי א רעבעצן.

כײַע (בייז). און פארוואָס ניט? דאָס שטעכט נאָר סאָנים אין די אויגן: ביירעך אײַערער איז אויס ייִד, און איך זאָג אײַך בעפראטער, גרוינעם, און איך קאָן עס זאָגן אפילע אין שול פארן אָרנקוידעש, אז מײַן ביירעך איז א צאדיק, א צאדיק איז ער, איר הערט? איינער פון די אָוועס. (צע־

ווײנט זיך.) אויב ער איז בײַגעשטאנען אזא זאך... זײ זײַנען ניט ווערט אפילע זײַן נאָמען דערמאָנען.

ביירעך. מאמע, אָבער זאָל זײַן גענוג. קום אהער צו מיר.

כײַע גײט צו צו ביירעכן. גרוינעם גײט ארויס. ביירעך נעמט זי ארום.

מאמע, דו ווײסט, דאָרטן, אין פעטערבורג, באם פראָפעסאָר אין שטוב האָב איך א סאך מאָל דערצײלט וועגן דיר.

כײַע. מישטײנסגעזאָגט, זון מײַנער, וואָס פון מיר איז שוין דאָ צו דערצײלן? א מאמע, ווי אלע מאמעס.

ביירעך. באם פראָפעסאָר איז דאָ א טאָכטער אָלגא... אָלינקא פלעג איך זי רופן, און זי מיך באָריס... לוואָוויטש...

כײַע. און ראָדלס טאָכטער?

ביירעך (ענטפערט ניט, און פלוצעם רופט ער זיך אָפּ, ווי צו זיך אלײן). מאמע, דו געדענקסט, וויאזוי דער קרעמער האָט בא דיר ארויסגעריסן פון די הענט די ליכט?

כײַע. איך געדענק, מײַן זון, אוואדע געדענק איך.

ביירעך. און דעם פארדראָס, וואָס דו האָסט דעמאָלט געהאט, דעם צאר געדענקסטו אויך?

כײַע. דאָס, מײַן זון, האָב איך פארגעסן.

ביירעך. און איך, מאמע, האָב ניט פארגעסן... איז גײ, מאמע, און קויף אײַן א סאך, א סאך ליכט, וועסט אָנצינדן הײַנט פאר אלע שאבאָסים און יאָמטויוועס, וואָס זײַנען דיר פארפינצטערט און פארשטערט געוואָרן.

כײַע. ביירעכקע, זון מײַנער... אף וועמען וועל איך דיך לאָזן?

ביירעך. גײ, מאמע, טו עס מיר צוליב.

כײַע טוט זיך אָן.

מאמע.

כײַע. וואָס, מײַן זון?

ביירעך. וועסט גײן פארבײַ, אויב כאנעלע איז אין שטוב, זאָל זי צו מיר ארײַנגײן, זאָג איר, איך דארף איר עפּעס איבערגעבן.

כײַע. איך גײ ניט צו די נאפטאָלעס, נאָר אז דו ווילסט, וועל איך פארגײן.

ביירעך. וואָס איז זי שולדיק, מאמע?

כײַע גײט ארויס. ביירעך שטײט אוף פון בעט, וואשט זיך אײַן און גײט צום שפיגל: „געוועזן אמאָל א שפּילפויגל"... אין טיר באווײַזט זיך טאָנצע. ביירעך דרײט זיך אויס מיטן פּאָנעם צו דער טיר. בײדע בלײַבן אזוי שטײן פארגליווערט. ביירעך מאכט דעם ערשטן טראָט.

טאָנצע!

טאָנצע רירט זיך ניט פון אָרט.
ביירעך גײט האסטיק צו צו איר. כאפּט זי ארום און לאָזט זי א לאנגע צײַט ניט אָפּ פון זיך.

טאָנצע, דו זעסט, איך לעב! דעם טויט אפצולאָכעס לעב איך נאָך און האָב געמײנט, דו וועסט קומען אהער, וועט מען דיר אנטקעגן לויפן אָנזאָגן די סימכע: ניטאָ, ניטאָ אים שוין אף דער וועלט, ביירעכן, ווי קײנמאָל ניט געלעבט.

טאָנצע. וועמען מײנט איר, ביירעך? די מוטער האָט וועגן אײַך אפילע ניט דערמאָנט.

ביירעך. איז דאָך אוואדע גוט. אָבער איצטער, טאָנצע, שוין אינגאנצן? אינגאנצן צו מיר? ווען ביסטו געקומען? הײַנט?

טאָנצע. שוין עטלעכע טעג.

ביירעך. און ביסט אפילע ניט ארײַנגעגאנגען? ווער זשע איז איצטער געשטאַנען אין וועג?

טאָנצע. אײַער מוטער.

ביירעך. מײַנע?

טאָנצע. זי האָט געבעטן ווארטן, ביז איר וועט א ביסל קומען צו־זיך.

ביירעך. און מיר האָט קײנער גאָרניט געזאָגט. איך בין דאָך געזונט, געזונט, ווי א שטײן... אָבער האקן האָלץ, גראָבן ערד וועל איך שוין קײנמאָל מער ניט קאָנען. (ער באווײַזט איר די הענט זײַנע און זאָגט מיט פארביטערונג.) זעסט, טאָנצע, ביירעך שפּילפויגל איז אויסגעיידלט געוואָרן. (פּאוזע.) ביירעך קלעזמער האָט אפילע די פידל שוין לאנג אין די הענט ניט געהאלטן.

טאָנצע. איר זעט נאָר ווערן אינגיכן געזונט, און דאָס איבעריקע...

ביירעך. גערעכט, טאָנצע, מע דארף טאקע זען וואָס גיכער געזונט ווערן. מע מוז ארײַנכאפּן שפּילן וואָס מער, ווײַל ווער ווײסט, ווי לאנג עס וועט דויערן די גאנצע שפּיל.

טאָנצע. איר זײַט שוין דאָך קימאט געזונט.

ב יי ר ע ך. גענויס, גענויס. איך וועל זײַן געזונט, דו וועסט זײַן מיט מיר, וועסט פון מיר קיינמאָל ניט אוועקגיין.

ט אָ נ צ ע. ווי איר וועט נאָר קאָנען ארויסגיין אין גאַס, וועלן מיר ביידע מיט אײַך אוועקפאָרן.

ב יי ר ע ך. זאָג „מיט דיר”, זאָג כאָטש הײַנט „מיט דיר”.

ט אָ נ צ ע. וועלן מיר ביידע מיט דיר אוועקפאָרן ווײַט. ווײַט פונדאַ־נען. ווו קיינער ווייסט אונדז ניט, ווו קיינער קען אונדז ניט.

ב יי ר ע ך. פארוואָס? דו שעמסט זיך נאָך אלץ מיט מיר?

טאָנצע שטייט האסטיק אוף פון אָרט.

ט אָ נ צ ע. אויב דו טראכסט, אז איך בין נאָך אלץ אזא, וועל איך אוועקגיין און קיינמאָל מער ניט קומען.

ב יי ר ע ך. איך האָב טאקע געמיינט, אז מיר וועלן זיך מער קיינמאָל ניט באַגעגענען. איך בין שוין אפילע געווען גרייט דערצו. נאָר אויב מיר האָבן זיך באַגעגנט, און ניט ווי פרעמדע, איז הער מיך אויס. און אויב עס וועט דיר וויי טאָן, טרייסט זיך דערמיט, וואָס מער וועסטו עס פון מיר קיינמאָל ניט הערן.

ט אָ נ צ ע. ביירעך טײַערער, מע דאַרף איצטער וועגן קיין זאך ניט ריידן. מיר וועלן זיך נאָך גענוג אָנריידן וועגן אלץ, פאר אלע יאָרן, וואָס מיר האָבן געלעבט באזונדער. נאָר איצטער בעט איך דיך: מע דאַרף ניט, דו טאָרסט ניט, דו מוזט זײַן אינגאנצן רויִק.

ב יי ר ע ך. טאָנצע, נאָך א ביסל, און איך וועל זיך באַרויִקן... אויב צווישן אונדז איז פריִער געשטאַנען דאָס הארבע, דאָס שרעקלעכע לעבן, האָט זיך איצט אוועקגעשטעלט צווישן אונדז דער גוטער טויט.

טאָנצע צעוויינט זיך.

וויין ניט, טאָנצע... זע, ווי איך בין רויִק. אלץ וועט זײַן, ווי געווען, קיין איין שטיינדעלע וועט זיך פון אָרט ניט א ריר טאָן: ווי מ י ט מיר, אזוי אָ ן מיר... און דו מוזט זיך באַרויִקן, טאָנצע, דו וועסט נאָך לעבן לאנג, דו ביסט דאָך אפילע ייִנגער פאר מיר...

ט אָ נ צ ע. הער אוף, הער אוף, ביירעך. איך וועל דאָס ניט איבער־טראָגן. איך וועל זיך נעמען דאָס לעבן...

ב יי ר ע ך. ניין, טאָנצע, דו זאָלסט אזא נארישקײַט ניט טאָן. איך אליין וואָלט עס נאָכאמאָל אויך ניט איבערגעכאזערט.

ט אָ נ צ ע. ווער האָט זיך עס געקאָנט ריכטן אזא אומגליק, דיר זאָלן ארוף אפן זינען אזעלכע שרעקלעכע געדאנקען? פארוואָס בין איך גלײַך ניט געקומען צו פליִען? ניט ענטפערן אף דײַן בריוו האָב איך געדאַרפט, נאָר קומען און ניט אָפּלאָזן דיך פון זיך אף קיין טראָט.

ב יי ר ע ך. צי וואָלסטו געקומען, ווייס איך ניט! צי וואָלסטו געקאָנט טיילן מײַן לעבן מיט מיר, ווייס איך אויך ניט, נאָר דעם בריוו שרײַבן וואָלסטו עפשער ניט באַדאַרפט. אן איבעריקן טראָפּן סאם האָט דער בריוו דײַנער צוגעגעבן. און איך וויל, דו זאָלסט עס וויסן.

ט אָ נ צ ע. איך האָב דאָך נאָר געמיינט דײַן גליק און מער גאָרניט... און וואָס וואָלסטו דאָ אָפּגעטאָן פאר אן אומרעכט? ביסט דען איינער? טויזנטער אזעלכע, און אלע לעבן, אלע זײַנען גליקלעך...

ב יי ר ע ך. פונוואנען ווייסטו, אז זיי זײַנען גליקלעך?

ט אָ נ צ ע. איך שטעל זיך פאָר, זיי לעבן דאָך.

ב יי ר ע ך. נאָר לאָמיר וועגן דעם מער ניט ריידן. איצט איז ניט די צײַט פאר דעם. איך האָב מוירע, עמעצער זאָל ניט אָנקומען און איך וועל ניט באווײַזן זאָגן דיר דעם סאמע איקער.

ט אָ נ צ ע. וואָס איז?

ב יי ר ע ך. שרעק זיך ניט. וועסט באלד זען. זײַ מויכל, טאָנצע, דער־לאנג מיר דעם פידזשאַק.

טאָנצע דערלאנגט אים. ביירעך טוט זיך אָן.

ט אָ נ צ ע. וואָס קלײַבסטו זיך טאָן, ביירעך? וווהין ווילסטו גיין?

ב יי ר ע ך. איך וועל שוין, טאָנצע, ערגעץ ניט גיין. איך בין שוין אויסגעגאנגען אלע מײַנע וועגן. (ער נעמט ארויס פון קעשענע דאָס אט־לעסענע שטיקל שטאָף, וואָס ער האָט אָפּגעשניטן פון טאָנצעס כופּע־קלייד.)

ט אָ נ צ ע. וואָס איז דאָס?

ב יי ר ע ך. דאָס איז פון מײַן קאלעס כופּע־קלייד. איך האָב בא דעם געשוואָרן, אז דו וועסט זײַן מײַנע... און איצטער שווער דו בא דעם, אז איך האָב זיך ניט אָפּגענארט.

ט אָ נ צ ע (אין פארלעגנהײַט). ביירעך, וואָס דאַרפסטו די שווּע מײַ־נע, אז איך בין דאָ לעבן דיר.

ב יי ר ע ך. איצטער? אז איך בין שוין קימאט ניטאָ. ניין, איך וויל וויסן, אז אויך דעמאָלט, ווען איך האָב געלעבט, ביסטו געווען מײַנע...

ט אָ נ צ ע. די לעצטע צײַט פלעג איך אלץ אָפּטער טראכטן, אז ליב

האָסטו ניט מיך, נאָר דײַן קינדערשן כאָלעם, וואָס דו האָסט א נאָמען געגעבן טאָנצע.

ביירעך. רייד, רייד ווײַטער. שרעק זיך ניט פארקירצן מײַן זײַן דאָ אף דער וועלט. ווייניקער, ווי מיר איז געבליבן, וועט שוין ניט ווערן. שטארק זיך און זאָג.

טאָנצע. איך ווייס ניט פארוואָס, נאָר דאָס הארץ פלעגט מיר אמאָל זאָגן: בא דער ערשטער באגעגעניש וועלן מיר איינס דאָס אנדערע פאר־לירן און אף אייביק.

ביירעך. א דאנק, טאָנצע, פארן עמעס... איך האָב דאָך געשוואָרן, ביז איך וועל לעבן, וועסטו זײַן מײַנע — איצט ביסטו פרײַ. און אויב צוויי מאָל האָט דיר אויסגעפעלט קויעך אף קומען צו מיר און בלײַבן, איז זײַ איין מאָל אין לעבן שטארקער פון זיך אליין און גיי אוועק... גיי און לעב, ווײַל דאָס לעבן לאָז איך איבער פאר אלע לעבעדיקע...

טאָנצע שטייט בא דער וואנט און וויינט. עס וואלגערט זיך ארײַן די גאנצע קאפעלע.

גרוינעם. אָט, ביירעכקע, האָסטו דאָ אונדז אלעמען. די גאנצע קאַ־פעלע.

טאָנצע בלייכט זיך און לאָזט זיך צו דער טיר. אלע באגלייטן זי מיט די אויגן.

ביירעך. אוועקגעגאנגען...

גרוינעם. און איצטער, ביירעך, ווילן מיר פאר דיר אין די אויגן זיך אָפּרעכענען מיט נאפּטאָלע פויק — פאר דיר און פאר אונדז אלעמען.

מעני באס. אים פון כעוורע קלעזמער אויסמעקן, דעם יימאַכ־שמויניק.

נאכמען. אין כיירעם ארײַנלייגן אים, און זאָל ער ווּיסן, נאפּטאָלע פויק.

פײַטל. ער האָט אונדז אלעמען גענוג בלוט פארצאַפּט.

גרוינעם. אים אויסמעקן און ביירעכן צוריק ארײַנשרײַבן.

ביירעך. שטעלט אוף, שטעלט אוף, זאָל מײַן נאָמען בלײַבן: ביירעך קלעזמער.

גרוינעם. אזוי זאָל טאקע בלײַבן פארשריבן: ביירעך שפּילפויגל.

ביירעך. אף אזויפיל כאסענעס איניינעם מיט אײַך געשפּילט. וויל איך הײַנט שפּילן אף מײַן אייגענער כאסענע... א כאסענע אָן א קאלע איז אויך א כאסענע. שפּילט, קלעזמער.

אלע אין א פארלעגנהײַט. נעמען זיך פּרוּוון די אינסטרומענטן. אומבאמערקט גייט ארײַן יעשיע און שטעלט זיך אין א ווינקל.

און מיר דערלאנגט מײַן באשערטע.

גרוינעם דערלאנגט אים די פידל.

גרוינעם. און דו שעמסט זיך גאָרניט מיט אונדז איניינעם שפּילן?

ביירעך. מיט אײַך? מיט מײַן אייגן מארך און בלוט?

עס קומט ארײַן כאנעלע.

כאנעלע, פארוואָס האָסטו פון מיר אויסבאהאלטן, אז טאָנצע איז געקומען? ניין, ניין, גערעכט ביסטו, אָלינקא... כאנעלע, מיין איך, שרײַב אנדרייען: מויכל זײַן קאָן איך זיך ניט, וואָס איך האָב ניט פארהיט מײַן לעבן פאר זיך, פאר דער מאמען, פאר זיי (ער ווײַזט אף דער קאפּעלע.) שרײַב אנדרייען, כאנעלע, אז ווען איך וואָלט נאָר געקאָנט, וואָלט איך איצט געגאנגען האנט בא האנט מיט אים, כאנעלע... צוויי־דרײַ טריט ווען איך קאָן איצט מאכן, וואָלט איך זיי געמאכט מיט אים, מיט אנדרייען. (הויך, מיט די לעצטע קויכעס.)

Рать подымается неисчислимая,
Сила в ней скажется несокрушимая...

ביז ס'וואָלט אָפּגעמעקט זײַן פון דער ערד דער הויכער בארג, וואָס שטייט אין וועג טויזנטער אזעלכע, ווי איך.

כאנעלע. זײַ זיכער, ביירעך, מיר וועלן אָפּמעקן אזוי, אז קיין זייכער וועט ניט בלײַבן!

ביירעך. און וואלעריאן פעטראָוויטשן און אָלגען זאָל ער איבער־געבן, אז ביז דער לעצטער מינוט האָב איך זיי ניט פארגעסן.

כאנעלע. אויב דו ווילסט, וועל איך זיי אליין איבערגעבן. איך פאָר אהין.

ביירעך. אוי, ווי איך בין דיר מעקאנע, כאנעלע! סאן־פעטערבורג! (ער נעמט אין האנט די פידל, ער הייבט אָן שפּילן און רײַסט איבער.) ווּ איז ערגעץ די מאמע? וואָס שפּילט איר ניט, קלעזמער?

די קאפּעלע שפּילט ביירעכס ניגן: „ווען איך וואָלט האָבן א גאָלדענעם קויק".

(ביירעך ליגט שטיל, און פלוצעם שרײַט ער אויס.) **אוי, ווען איך וואָלט געקאָנט נאָכאמאָל געבאָרן ווערן!**

אין טיר באוויַזט זיך כ יַ ע מיט אָנגעצונדענע ליכט אין די הענט. די מוזיק ווערט איבערגעריסן. זי קוקט אַף אלעמען און פארשטייט ניט, וואָס דאָ קומט פאָר. יעשיַע טראָגט אונטער זיַן שפיגעלע צו ביירעכס פאָנעם און טוט עס גליַיך א שליַידער אָן דער ערד. דאָס שפיגעלע ווערט צעבראָכן.

י ע ש יַ ע. גרוינעם, זאָג די קלעזמער, זאָג, זיי זאָלן שפילן... שפיל־פויגעלעך שטארבן ניט... שפילפויגעלעך זיַינען, ווי די זון — זי פארגייט אין מיַרעוו און גייט ווידער אוף אין מיזרעך...

סאָף